

PODATKI O DIPLOMSKI NALOGI

Ime in priimek: Helena Čampa

Naslov naloge: Pegazov dom kot socialno usmerjena institucija

Kraj: Ljubljana

Leto: 2010

Število strani:

Mentorica: doc. dr. Jana Mali

Deskriptorji: staranje, institucionalno varstvo, socialno delo, socialna usmerjenost, medicinska usmerjenost, hišne skupnosti.

Povzetek: V diplomski nalogi sem raziskovala nekatere dimenzije socialne usmerjenosti institucije (odprtost, sodelovanje, avtonomija) v Pegazovem domu v Rogaški Slatini in DSO Grosuplje. S pomočjo kvalitativne in kvantitativne analize sem raziskovala značilnost stikov stanovalcev s svojci in drugimi obiskovalci ter kakšen je nadzor nad njimi, značilnost odnosov med zaposlenimi in stanovalci ter med stanovalci samimi, vključevanje svojcev v življenje doma in koliko samostojnosti imajo stanovalci pri odločanju o svojem življenju. Rezultati raziskave so pokazali, da so v obeh domovih prisotni elementi medicinske in socialne usmerjenosti institucije. V Pegazovem domu je socialnih elementov veliko več kot v DSO Grosuplje in kazalci kažejo, da je Pegazov dom socialno usmerjena institucija. Pomemben dejavnik socialne usmerjenosti so prostorske možnosti, ki omogočajo uporabnikom ohranjati samostojnost in skrbeti za svoj osebni razvoj. V DSO Grosuplje je prisotnih precej več elementov medicinske kot socialne usmerjenosti. Ključnega pomena pri tem so medsebojni odnosi stanovalcev, svojcev in zaposlenih, katerim v Pegazovem domu posvečajo zelo veliko pozornost, v DSO Grosuplje je te pozornosti manj. Zaposleni v obeh domovih se trudijo svojce načrtno usmerjati v sodelovanje in vključevanje v življenje doma. Raziskava je pokazala, da jim to v večji meri uspeva v Pegazovem domu preko kluba svojcev in individualnih pogovorov, medtem ko je v DSO Grosuplje tega vključevanja manj. Iz rezultatov je razvidno tudi, da je Pegazov dom navzven odprta institucija.

The title of the Diploma: Pegazov dom as a Socially Oriented Institution

Descriptors: aging, age, institutional care, social work in a residential home for the elderly, social orientation of an institution, medical orientation of an institution, house communities.

Summary: In my diploma thesis, I have researched some aspects of social orientation (openness, participation, autonomy) of two institutions, namely the Pegazov dom in Rogaška Slatina and the DSO Grosuplje. I used qualitative and quantitative analysis to study the characteristics of the contacts between residents and their relatives and residents and other visitors; I also researched how these contacts are monitored, what are the characteristics of relationships between employees and residents and between residents themselves, how relatives participate in the life of the Residential Home and the level of independence of residents in making decisions about their lives.

The results of the research show that elements of medical and social orientation can be noted in both Residential Homes. In the Pegazov dom, social elements far outnumber these elements found in the DSO Grosuplje; according to the indicators, the Pegazov dom is an institution with social orientation. Special conditions, which enable the users to maintain independence and care for personal development, play an important role in an institution's social orientation. Mutual relations between residents, relatives and employees are of key importance and the Pegazov dom staff pay a lot of attention to this issue. Through the Relatives' Club and individual interviews, employees directly motivate relatives to cooperate and participate in the life of the Residential Home. The results have also shown that the Pegazov dom is an institution open to its surroundings.

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

DIPLOMSKA NALOGA
**PEGAZOV DOM KOT SOCIALNO USMERJENA
INSTITUCIJA**

Mentorica: doc. dr. Jana Mali

Helena Čampa

Ljubljana 2010

KAZALO DIPLOMSKE NALOGE
PEGAZOV DOM KOT SOCIALNO USMERJENA INSTITUCIJA

PREDGOVOR

KAZALO DIPLOMSKE NALOGE	2
1. TEORETIČNI UVOD	5
1.1. Starost in staranje	5
1.2. Demografsko staranje prebivalstva	9
1.3 Socialna politika in skrb za stare ljudi	11
1.4 Institucionalno varstvo starih ljudi	15
1.5 Usmerjenost institucije	20
1.6 Socialno delo v domovih za stare ljudi	25
1.7 Področja in vloge socialnega dela v domu	30
1.8 Domovi četrte generacije	33
1.9 Pegazov dom	36
2. PROBLEM	39
3. METODOLOGIJA	42
3.1 Vrsta raziskave in spremenljivke	42
3.2 Merski instrumenti in viri podatkov	42
3.3 Populacija in vzorčenje	50
3.4 Zbiranje podatkov	50
3.5 Obdelava in analiza podatkov	51
4. REZULTATI	55
4.1 Analiza intervjujev	55
4.1.1 Analiza intervjujev stanovalcev Pegazovega doma	55
4.1.2 Analiza intervjujev zaposlenih v Pegazovem domu	60
4.1.3 Analiza intervjujev stanovalcev DSO Grosuplje	65
4.1.4 Analiza intervjujev zaposlenih v DSO Grosuplje	71
4.2 Analiza anketnih vprašalnikov v Pegazovem domu in DSO Grosuplje	76
5. RAZPRAVA	88
6. SKLEPI	99
7. PREDLOGI	103
8. LITERATURA	106
9. PRILOGE	113
10. POVZETEK	151

SEZNAM TABEL

Tabela 4.1 t-test dimenzije odprtosti institucije.....	75
Tabela 4.2 t-test dimenzije sodelovanja	76
Tabela 4.3 t-test Osnovne vsakdanje potrebe	78
Tabela 4.4 t-test Dnevne aktivnosti	79
Tabela 4.5 t-test Gospodinjska opravila	81
Tabela 4.6 t-test Urejanje sobe	83
Tabela 4.7 t-test Zagotovljena zasebnost.....	85
Tabela 4.8 t-test Upravljanje z denarjem.....	86

SEZNAM GRAFOV

Graf 4.1 Osnovne vsakdanje potrebe.....	77
Graf 4.2 Dnevne aktivnosti.....	79
Graf 4.3 Gospodinjska opravila.....	81
Graf 4.4 Urejanje sobe.....	83
Graf 4.5 Zagotovljena zasebnost	84
Graf 4.6 Upravljanje z denarjem	86

PREDGOVOR

Že nekaj let se poklicno ukvarjam s staro populacijo kot strokovna vodja in koordinatorica pomoči na domu, zadnjih nekaj let pa kot strokovna sodelavka pri načrtovanju in izpeljavi projektov gradnje domov za stare. Iz lastnih bridkih izkušenj v sorodstvu sem se odločila za poklicno usmeritev v izvajanje pomoči na domu. Kar nekaj časa je v meni tlela želja po majhnem domu za stare. Naključje je nanoslo, da se je želja začela uresničevati in da se je na koncu tudi izpolnila. Zdaj Pegazov dom v Rogaški Slatini deluje že štiri leta. Zasnovan je po konceptu hišnih skupnih, filozofija doma pa je socialna usmerjenost.

Sprva se nisem mogla odločiti za temo diplomske naloge, vedela sem le, da bo nekaj v povezavi s starimi ljudmi. Ko sem začela pregledovati delo Jane Mali z naslovom *Od hiralnic do domov za stare* in v njem prebrala ugotovitve njene raziskave, sem se odločila za temo. Bila sem mnenja, da se Pegazov dom po konceptu malo razlikuje od ostalih domov in da si zaposleni močno prizadevajo obravnavati starega človeka kot enkratno, neponovljivo osebnost s svojo življenjsko zgodbo, zato sem želela v diplomski nalogi ugotoviti, v kolikšni meri Pegazov dom ustreza nekaterim dimenzijam socialne usmerjenosti. Preverjala sem dimenzijo odprtosti institucije navzven, dimenzijo sodelovanja in avtonomije.

Zahvaljujem se vsem stanovalcem in zaposlenim Pegazovega doma in DSO Grosuplje, ki so sodelovali v intervjujih in odgovarjali na anketne vprašalnike. Zahvaljujem se tudi socialni delavki v Pegazovem domu in delovni terapevtki v DSO Grosuplje, ki sta mi priskočili na pomoč.

Še posebej se zahvaljujem mentorici dr. Jani Mali za mentorstvo, strokovno pomoč in usmerjanje pri pisanju diplomske naloge. Zahvala gre tudi dr. Ninu Rodetu za usmerjanje in koristne napotke pri nastajanju metodološkega dela naloge. Zahvaljujem se tudi moji družini, ki je potrpežljivo čakala, kdaj bo mami končno napisala diplomsko nalogo.

1. TEORETIČNI UVOD

1.1. Starost in staranje

Staranje je pri vseh živih bitjih neizbežno dejstvo in se začne že z rojstvom. V različnih življenjskih obdobjih je različno prepoznavno. V mladosti je skoraj neprepoznavno, v starosti je intenzivno. Pri nekaterih ljudeh se procesi staranja začnejo prej, pri drugih kasneje. Napredovanje teh procesov je odvisno od vsakega posameznika, od njegove dedne in biološke zasnove ter osebnega načina življenja.

Številni avtorji so raziskovali povezanost med starostjo organizma ter socialnimi in osebnimi dejavniki. Ugotovili so, da nekateri dejavniki starost zavirajo, drugi pa jo pospešujejo. Med tiste, ki jo zavirajo, uvrščajo srečen zakon, zadovoljstvo pri delu, občutek osebne sreče, vredno življenje, sposobnost izražanja čustev in smejanja, zadovoljivo spolno življenje, sposobnost imeti prijatelja, optimistično naravnost, zdravo prehrano, psihično svežino. Če ti dejavniki niso prisotni, se staranje pospešuje.

Staranje je kompleksen proces, s katerim se srečuje vsak posameznik. Po Mali (2003: 6) je staranje biološki, ekonomski, kulturni, fenomenološki in socialni pojav. Staranje je kulturni fenomen, ker je odvisen od vrednot in navad določene družbe. Vse daljša življenjska doba pogojuje razumevanje starosti kot ekonomski in socialni pojav. Po Pečjaku (1998: 61) je starost na dva načina povezana z družbo in družbenim dogajanjem. Na eni strani vpliva na družbene razmere, na drugi pa je v veliki meri družbeni konstrukt oziroma družbena vloga, ki jo mora igrati vsak, ki doseže določeno starost.

Staranje je dogajanje, ki poteka vse življenje, največji pomen pa ima v starosti (Ramovš 2003: 29). Za posameznika pomeni proces telesnih, razumskih, duševnih in socialnih sprememb. Za družbo pomeni staranje prebivalstva vrsto zdravstvenih, ekonomskih, socialnih, etičnih ter političnih razsežnosti (Kovačev, Zaletel 2006: 108).

Hojnik-Zupanc (1997: 1) pravi, da je staranje odvisno od vsakega posameznika posebej, od njegovih misli in dejanj oz. njegove zavestne odločitve, kako se želi starati in kaj bo storil za

kakovost svojega življenja. Mnogi posamezniki doživljajo staranje kot spontan proces, ki ga niti ne opazijo, za druge pomeni veliko breme, ker se ne morejo soočiti s spremembami, ki jih prinaša starost in jo doživljajo kot breme.

Starost ni bolezen, je le ena od stopnic v človekovem življenju. Nanje vstopi in vstopa vsak po svoje. Pomemben pa je občutek, kako je posameznik zadovoljen s samim seboj tudi v zrelejših letih (Pogačnik-Toličič 2000: 18–19). Dragoš (2000: 293) je mnenja, da je starost fenomen generacijskih razlik. Od številnih dejavnikov je odvisno, kakšno bo razvrščanje ljudi v eno ali drugo generacijo, kako je ena generacija razumljena s strani druge in kakšen je odnos med njimi.

Večina laikov in tudi mnogi strokovnjaki gledajo na staranje kot na proces pridobivanja in izgubljanja. V zgodnjih obdobjih človek nekaj pridobiva in nekaj izgublja. Nekateri strokovnjaki pa staranje pojmujejo drugače, in sicer kot dvojni proces pridobivanja in izgubljanja, ki poteka povezano in sočasno. V vsakem življenjskem obdobju posameznik nekaj pridobiva in nekaj izgublja. Že kot otrok izgubi nekatere reflekse, v visoki starosti pa se še zmeraj marsičesa nauči. Razlika je le v tem, da v mladosti več pridobiva kot izgublja, v starosti pa praviloma več izgublja kot pridobiva (Pečjak 1998: 12).

Glede staranja obstajajo različne teorije, odvisno od vidika obravnave. Med njimi so najbolj znane biološke, psihološke in sociološke teorije. Številni avtorji so mnenja, da je gerontologija področje, kjer se prepletajo različna področja proučevanja starosti, ki se je začela razvijati šele s povečanjem deleža starih ljudi in je usmerjena v gospodarstvo, ekonomijo, geografijo in druge vede, včasih pa tudi na področje starosti. Tako se tudi Mali (2008: 39) sprašuje, ali je gerontologija sploh veda, ker so njene teorije izposojene iz drugih ved in zato nima trdne teoretske podlage.

Biološke teorije

Biološke teorije staranja povezujejo staranje z zmanjševanjem sposobnosti življenjskih funkcij in se končajo s smrtjo. Staranje je torej posledica nekega dogajanja v organizmu pa tudi bolezni, poškodb in življenjskih pogojev. Tako različni avtorji ločijo primarno staranje,

ki išče vzroke v dednih zasnovah, in sekundarno staranje, ki išče vzroke v kroničnih boleznih in travmah. Na splošno pa zagovorniki bioloških teorij staranja zagovarjajo misel, da znotraj neke družbe ali kulture lahko rečemo, kje je meja starosti v ožjem pomenu besede, pa čeprav vemo, da procesi staranja ne prizadenejo vseh delov organizma hkrati in enako (Požarnik 1981: 11).

Psihološke teorije

Psihološke teorije izhajajo iz razvojnih teorij in teorij osebnosti. V ospredje postavljajo strukturo osebnosti in razvojne dejavnike, ki vplivajo na oblikovanje osebnosti. Po teorijah je od stopnje zrelosti človekove osebnosti odvisno, kako se posameznik v starosti počuti, koliko ima samozaupanja, samostojnosti in življenjskega optimizma (Kolman 1997: 6).

Osebnostno bolj zreli ljudje se starajo počasneje kot ljudje, ki imajo manj interesov, so manj aktivni in bolj odvisni. Torej življenjska zgodovina vsakega posameznika vpliva na intenzivnost in način staranja. V tem smislu psihološke teorije predlagajo namesto kronološke starosti (časa, ki preteče od rojstva do smrti) pojem psihološke starosti, pri čemer bi starost ugotavljali predvsem iz odnosa človeka do sebe in drugih ljudi ter iz njegovih sposobnosti (Požarnik 1981: 11–12).

Sociološke teorije

Obstaja več vrst socioloških teorij, ki poskušajo zaobjeti to vprašanje širše in pri tem poudarjajo, da je mogoče razumeti spremembo osebnosti v procesu staranja le tako, da opazujemo odnos med človekom in njegovim socialnim okoljem. Po tej teoriji je človekovo počutje v starosti odvisno predvsem od pričakovanj okolja in ni posledica bioloških procesov.

Socialno in zdravstveno problematiko starejših ljudi obravnava danes že povsem izoblikovana veda, gerontologija, ki se je ravno zaradi porasta starejšega prebivalstva močno razmahnila. To je veda, ki obravnava zdravstvene in socialne oblike staranja. Predmet gerontologije je proučevanje odnosov posameznih družbenih struktur do stare generacije, vpliv teh odnosov na

družbeni položaj in na telesno in duševno zdravje starih ljudi, ozaveščanje družbe in izvajanje ukrepov za zmanjšanje vzrokov negativnega vplivanja na staranje in starost (Mali 2008: 37).

Gerontologijo delimo na tri velike skupine:

- socialna gerontologija je zanesljivo najobsežnejša veda, ki se ukvarja s socialnimi vidiki staranja in starosti ter podrobno proučuje vplive družbenih premikov na staranje in starost ter obratno, vpliv stare populacije na razvoj družbe;
- medicinska gerontologija ali geriatrija pomeni medicinsko usmerjeni del gerontologije. Ta veda proučuje zdravstvene vidike staranja in starosti ter vpliv staranja in starosti na razvoj organizacije zdravstva;
- eksperimentalna geriatrija je veda, ki s poskusi na živalih proučuje in ugotavlja dinamiko staranja. Vsebina te gerontološke veje je zanesljivo najstarejša. Odkar živi človeški rod, ljudje proučujejo staranje, trajanje življenja in vprašanje smrti (Accetto 1987: 8).

Hiter razvoj socioloških teorij staranja je pripeljal do razvoja nove veje gerontologije, socialne gerontologije. Ta raziskuje, kako vpliva družbena struktura na populacijo starih ljudi, zlasti na njihovo osebno izkušnjo s staranjem, in narobe, kako stari ljudje in njihove izkušnje s staranjem vplivajo na celotno družbeno strukturo. Ukvarja se z družbenim odzivom na demografske spremembe in vplivom teh odzivov na populacijo starih ljudi (Mali 2008: 44).

S pojmom socialne gerontologije se ukvarja tudi Ramovš (2003: 33), ki opredeljuje gerontologijo kot osnovno vedo, pomembno za razvoj gerontagogike (*agogè*: vodstvo, vzgoja, vedenje, življenje; gerontagogika torej pomeni vodenje, vzgojo ali tudi življenje starih ljudi), znanosti o učenju in osebnotnem oblikovanju v starosti. Socialna gerontologija pa je strokovna veja v teoriji in praksi socialnega dela, ki se posveča preučevanju in urejanju socialne problematike starih ljudi (Ramovš 2003: 33; v Mali 2008: 50).

Jelenc (1991: 33) navaja tudi termin izobraževalna gerontologija za strokovno področje, ki povezuje izobraževanje odraslih ter znanstveno preučevanje starosti in procesov staranja v njihovi družbeni povezavi. Termin zajema:

- izobraževanje starejših ljudi, da bi jih ustrezno informirali ter spremenili njihova stališča in vedenje,

- izobraževanje ljudi o procesih staranja, da bi se tako izboljšal odnos do starih ljudi,
- izobraževanje med zaposlitvijo,
- usposabljanje strokovnjakov in praktikov za delo na tem področju (ibid.).

Tako kot drugje po Evropi je tudi pri nas v svojem začetku v gerontologiji prevladoval zlasti biomedicinski model. Prevladovanje medicinskega modela je imelo velik vpliv tudi v razvoju institucionalnega varstva starih ljudi v Sloveniji. Leta 1962 je gerontološka komisija sprejela načela socialne gerontologije, ki so bila pod močnim vplivom biomedicinskega modela zlasti na področju institucionalnega varstva.

1.2. Demografsko staranje prebivalstva

Staranje posameznika je dokaj hitro in zelo očitno, staranje prebivalstva pa je sorazmerno počasno. Gre za relativno nov proces, čeprav se je starostna struktura prebivalstev od nekdanje neprestano spreminjala pod vplivom gibanj osnovnih demografskih procesov. Šele demografski prehod ter industrijska revolucija in modernizacija so omogočili hitrejšo in trajnejšo rast deleža starejših ljudi med celotnim prebivalstvom. Za industrijsko družbo je značilna manjša umrljivost in podaljševanje življenjske dobe, manjša rodnost, visok življenjski standard. Delež starejših narašča, medtem ko se delež aktivnih prebivalcev zmanjšuje. V manj razvitih deželah se večja delež starega prebivalstva zaradi hitrega znižanja smrtnosti, v razvitejših deželah pa je poleg znižanja smrtnosti zelo padla tudi rodnost (Ramovš 2003: 224–225). K takšnemu porastu starega prebivalstva so po mnenju Pečjaka (2007: 15) v prvi vrsti pripomogli zdravstvo, higiena in primernejša prehrana. Leta 1950 je bilo na svetu 8 % prebivalstva v starostni skupini starejših, leta 2000 je bila že vsaka deseta oseba stara najmanj 60 let. Do leta 2050 bo po napovedih Združenih narodov toliko star vsak peti človek, do leta 2150 pa vsak tretji. Do leta 2025 bo skoraj tretjina evropskega prebivalstva starejša od 60 let (SURs 2007).

Te značilnosti veljajo tudi za Slovenijo. Delež oseb, starejših od 65 let, je že ob popisu prebivalstva leta 1991 presegel 11,2 %, do leta 2002 se je povečal na 14,7 %, ob koncu leta 2005 je bilo pri nas že več kot 15,5 % starejših od 65 let, kar pomeni, da je bilo v tej starostni

dobi že več kot 310.000 prebivalcev Slovenije (Strategija varstva starejših do leta 2010: 41). V Sloveniji velja nizka stopnja rodnosti in nizka rast priselitev, vse to pa govori o pospešenem staranju celotnega prebivalstva (Novak 1999: 33).

Po podatkih Statističnega urada RS je v svetu in pri nas najhitreje naraščajoča starostna skupina oseb, ki so stari 75 let in več. Na leto naraste za 3,8 % in predstavlja več kot desetino (11 %) števila vseh starejših prebivalcev sveta (SURS 2007).

Osnovni dejavnik staranja prebivalstva je zniževanje rodnosti. Proces staranja prebivalstva je najhitrejši v tistih državah, kjer se je rodnost v zadnjih desetletjih znižala daleč pod raven, ki bi še zagotavljala enostavno obnavljanje prebivalstva. Med države z najnižjo nizko rodnostjo je spada tudi Slovenija v letih 1995–2005 (Malačič 2008: 794).

K staranju prebivalstva pomembno prispeva tudi zniževanje smrtnosti v starejših starostnih razredih. V razvitih državah, med katerimi je tudi Slovenija, pa so ravno starejši starostni razredi tisti, pri katerih je še možno večje znižanje smrtnosti. Na sedanjem ozemlju Slovenije se je v zadnjem stoletju in pol delež 65 in več let starega prebivalstva povečal skoraj za trikrat. Tako v Evropi kot tudi v Sloveniji je bilo prisotno zanemarjanje demografskih sprememb še v času zadnjih desetletij prejšnjega stoletja. V zadnjem času se je stanje spremenilo. Posledice demografskih sprememb so vse bolj očitne, zato o njih intenzivno razpravljajo v strokovnih krogih, politika in najširša družbena skupnost.

Posledice staranja prebivalstva se kažejo v vseh porah družbenega življenja. Pomemben vpliv imajo na področju gospodarskega razvoja in rasti proizvodnje, na trgu dela in kapitala ter na akumulacijo človeškega kapitala. Družbeno najbolj aktualne socialno-ekonomske posledice staranja prebivalstva pa se tičejo zaposlenosti in brezposelnosti, upokojevanja oz. prehoda iz aktivnosti v pokoj, zdravstvenega varstva in dolgotrajne oskrbe starejšega prebivalstva (op. cit.: 795).

Visok delež starega prebivalstva na nekem področju pomeni, da je potrebno zvišati različne normative oskrbe, ker na takih področjih ni več dovolj mladega prebivalstva, ki naj bi skrbelo za starostnike (Jakoš 1990: 2). Največje spremembe je pričakovati na področju javnih financ

in solidarnosti. Dolgoročne projekcije izdatkov za pokojnine, zdravstveno varstvo in dolgotrajno oskrbo starejših na ravni Evropske unije kažejo, da bo staranje prebivalstva v prihodnje pomembno povečevalo te izdatke. Zato so povsod potrebne korenite reforme sedanjih sistemov zagotavljanja teh sredstev. Večina ukrepov bo usmerjena v smeri zmanjšanja pravic, ker je le na ta način možno doseči potrebno znižanje stroškov.

Projekcije prebivalstva Evropske unije in posameznih držav v zadnjih letih kažejo, da najhitreje narašča število in delež najstarejših starostnih razredov. Srednja varianta projekcij prebivalstva OZN za Slovenijo kaže, da se bo delež 80 in več let starih povečal od 3,1 % leta 2005 na 6,6 % leta 2030 in na 11,6 % leta 2050 (Malačič 2008: 797).

Med prebivalci Slovenije je 19 odstotkov ljudi starih 65 let in več. Glede na delež oseb, starih 65 let ali več, se Slovenija uvršča na osmo mesto v EU-27. Med osebami v starostni skupini od 55 do 65 let jih je v Sloveniji zaposlenih 33 odstotkov, kar je 13 odstotkov manj od povprečja v EU-27 (Rotar 2009: 1).

1.3 Socialna politika in skrb za stare ljudi

Po podatkih Sporočila Komisije evropskih skupnosti (Evropska komisija, Urad za uradne publikacije Evropskih skupnosti 2005) se zaradi spremenjene demografske sestave spreminjajo tudi medgeneracijska razmerja, ki jih je potrebno na novo opredeliti. Na ravni Evropske unije ni zakonodaje, ki bi vsebovala konkretne ukrepe za socialno varstvo starejših, obstajajo pa splošne smernice, na podlagi katerih države članice sprejemajo nacionalne programe ter zakonodajo, ki omogoča socialno varstvo starejših oseb. Evropska komisija si prizadeva za kvalitetno, dostopno in učinkovito zdravstvo ter pri tem poudarja pomen zdravstvene nege za starejše, zagotovitev stalnih pokojnin, spodbujanje solidarnosti med generacijami, modernizacijo socialnega varstva, spopadanje s staranjem prebivalstva in poziva države k ukrepanju in sprejemanju politik v tej smeri.

Najpomembnejši dosežek postindustrijske družbe 20. stoletja je današnja daljša življenjska doba, kar pomeni čedalje večji pritisk na solidarnost med generacijami in znotraj njih ter

povečuje težave glede načina odzivanja na potrebe po dolgotrajni oskrbi starajočega se prebivalstva.

Evropska komisija je leta 2005 v svoji Zeleni knjigi – Odziv na demografske spremembe: nova solidarnost med generacijami (Evropska komisija, Urad za uradne publikacije evropskih skupnosti 2005) poudarila, da se morajo vse interesne skupine lotiti spreminjajoče se starostne strukture evropskih družb z ustreznimi raziskavami in s prizadevanjem, da odkrijejo dobre rešitve za zagotavljanje dolgoročne vzdržnosti socialnih sistemov. Dokument izpostavlja štiri ključne probleme, ki jih je potrebno razrešiti, in sicer:

- zmanjšanje rodnosti evropskega prebivalstva;
- učinkovito vključevanje (integracijo) mladih;
- prehitro izključevanje srednje in tretje generacije iz družbene delitve dela;
- naglo naraščanje števila najstarejših ljudi in nemoč sodobne družine, da bi skrbela zanje.

V Zeleni knjigi je zapisano tudi, da je pomembna vloga socialnih služb, mrež solidarnosti in oskrbe znotraj lokalnih skupnosti ter da bodo družine potrebovale več pomoči kot danes.

Staranje prebivalstva povzroča spremembe razmerij med pomembnimi starostnimi kontingenti in s tem spremembe razmerij med aktivnim in vzdrževanim prebivalstvom. V tem procesu se najprej postopoma zmanjšuje obremenjenost aktivnih z mladimi vzdrževanimi. Sledi obdobje, imenovano tudi okno priložnosti, v katerem se delež aktivnih zelo poveča in jo lahko uspešne družbe z učinkovitimi politikami izkoristijo za velik preskok na lestvici razvitosti. Ob nadaljevanju procesa staranja prebivalstva pa se nato vse hitreje povečuje obremenjenost aktivnih s starim vzdrževanim prebivalstvom (Malačič 2008: 795).

Regoršek (2005: 2) pravi, da bo manj aktivno sposobnih ljudi moralo poskrbeti za nezmožne in vzdrževane člane družbe. Čez nekaj desetletij bo srednja generacija majhna, ker se rojeva vedno manj otrok in ne bo sposobna skrbeti za stare ljudi. Starih ljudi bo veliko več kot danes, zato se morajo ljudje srednjih let pripravljati na svojo starost.

Kot odgovor na staranje prebivalstva in na evropske zahteve po skrbi za novo solidarnost med generacijami je Slovenija sprejela številne ukrepe, izmed kateri velja izpostaviti naslednje.

– Strategija varstva starejših do leta 2010 (Vlada RS, MDDSZ 2006) z naslovom Solidarnost, sožitje in kakovostno staranje prebivalstva. Njen namen je povečati solidarnost in kakovost medčloveškega sožitja med tretjo, srednjo in mlado generacijo ter zagotoviti kakovostno staranje in oskrbo naglo rastočega deleža starih ljudi. Strategija zajema usmeritve za različna področja, in sicer: delo in zaposlovanje, pokojninsko in invalidsko zavarovanje, dolgotrajno oskrbo, socialno varstvo, družino, zdravstveno varstvo, vzgojo in šolstvo, kulturo in informiranje, znanost in raziskovanje, stanovanjsko politiko in prostorsko planiranje, promet ter osebno in drugo varnost starih ljudi. Cilj strategije je, da v petih letih na dobrih programih in izkušnjah, ki so delovali doslej, nadgradi obstoječe programe in jih razvije do stopnje, da bomo konkurenčni drugim evropskim državam. Za to je potrebna medresorska povezanost programov in dokumentov. Za novo solidarnost med generacijami in za kakovostno staranje je potrebno uvajanje novih programov za sožitje vseh generacij z vključevanjem posameznika, družine, civilne družbe, tretjega sektorja, trga in države. Lokalna skupnost je tista, ki mora prva poskrbeti za zagotavljanje različnosti programov in njihovih izvajalcev, za njihovo kakovost in ceno. Vsi programi morajo biti medgeneracijsko usmerjeni. Novi programi se morajo uvajati po principu razvojnih projektov, kjer je potrebno v čim večji meri vključevati družino, prostovoljce in skupine, organizirane po načelu samopomoči, ter povezovati več različnih programov tako, da bodo za posameznika čim bolj dostopni s čim večjim učinkom.

– Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva 2006–2010 (Ur. l. RS, št. 39/06) določa ključne vsebinske in kvantitativne cilje na področju socialnega varstva, in sicer razvoj in modernizacijo socialnovarstvenih storitev in programov. Bistveni ukrepi za vzdrževanje in razvoj obstoječih storitev socialnega varstva so širitev kapacitet domskega varstva za stare ljudi, dograjevanje mreže kapacitet dnevnega varstva, širjenje pomoči na domu, širjenje sistema oskrbovanih stanovanj ter širjenje in organizacija sistema pomoči na daljavo v okviru storitev javne mreže.

Sprejeta je bila tudi vrsta zakonov in predpisov, ki se nanašajo na področje finančne vzdržnosti pokojninskega sistema, in sicer sprememba Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Ur. l. RS, št. 106/99, 72/2000, 81/2000, 124/2000, 109/01, 108/02, 110/02, 63/03, 135/03, 2/04, 54/04, 63/04, 136/04, 75/05, 69/06, 109/2006 – UPB 4), Zakon o varstvenem dodatku (Ur. l. RS, št. 10/08, 61/10), Zakon o enkratnem pokojninskem dodatku (Ur. l. RS, št. 68/2008). Na področju preprečevanja nasilja nad starejšimi je bil sprejet Zakon o preprečevanju nasilja v družini (Ur. l. RS, št. 16/08). V zadnjih nekaj letih se je močno razširila tudi mreža programov, namenjenih medgeneracijskemu sodelovanju in socialnemu vključevanju starejših. Preko javnih razpisov za sofinanciranje dopolnilnih programov socialnega varstva se razvijajo različne oblike medgeneracijskega prostovoljstva in medgeneracijskega druženja v skupinah za samopomoč, programi pomoči socialno ogroženim starostnikom, programi telefonskega svetovanja starejšim in programi za vključevanje starejših v aktivnosti pomoči starejšim na domu. Programi vključevanja starejših na trgu dela preko programov aktivne politike zaposlovanja so daleč zadaj za zastavljenimi cilji.

Korak naprej je bil storjen tudi z organizacijo konference o demografiji, medgeneracijski solidarnosti in sožitju ter dolgotrajni oskrbi v času predsedovanja Evropski uniji. Izhodišče konference je bila teza, da se lahko družba dolgoročno uspešno razvija le v pristnem medsebojnem stiku in sodelovanju vseh generacij.

V pripravi so še nekateri pomembni projekti: uvedba in sprejetje Zakona o dolgotrajni oskrbi, sprejetje Zakona o prostovoljstvu ter uvedba enotnega standarda kakovosti socialnovarstvenih storitev.

Dolgotrajna oskrba je nov družbeni izziv in nova paradigma oskrbe. Ena od značilnih sprememb je po Flaker et al. (2008: 21) dejstvo, da stopa v ospredje integrirana oskrba, ki skuša presegati delitev med zdravstvom in socialo ter drugimi sektorji. Druga značilna sprememba je način upravičenosti ljudi do storitev in dajatev – v stari paradigmi prek svojega statusa bolnika, diagnoze, prek statusa, ki si ga je pridobil v svojem delovnem življenju, medtem ko v novi paradigmi dolgotrajne oskrbe izhajamo iz potreb in včasih celo želja ter ciljev tega človeka. Tudi količina sredstev, ki jih prizadeti prejema, ne temelji več na zaposlitvi, njeni dolžini ali višini plače, marveč na storitvah, ki jih človek potrebuje.

Pomembna novost je tudi dejstvo, da dobijo ljudje denar neposredno, da z njim plačujejo storitve, ki jih in kolikor jih potrebujejo ali želijo, medtem ko je stara paradigma privilegirala izvajalce storitev, prenašala sredstva nanje in s tem postavila ljudi, ki so potrebovali storitve, v odvisen položaj. Ta paradigma je vzdrževala kulturo pokroviteljstva ter jim vsiljevala tudi storitve, ki jih niso potrebovali.

1.4 Institucionalno varstvo starih ljudi

Institucionalno varstvo starih ljudi v Sloveniji opravljajo po Zakonu o socialnem varstvu (Ur. l. RS, št. 54/92, 56/92, 13/93, 42/94, 1/99, 41/99, 36/2000, 54/2000, 26/01, 110/02, 2/04, 7/04, 21/06, 105/06, 3/07 – UPB 2, 23/07, 42/07, 122/07, 62/10) javni in zasebni (koncesijski) zavodi kot javno službo. V Pravilniku o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev (Ur. l. RS, št. 52/95, 2/98, 61/98, 19/99, 28/99, 127/03, 125/04, 120/05, 90/08, 45/10) je zapisano, da je institucionalno varstvo oblika obravnave v zavodu, drugi družini ali drugi organizirani obliki, ki upravičencem nadomešča, dopolnjuje ali zagotavlja funkcijo doma ali lastne družine.

Za stare ljudi pomeni bivanje v domačem okolju individualno preživljanje obdobja starosti. Ko star človek ne more več skrbeti zase zaradi bolezni, ko stanovanje ne zadostuje njegovim potrebam, ko odpovejo neformalne mreže pomoči in postane osamljen, je dobro, da se preseli v zanj prilagojeno institucionalno okolje.

Institucionalno bivanje pomeni bivanje v instituciji, ki jo običajno poimenujemo dom za starejše ljudi (Hojnik-Zupanc 1999: 91). Po mnenju Hojnik-Zupanc (op. cit.: 97) je vsaka institucija organiziran sistem napisanih in nenapisanih pravil dnevnega bivanja, ki omogočajo maksimalno prostorsko povezanost in minimalno stopnjo zasebnosti in samostojnosti. Pravi tudi, da institucija maksimalno zadovoljuje osnovne življenjske potrebe.

Acceto (1968: 44) opredeljuje domove za stare ljudi kot stanovanjske objekte, v katerih živijo ljudje kolektivno življenje, kjer niso dolžni opravljati gospodinjskih del in imajo urejeno vso oskrbo tako v zdravju kot bolezni.

Belič (1997: 127–136) opisuje, da ima človek v življenju dva domova, in sicer dom svojega otroštva in dom, v katerem si ustvari družino. Dodaja, da se lahko zgodi, da si mora v starosti poiskati še tretji dom, dom za stare ljudi.

Po Hojnik-Zupanc (1999: 97) imajo vse institucije po definiciji nekaj temeljnih skupnih značilnosti, kot so: popolna zadovoljitev osnovnih eksistenčnih potreb, predpisan dnevni ritem, racionalizacija dela, skupinske aktivnosti in prevladovanje javnega prostora nad zasebnim.

Dom za starejše ljudi kot institucija maksimalno zadovoljuje osnovne življenjske potrebe: prehrano, pranje, likanje, ogrevanje, nego, družabnost in zdravstveno varstvo. Za večino, ki se odloči za ta način bivanja, pomeni dosmrtno obliko bivanja (op. cit.: 91). Posamezniku je odvzeta prav vsaka skrb za samega sebe, kar pomeni razkroj odnosa do svoje lastne identitete.

Institucije za stare so sredstvo, s katerim sodobna družba odriva stare ljudi na družbeni rob. Zaradi že tako ožigosanega in stigmatiziranega položaja starih ljudi in institucij za stare ljudi si mora osebje prizadevati za dvig kvalitete življenja, kolikor je to v instituciji mogoče (Mali 2006: 292).

V zgodovini so stari ljudje živeli doma pri svojih otrocih ali pa celo v azilih, bolnišnicah in dobrodelnih zavodih. V srednjem veku so bili to azili za bolne in stare osebe, brezdomce, invalide in socialne reveže, ki so bili večinoma pridruženi samostanom in pozneje bolnišnicam. V 16. stoletju so nastali v srednjeveških cehih že prvi zametki vzajemne pomoči in socialnega varstva. S tem, ko so se v 17. stoletju azili v Evropi ločili od bolnišnic in se spremenili v »ubožnice«, je skrb za stare ljudi »napredovala«.

Po drugi svetovni vojni smo v Sloveniji postopno odpravili neustrezne manjše domove, druge pa obnovili in razširili ter zgradili številne nove. Do konca leta 1979 smo dobili v Sloveniji 24 novih domov (Požarnik 1981: 141). Razvoj domov za starejše se je v Sloveniji pričel intenzivneje odvijati po drugi svetovni vojni, kar sovпада z začetkom profesionalizacije socialnega dela. Tako lahko po Milošević Arnold (2006) razvoj naših domov razdelimo na:

1. obdobje špitalov, sirotišnic in ubožnic;

2. obdobje ubožnic in hiralnic;
3. obdobje hiralnic in zavetišč; domovi postanejo javne institucije;
4. obdobje diferenciacije opravil v domovih za stare in onemogle; začetek profesionalizacije in institucionalizacije socialnega dela;
5. obdobje postopne profesionalizacije domov upokojencev ali starejših občanov;
6. obdobje standardizacije nalog v domovih starejših občanov ali upokojencev; iskanje profesionalne identitete, novih konceptov in zavestno prizadevanje za strokovno avtonomijo;
7. obdobje opuščanja značilnosti totalne institucije in prehajanja domov za stare ljudi v socialne institucije; profesionalizacija se nadaljuje predvsem zaradi razvoja izobraževanja socialnih delavcev. Uresničevali so se načrti iz nacionalnega programa, zasledimo tudi postopno opuščanje medicinskega modela in razvoj socialnega.

Razvoj varstva starih ljudi zaznamuje nekaj dejavnikov:

- tradicija institucionalnega varstva; še pred drugo svetovno vojno so ljudje živeli v ustanovah, podobnih domovom za stare, hiralnicah, zavetiščih za onemogle, ubožnicah ali domovih za onemogle;
- posledice druge svetovne vojne; na položaj starih ljudi v družbi so vplivali nizek življenjski standard prebivalstva, neurejena stanovanjska vprašanja, neurejene pravice iz socialnega in pokojninskega zavarovanja;
- pospešena industrializacija in modernizacija;
- razvoj medicine in gerontologije (Mali 2008: 16).

Za obdobje zadnjih nekaj let je značilno postopno prevzemanje značilnosti socialne institucije, pri čemer ima odločilno vlogo socialna delavka. Le-ta pri svojem delu uporablja koncepte in metode dela, ki prispevajo k zmanjšanju vpliva totalne institucije.

Veliko avtorjev uporablja Goffmanov pojem totalne institucije, po katerem je življenje v domu v celoti institucionalizirano, človekove potrebe so zajete totalno, kar ne dopušča storitev po izbiri izvajalca (Goffman 1961: 16–18). Institucionalno življenje stanovalce pasivizira in jih odvrča od vsakodnevnih aktivnosti in skrbi zase. Na podlagi Goffmanovega pojma totalne institucije in visokih stroškov delovanja institucije se je v družbi oblikovalo

negativno stališče do institucionalnega varstva in ustvaril močan stereotip strah vzbujajočih zaprtih institucij (Hojnik-Zupanc 1999: 94).

Po Goffmanu (Flaker 1998: 20) so temeljne značilnosti totalnih ustanov:

- vsi vidiki življenja potekajo na istem kraju in pod isto oblastjo;
- vsaka faza dnevne aktivnosti poteka vpricho velikega števila drugih ljudi, ki so enako obravnavani in od katerih zahtevajo, da skupaj delajo isto stvar;
- za vse dejavnosti obstaja urnik, ki ga od zgoraj vsiljuje telo uradnikov s sistemom eksplicitnih formalnih pravil;
- razne vsiljene dejavnosti sestavljajo enotni racionalni načrt z namenom, da je zadovoljeno uradnim ciljem ustanove.

Flaker (op. cit.: 21) v nadaljevanju piše, da so te značilnosti povezane z zahtevo, da na večje število potreb odgovorimo z birokratsko organizacijo, ne glede na to, ali je to v dani situaciji učinkovito ali nujno. Zato imajo totalne institucije nadzorovalno osebje, ponavadi manj številčno, ki nadzoruje številnejše varovance. Stik varovancev z zunanjim svetom je močno omejen, osebje je v ustanovi med 8-urnim delavnikom, sicer pa je integrirano v družbo zunanjega sveta. Osebje je nadrejeno in krepostno, varovanci pa manjvredni, krivi in vredni graje.

Goffman (1961, v Mali 2006: 17) pojem totalne ustanove opredeljuje kot prostor za bivanje in delo, kjer je večje število posameznikov za precejšnje obdobje odrezanih od širše družbe. Posamezniki imajo podoben položaj, saj živijo skupaj prisilno ter formalno vodeno življenje. Po Flakerju (1988: 77) pa je ena poglobitnih značilnosti totalne ustanove tudi razcep med dvema skupinama ljudi – med stanovalci doma in zaposlenimi.

Mali (2008: 133) pravi, da institucija s svojim načinom delovanja in pravili življenja vpliva na ljudi v več plasteh, celostno in zajema vsa področja človekovega delovanja. Osnovni problem institucije je v tem, da jo sicer ustvarjajo posamezniki, a ni v celoti prilagojena posameznikovi osebnosti. V institucijah določeno število ljudi dela, hkrati pa določeno število ljudi živi. Take institucije Goffman (1961; po ibid.) opisuje kot socialni hibrid.

Socialna distanca v totalnih institucijah je pogosto formalno predpisana in se lahko prepozna iz tona glasu in komunikacije. Omejeno je posredovanje informacij uporabnikom o načrtih, o tem, kaj osebje namerava z uporabnikom. Uporabniki so izločeni iz procesa odločanja o svoji usodi v ustanovi (ibid.).

Goffmanov koncept totalne institucije prikazuje moč institucije nad posameznikom, po drugi strani pa opozarja na moč posameznika za preseganje institucionalnih pritiskov (Mali 2007: 113). Opredelitev totalne ustanove po Goffmanu lahko strnemo v nekatere značilnosti:

- mortifikacija (razlastitev vlog, programiranje, kontaminiranje, medosebna kontaminacija);
- birokratizacija življenja;
- disciplinski sistem (hišna pravila, nagrade, privilegiji, kazni, fraternalizacija);
- sekundarne prilagoditve.

Proces mortifikacije se začne z vstopom posameznika v totalno ustanovo. Vsak varovanec vstopi v ustanovo s svojimi navadami in z že oblikovanim pojmovanjem sebe. V procesu mortifikacije gre za uničenje predhodne identitete posameznika, kar se odvija preko številnih ponižujočih postopkov. Njihov cilj je uničiti določene pravice in različne vloge, ki jih je posameznik imel pred prihodom v totalno ustanovo ter postavitev enodimenzionalne vloge. Temu dodana je še ovira med ustanovo in civilno družbo, ki varovancu onemogoča, da bi igral svoje vloge. Povzroča razlastitev njegove dotodanje družbene vloge (Mali 2007: 114).

Ob vstopu v ustanovo se posameznik sreča s procesom programiranja, kjer gre za številne procedure, od tehtanja, fotografiranja, popisovanja osebnih predmetov, oštevilčenja, postavljanja anamnez, seznanitev z navodili, namestitvijo.

Vdor v človekovo osebnost ali kontaminacija podira meje, ki jih je posameznik postavil zunaj institucije. Osebje beleži socialna in emocionalna dejstva, zapisana v kartoteki pa so osebju vedno na voljo.

Uporabnik v totalni ustanovi ni nikoli sam, saj ga vedno nekdo gleda, zato lahko govorimo o medosebni kontaminaciji.

Birokratizacija življenja (Mali 2008: 137) se izraža v mnogih zapovedih in pravilih, ki posameznikom onemogočajo »svobodo gibanja«. Posameznika zunaj institucije omejujejo določena pravila, vendar se lahko v posameznih situacijah dokaj svobodno giblje, kar v totalni ustanovi ni mogoče. Tudi najmanjše področnosti urejajo urniki, sankcije in pravila.

Pomembno mesto ima v totalni ustanovi sistem privilegijev, ki ga sestavljajo hišna pravila, nagrade in privilegiji ter kazni za neupoštevanje institucionalnih pravil. Kot način za reorganizacijo osebnosti se pojavlja fraternalizacija. Varovanci se kljub družbenim razlikam povezujejo in usmerjajo proti osebju.

Sekundarne prilagoditve označujejo varovančevo samoprepoznavanje in samodeterminacijo. Gre za način življenja, ki posameznika loči od drugega, mu daje identiteto, nekakšno kontrolo nad svojim okoljem in bivanjem v ustanovi (Goffman 1961: po Mali 2007: 113–116).

Danes domovi niso več le totalne ustanove, kot so bile v preteklosti, ampak je opazen premik v smislu odpiranja institucij navzven, v bivalno okolje.

Odpiranje institucij zunanjemu okolju (lokacije novejših domov za stare ljudi, integrirane v starostno heterogena naselja, strokovno usposobljeno osebje, časovno neomejeni obiski, kulturne prireditve in religiozni obredi v domovih, povezovanje s svojci in njihovo vključevanje v domsko življenje) in razvoj domače oskrbe kot protitež instituciji postavlja institucionalno pomoč kot integralni element celovite skrbi za stare ljudi. Institucija ni več sam vase zaprt segregiran sistem, ampak prerašča v integriran člen fizičnega in družbenega okolja (Hojnik-Zupanc 1999: 95).

1.5 Usmerjenost institucije

Prisotnost posameznih elementov totalne institucije je odvisna od orientacije, usmeritve institucije in narobe. Usmeritve institucije določa obseg, vpliv, pogostost in izrazitost elementov totalne institucije. Pojem totalne institucije je torej ključnega pomena za

razumevanje usmerjenosti institucije, kakor tudi usmerjenosti domov za stare (Mali 2008: 150).

Mali (2008) je pri svojem delu razvila dva koncepta usmerjenosti institucije. Govori o socialni in medicinski usmerjenosti domov za stare. Dom za stare je lahko tipično medicinski ali tipično socialni le v opisni literaturi, drugače pa prihaja v domu do dinamične usmerjenosti. Posamezne komponente enega ali drugega modela se povezujejo, izmenjujejo od doma do doma različno (Mali 2008: 156).

Kadar zaposleni v domu bolj poudarjajo elemente medicinske obravnave uporabnikov institucije, deluje dom bolj po zakonitostih totalne institucije. Kadar pa so v ospredju elementi socialne usmeritve institucije, ki poudarjajo uporabnika, njegove zahteve, potrebe in aktivno vključevanje v življenje znotraj institucije, je elementov totalne institucije manj (op. cit.: 150).

Razumevanje dinamike usmerjenosti zavoda je ključno za definiranje vloge in pomena socialnega delavca, zato ima socialno delo v domovih s socialno usmerjenostjo drugačne značilnosti od socialnega dela v domovih z medicinsko usmerjenostjo (Mali 2008: 156).

Dimenzije usmerjenosti institucije sestavljajo:

- splošne in strukturne značilnosti: velikost ustanove, notranja ureditev, lokacija, zaprtost pred zunanjim svetom;
- medsebojni odnosi: sodelovanje, podpora, spontanost;
- osebni razvoj: avtonomija, praktična usmeritev, usmeritev na osebne probleme, izražanje čustev;
- ohranjanje in spreminjanje sistema: red in organizacija, jasnost programa, kontrola zaposlenih (ibid.).

Mali (op. cit.: 157) opisuje arhitekturne značilnosti domov za stare, v katerih biva veliko število ljudi, ki so večinoma omejeni na en sam prostor. V medicinsko usmerjenih institucijah je bolnišnična arhitekturna zasnova, katere značilnost so dolgi hodniki, različni oddelki, ločeni prostori za osebje, večposteljne sobe in skupni prostori. Tudi hladen, sterilni videz prostorov in njihova večnamenskost ne dajeta vtisa domačnosti. V socialno usmerjenih domovih je bivanje prilagojeno posameznikovemu odločanju o videzu sobe, opremi, čiščenju

in pospravljanju (ibid.). To uporabniku omogoča korak k individualizaciji njegovih potreb in zahtev.

Bivalni standard v slovenskih domovih je različen. Velikost domov in fizične omejitve prostora ne zagotavljata stanovalcem, da bi domsko okolje zares doživljali kot dom. Dom kot institucija naj bi uporabnikom zagotavljal vse tisto, kar človeku običajno pomeni dom: varno zatočišče, kraj, kjer je lahko takšen, kot v resnici je, občutek pripadnosti, dobro počutje, stalnost, zasebnost in prostor, kateremu pripada. Gre torej za zadovoljitev potrebe po zasebnosti, neodvisnosti, avtonomnosti in individualnosti (Peace 1998: po Milošević Arnold 2005: 56).

Med splošnimi in strukturnimi značilnostmi ima pomembno mesto tudi lokacija institucije in njena zunanja podoba. Slaba dostopnost, dislokacija iz večjih mest, starost in slaba vzdrževanost objektov kažejo na družbeno stigmo in zapostavljenost do ljudi, ki tu živijo.

Usmerjenost institucije se odraža tudi v medsebojnih odnosih med stanovalci in osebjem. V domu z medicinsko usmerjenostjo medsebojnim odnosom ne posvečajo velike pozornosti. Tu prevladuje medicinska doktrina in stroka, ki ne vzpodbuja sodelovanja in podpore v medsebojnih odnosih. Očitna je hierarhija moči, kjer je osebje nadrejeno stanovalcem, zato se morajo stanovalci prilagajati osebju in zahtevam institucije. Ko v medsebojne odnose vstopijo še svojci, je situacija še bolj kompleksna in zapletena. Pričakovanja in zahteve svojcev so pogosto v nasprotju s pričakovanji osebja in pravili institucije. Kot odgovor na prilagajanje takšnemu režimu je pogosto prisotna pasivnost stanovalcev in »vdanost v usodo«.

Milošević Arnold (2005: 58–59) govori o treh različnih svetovih, od katerih ima vsak svoje specifičnosti. Gre za svet stanovalcev, zaposlenih in svet svojcev, ki se med seboj razlikujejo glede na svoj položaj v instituciji. Ti svetovi so pogosto preveč zaprti vsak v svoj krog in ločeni drug od drugega. V socialno usmerjenem domu je komunikacija med njimi bolj odprta, vzpostavljen je nepretrgan dialog, kjer je potrebno sodelovanje in podpora vseh. Pomembno je, da se ustvarijo pogoji za takšen dialog, ki bo varen za vsakogar in v katerem bo možno izraziti tudi nezadovoljstvo, brez strahu pred posledicami. K takšnemu dialogu lahko bistveno prispeva tudi socialna delavka, ki svoje moči usmerja v sodelovanje, povezovanje in medsebojne odnose, kar je značilno za socialno usmerjen model institucije.

Nadalje ugotavlja, da je za stanovalce pomembno, da po prihodu v dom še naprej ohranjajo stike s svojci in celotno socialno mrežo iz prejšnjega okolja. Poleg tega se v domu na novo vzpostavljajo in razvijajo odnosi z osebjem in drugimi stanovalci, pri čemer star človek potrebuje razumevanje in čustveno podporo. Institucionalno okolje zahteva od osebja rutino, ki ne dopušča veliko možnosti za pogovore in prijazne besede. Od osebja tudi ne moremo pričakovati navezovanje pristnih odnosov s stanovalci, ker jih je preprosto preveč.

K boljšim medsebojnim odnosom in rednim stikom med stanovalci domov, kakor tudi povezovanju med svetom stanovalcev in zaposlenih, nedvomno veliko prispevajo skupine starih za samopomoč oziroma medgeneracijske skupine, ki v domovih uspešno delujejo (Milošević Arnold 2005: 57).

Osebni razvoj; v domovih za stare je vprašanje kontrole nad ravnanjem, rutino in življenjskim prostorom pogosto v rokah osebja, ki kontrolira in nadzira stanovalce, zanemarja pa pravice stanovalcev do zasebnosti, avtonomnega sprejemanja odločitev in osebne odgovornosti (Peace 1998; po Mali 2008: 160). Pri medicinski usmerjenosti so v ospredju medicinski cilji oskrbe.

Avtonomija v vsaki instituciji se zdi nemogoča, v domovih za stare pa je celo imaginarna (Mali 2007: 196). Načelo avtonomije je nastalo iz spoštovanja do ljudi, njihove enkratnosti in neponovljivosti. Pomeni upoštevanje individualnosti, zaupnost in spoštovanje osebne integritete. Gašparovič (1999: 189) pravi, da je načelo avtonomije neposredno relevantno samo v primeru, ko je oseba sposobna sama odločati o sebi. Nekateri menijo, da pri osebah, ki se niso same sposobne odločati, avtonomija ni vmesna. Kljub temu pa je potrebno takega starostnika obravnavati s spoštovanjem in dostojanstvom.

Kontrola nad lastnim življenjem v instituciji za posameznika največkrat pomeni smisel življenja. Človek mora do tega sam zavzeti lastno stališče. Odločiti se mora, ali se bo spoprijel z nalogo staranja, jo smiselno opravil ali pa ji bo poskušal ubežati.

Preveč kontrolirana in zaščitniško usmerjena ideologija v instituciji pri uporabnikih zbuja strah, nemoč, jih utiša in vzbuja neodločno držo. Poudarjanje individualnosti uporabnikov

vzbuja v njih samostojnost, avtonomnost in prevzemanje odgovornosti. Usposablja jih za sprejemanje vsakodnevnih odločitev in dolgoročnih ciljev. Gre za proces, v katerem je uporabnikom podeljeno več moči pri odločanju o lastnem življenju in obenem odvzeto vsaj nekaj moči predstavnikom institucije (Mali 2007: 200).

Sodelovanje pri odločanju stanovalcev domov je le simbolično. Imajo svoje predstavnike v organih odločanja in večina domov tudi organizira redne sestanke s stanovalci po oddelkih, na katerih naj bi imeli možnost izraziti svoje zadovoljstvo in tudi nezadovoljstvo. Vendar pa je to, koliko si zares upajo kritizirati tisto, s čimer niso zadovoljni, odvisno od splošne klime v domu in tudi od posameznika, koliko si upa »tvegati«. Številne raziskave, ki poskušajo ugotavljati kakovost življenja stanovalcev v domovih ali njihovo zadovoljstvo, dajo običajno zelo ugodne rezultate, ob katerih se postavlja dvom v iskrenost sogovornikov. Prav to, da si ljudje v domovih pogosto ne upajo povedati, kaj zares mislijo, kaže na njihovo odvisnost od delavcev in na vzdušje, v katerem ni zadostne povezanosti med svetovi, ki se srečujejo v domu (Milošević Arnold 2005: 58).

Ohranjanje in spreminjanje sistema; po Mali (2008: 160–161) se vpliv stanovalcev na delovanje institucije kot celote izraža v možnosti vplivanja stanovalcev na dogajanje v domu, na organiziranje skrbi in druge dejavnike, ki oblikujejo njihovo življenje v domu. Med pravili delovanja institucije in eksistencialnimi potrebami stanovalcev mora biti ravnovesje, ki omogoča usklajevanje na obeh ravneh. Prevlada institucionalnih pravil nad potrebami stanovalcev kaže na značilnosti medicinske usmeritve doma, za institucije s socialno usmeritvijo pa je značilno vzpostavljanje ravnovesja med institucionalnimi pravili in potrebami stanovalcev.

Rezultati raziskav v slovenskih domovih kažejo premike v smeri socialne usmeritve domov. Prehod institucije iz medicinske v socialno usmeritev ne zahteva zgolj spremenjene filozofije institucije, temveč je mogoč ob spremembi organizacijske kulture. Gre za prehod od tradicionalnega zaščitniškega odnosa do stanovalcev k podpiranju stanovalcev, da se samostojno spoprimejo z življenjem v instituciji. To zahteva drugačen odnos osebja do stanovalcev, izobraževanje in podpora delavcev ter obenem odpira socialnim delavcem v

domovih za stare ljudi novo področje socialnega dela – področje sodelovanja z zaposlenimi (Mali 2008: 213).

Mali (op. cit.: 234) nadalje ugotavlja, da so pogoji za socialno usmerjenost domov, h kateri lahko prispeva socialno delo, v tem trenutku ugodni. Koncepti socialnega dela s starimi ljudmi so postavljeni na trdnih temeljih, kar omogoča razvoj specifičnega znanja in ne gerontološkega, ki je pogojeval medicinski model.

Povečevanje števila stanovalcev z demenco zahteva drugačno obravnavo s poudarkom na individualnem pristopu do posameznika. Z ustrežno prakso in metodami dela lahko socialni delavci izkušnje prenašajo na medicinsko osebje. Za delo z osebjem imajo socialni delavci ustrezna znanja o interviziji in superviziji. Tako sodelovanje socialnih delavcev z osebjem odpira možnosti za enakopravno sodelovanje zdravstva in socialnega varstva.

1.6 Socialno delo v domovih za stare ljudi

Delo socialnih delavcev v domu je zelo raznoliko in zahtevno. Namesto da bi bilo pretežno usmerjeno v uporabnika in njegove potrebe, je v zadnjih letih usmerjeno v administrativne postopke, ki jih predpisuje država. To onemogoča, da bi namenili več časa vzpostavljanju in ohranjanju pristnih medčloveških odnosov med vsemi, ki so vključeni v življenje doma.

Socialni delavec v domu predstavlja prvo vez med starim človekom in institucijo. Pri zagotavljanju pomoči uporablja sodobne metode in tehnike ter upošteva temeljne koncepte sodobnega socialnega dela. To so krepitev moči, zagovorništvo, skupnostna skrb in skupine za samopomoč.

Socialni delavec je v domu nekakšna zveza za sodelovanje vseh strokovnih in drugih delavcev doma ter enot, sodeluje tudi pri organizaciji kulturnega in razvedrilnega življenja, srečanj s svojci, izletov, obiskov in gostovanj v domu (Ramovš et al. 1992: 78).

V socialno usmerjenih domovih obstaja drugačen model socialnega dela kot v medicinsko usmerjenih domovih. Razlika se kaže v metodah socialnega dela, ki se porajajo v različnih fazah bivanja stanovalca v domu pa tudi v vlogah socialnega delavca na različnih področjih dela s stanovalci, svojci in osebjem (Mali 2008: 236).

Milošević Arnold (2003: 31) opredeljuje vloge socialnega delavca v domu za stare, in sicer:

- pomoč pri reševanju problemov stanovalcev,
- delo s sistemi, ki bi ljudem zagotovili potrebne vire in storitve,
- povezovanje ljudi z ustreznimi sistemi, ki bi podpirali njihovo funkcioniranje.

Pravi tudi, da mora socialni delavec s svojim specifičnim znanjem in dejavnostjo prispevati k ustvarjanju ugodnega vzdušja v domu, z izvenskimi dejavnostmi pa povezovati starostnike z njihovim prejšnjim življenjskim in širšim družbenim okoljem (Milošević-Arnold 1989: 241).

Socialno delo v domu je pogosto povezano tudi z urejanjem medsebojnih odnosov med stanovalci. Če prehitro poseže med odnose, lahko prekine že vzpostavljeno komunikacijo, kar stanovalcem ne daje občutka samostojnega upravljanja nad svojim življenjem.

Socialni delavci sodelujejo tudi pri urejanju medsebojnih odnosov stanovalcev in svojcev. Stiki s svojci so zelo pomembni, zato so pogosto pred dilemo, kako motivirati svojce za čim pogostejše obiske stanovalcev. Socialni delavec mora svojce povabiti, naj se čim bolj vključujejo v različne dejavnosti doma in tako ohranjajo in utrjujejo vezi s stanovalcem. Kakovostna vez je pomembna tudi za boljšo informiranost tako svojcev kot stanovalcev.

Pri svojem delu v domu socialni delavec uporablja temeljne metode socialnega dela: delo s posameznikom (individualno delo), skupinsko delo s stanovalci in skupnostno socialno delo. Izmed naštetih metod največ uporablja delo s posameznikom. S to metodo lahko uspešno rešuje osebne težave in probleme ter uveljavlja določene socialne pravice stanovalcev in tistih, ki se pripravljajo na vselitev v dom (Milošević-Arnold 1989: 241–245).

Mali (2008: 83–84) govori o tem, da prepoznamo značilnosti socialnega dela v domu na dveh ravneh. Najočitnejša in prepoznavna je vloga socialnega dela v različnih časovnih terminih, v katerih ima star človek opraviti z institucijo. To so naloge socialnega delavca v različnih fazah bivanja stanovalca v domu. Druga raven je socialno delo glede na različna področja dela.

Socialni delavec je prisoten pri sprejemu stanovalca, pri odhodu iz doma in v vsem vmesnem življenju v domu. Prva faza, faza bivanja in zadnja faza so odvisno od posameznika različno dolge, intenzivne in kompleksne. Naloge socialnega delavca so v vsaki fazi drugačne in se razlikujejo odvisno od posameznika in njegove osebnosti. Pomembno je, zaporedje nalog in njihova izvedljivost. Nedosledno izvedene naloge v prvi fazi pogojujejo nedoslednost tudi v naslednjih fazah.

Po Mali (op. cit.: 83) so naloge in vloge socialnega delavca v domu glede na prihod stanovalca v dom naslednje:

- naloge socialnega delavca pred prihodom stanovalca v dom;
- naloge socialnega delavca v času bivanja stanovalca v domu;
- naloge socialnega delavca ob odhodu stanovalca iz doma;
- naloge socialnega delavca za zagotavljanje dobre klime v domu;
- naloge socialnega delavca kot spremljevalca institucionalnega življenja stanovalcev.

Pred prihodom v dom je delo socialnega delavca zlasti pri urejanju formalnosti do prihoda stanovalca. Administrativni postopki so predpisani s strani države in močno posegajo v kreativnost in strokovnost socialnega delavca ter kratijo že tako skopo odmerjen čas, ki bi ga lahko namenili v korist uporabnika. Socialni delavec v komisiji za sprejem odloča o namestitvi ali zavrnitvi stanovalca, s tem pa nastopa v dvojni vlogi, v vlogi nadzornika in vlogi pomočnika, ki sta si po svoji vsebini nasprotni.

Socialno delo pred sprejemom v dom je Mali (op. cit.: 84–85) razdelila na več funkcij, nepogrešljive so naslednje.

- Sodelovanje z bodočim stanovalcem: prvi stik s stanovalcem in njegovimi svojci je odločilnega pomena za kasnejše sodelovanje. Predhodni obisk socialnega delavca na

domu stanovalca, bolnišnici ali tam, kjer posameznik biva, pripomore k boljšemu uvidu v njegovo življenje, v navezavo stikov s svojci in omogoča iskanje ustreznih rešitev, ki bi bile za stanovalca ustrežnejše kot sprejem v dom.

- Sodelovanje z drugimi strokovnjaki: socialni delavec pri sprejemu sodeluje z drugimi strokovnjaki v instituciji in strokovnjaki zunaj nje, zbira in dopolnjuje informacije o uporabniku.
- Sodelovanje s svojci: za socialnega delavca je pomembno imeti informacijo, ali se je uporabnik sam odločil za prihod v dom ali se je odločil na željo svojcev. V pogovarjanju z uporabnikom in svojci lahko socialni delavec ugotovi dejansko pripravljenost starega človeka za odhod v dom.
- Informiranje: socialni delavec že pred prihodom v dom seznanja stanovalca z informacijami, ki se nanašajo na življenje v domu, hišni red, dejavnosti v domu, delavce, način plačevanja.

Socialni delavec ima osrednjo vlogo pri namestitvi stanovalca v dom, saj bolje pozna njegove navade, potrebe in zahteve kot drugi strokovnjaki, ki se s stanovalcem prvič srečajo šele ob prihodu v dom. Seznan se s celotno socialno mrežo starega človeka in skupaj z vsemi išče možne rešitve, ki jih vpleteni v problem vidijo zgolj v institucionalnem varstvu. V tej fazi socialni delavec spodbuja reorganiziranje družinskega življenja, da bi družina in star človek v njej dobro funkcionirala vse do odhoda starega človeka v dom in tudi potem. Raziskuje vire in oblike pomoči v socialni mreži starega človeka in tako vstopa na področje izven institucionalne skrbi (op. cit.: 86).

V času bivanja v domu socialni delavec skrbi, da se stanovalec čim hitreje in lažje vživi v življenje doma in ohrani stike s svojci. Nadaljuje posamezne faze, ki jih je začel v prejšnjem obdobju. Te naloge so:

- podpora stanovalcu v procesu prilagajanja na življenje v domu;
- podpora svojcem in njihovo angažiranje za sodelovanje pri dejavnostih doma;

- posredovanje v konfliktnih situacijah med stanovalci in med stanovalci in delavci;
- razvijanje prostovoljnega dela;
- sodelovanje pri organizaciji različnih interesnih dejavnosti in prireditev (Milošević Arnold 2004, po Mali 2008: 86).

Učinkovitost socialnega delavca je močno odvisna od predhodne faze priprave stanovalca na odhod v dom. Kljub temu pa našete vloge niso neuresničljive tudi ob slabo izvedeni ali opuščeni fazi priprave starega človeka na odhod v dom (op. cit.: 87).

Ob odhodu iz doma socialni delavec uredi vse potrebno v zvezi s prenehanjem bivanja. Razlogi za odhod iz doma so lahko različni. Če se stanovalec vrne v domače okolje ali drugo institucijo, mu socialni delavec pri tem pomaga in opravi vse potrebne formalnosti ob zaključku bivanja. Ob premestitvi v drugo institucijo obravnava predlog za premestitev stanovalca kjer nastopi v vlogi zagovornika in svetovalca. Če stanovalec umre, uredi vse administrativne formalnosti, obvesti svojce in sodeluje z njimi o zadevah, povezanih s smrtjo stanovalca.

Naloge v zaključni fazi so lahko kvalitetno izvedene le ob kvalitetno izvedenih nalogah predhodnih faz (ibid.).

Zagotavljanje dobre klime v domu pomeni zagotavljanje dobrih odnosov med vsemi »tremi svetovi«: svetu stanovalcev, svojcev in zaposlenih. Glede na to, da je kadrovski normativ socialnega delavca v domu izredno podhranjen, je to nalogo v praksi izredno težko izvajati.

Spremljanje institucionalnega življenja stanovalcev; Mali (op. cit.: 88–89) ugotavlja, da imajo naloge socialnega delavca, razdeljene na časovne faze, več značilnosti:

- pomembnost in odgovornost vlog (socialni delavec popelje stanovalca v novo življenjsko okolje na njemu primeren način);
- neskladnost vloge socialnega dela z zahtevami in cilji institucije (v instituciji ni prostora za individualne potrebe stanovalca, socialni delavec, usmerjen v posameznika, pa jih pri svojem delu odkriva).

Socialni delavec se pogosto znajde v protislovnem položaju s sodelavci in filozofijo institucije.

1.7 Področja in vloge socialnega dela v domu

Na izvedbo nalog socialnega delavca ne vpliva samo sekvenčnost faz, temveč tudi usmerjenost institucije, čemur so podvržena različna področja socialnega dela: delo s stanovalci in njihovimi svojci, sodelovanje v domskem timu, svetovalno socialno delo, vloga zagovornika, skupinsko delo in inovativni programi.

Delo s stanovalci in svojci: socialni delavec je s stanovalcem in njegovimi svojci povezan že pred sprejemom starega človeka v dom, pa vse do njegovega odhoda. V začetni fazi zbira informacije o stanovalcu, izpelje proceduralne postopke in pomaga stanovalcu, da se čim bolj vključi v novo življenjsko okolje. Sodelovanje strokovnega delavca v domskem timu, kjer seznanjeni ostale strokovnjake o posebnostih novega stanovalca, pripomore k čim manj bolečemu prilagajanju v življenje doma. Opira se na sodelovanje svojcev in vzdrževanje stikov med stanovalcem in njegovimi svojci.

Prilagajanje domskemu načinu življenja je stresen in dolgotrajen proces. Stresen je tako za novega stanovalca kot za svojce, ki jih pogosto navdajajo mešani občutki. Nekateri do stanovalca zavzamejo zaščitniško držo, drugi prekinejo stike, češ, da je za svojca v domu dobro poskrbljeno. Naloga socialnega delavca je, da vzpodbuja svojce pri vzdrževanju rednih stikov s stanovalcem in jim predstavi njihov pomen. Pomembno vlogo k individualnemu pristopu stanovalcev odigrajo svojci s posredovanjem informacij o specifičnih navadah stanovalca, kar lahko vodi v preprečevanje konfliktov.

Berman-Rossi (2001, po Mali 2008: 92) predlaga postopek, s katerim se socialnemu delavcu olajša pridobivanje informacij o življenjskih okoliščinah, v katerih se posameznik nahaja, odkrivanje prikritih problemov in življenjskih dogodkih, ki so vplivali na trenutno situacijo. Sestavljen je iz naslednjih elementov: definiranje problema, pričakovanja stanovalca o instituciji in zaposlenih, znanje o življenjskih okoliščinah, v katerih se je znašel posameznik

in ki so vplivale na trenutno situacijo, stanovalčeve šibke točke in omejitve, pomoč in ovire iz okolja, stopnja uravnoveženosti osebnih virov in virov iz okolja, praktične usmeritve.

Ta postopek je dober pripomoček pri delu socialnega delavca, ki pomaga socialnemu delavcu in stanovalcu vzpostaviti partnerski odnos, kjer je v središču pozornosti stanovalec s svojimi potrebami.

Stanovalcu omogoči avtonomno odločanje o svojem življenju. Prav vključevanje stanovalcev v aktivno sodelovanje, v soustvarjanje reševanja problema daje stanovalcem pogum in moč, krepí njihovo samozavest, jim daje občutek pomembnosti in vrednosti, česar zaradi splošnega negativnega odnosa do starosti v družbi pogosto niso občutili izven institucije (Mali 2008: 94).

Sodelovanje v timu: socialni delavci v domu sodelujejo z vsemi zaposlenimi, čeprav je za socialno delo v domu specifično sodelovanje s strokovnimi delavci. V strokovnem timu so predstavniki zdravstvenega osebja, rehabilitacijski terapevti in socialni delavec, ki oblikujejo individualni načrt stanovalca. Prispevek socialnega delavca v timu je posredovanje preteklosti stanovalca vsem drugim članom tima. V individualnem načrtu socialni delavec določi kratkoročne in dolgoročne cilje, načine in pristope dela s posameznikom in morebitne konflikte z osebjem in sostanovalci (op. cit.: 95).

Kot mediator: socialni delavec v tej vlogi pomaga pri interpretaciji uporabnikovih potreb drugim strokovnjakom ali institucijam, posreduje pri reševanju konfliktov med uporabnikovim sistemom in sistemom drugih posameznikov, skupin ali organizacij. Mediator omogoči nevtralni prostor, v katerem se lahko usklajujejo nasprotujoča stališča in se poiščejo zadovoljive rešitve za vse udeležence (Milošević Arnold 2003: 19).

Mali (2008: 97) meni, da je poglobljena vloga socialnega delavca, da opozarja osebje, da je pozorno na spremembe v doživljanju in vedenju stanovalca. Socialni delavec opozori osebje in svojce na spremembe, jih vodi pri iskanju vzrokov v lastnem ravnanju in jih tako preusmeri iz osredotočenosti zgolj na vedenje starostnikov.

Socialni delavec pozna posameznikovo preteklost, navade, potrebe in želje. Svoje znanje o posameznem stanovalcu prenaša na drugo osebje, ki prihaja v neposreden stik s stanovalcem. Le tako lahko vsi skupaj ustvarijo primeren odnos do stanovalca, ki bo zadovoljiv za stanovalca in za potrebe institucije (ibid.).

V vlogi zagovornika: poslanstvo socialnega delavca je v zagotavljanju in uresničevanju pravic stanovalcev, zato si prizadeva za tako politiko institucije in ravnanje osebja, ki omogoča uresničevanje pravic stanovalcev (op. cit.: 98). Poleg tega se kaže tudi v opozarjanju na napačne pristope v skrbi za stanovalce, zlasti za tiste, ki potrebujejo veliko pomoči zdravstvenega osebja. Pozoren je na vsako spremembo v vedenju stanovalcev, v primeru zlorabe mora ravnati v skladu s pravili profesionalne etike (op. cit.: 101).

Zagovorništvo je nepogrešljiv koncept pri socialnem delu s starimi ljudmi, še zlasti v domovih za stare. O močni vlogi zagovorništva v domovih pri nas ne moremo trditi, ker je o tem premalo zapisanega, ravno tako pa je premalo podatkov, kako je ta vloga zastopana v praksi. Ena od ovir je prevelika obremenjenost socialnih delavcev z birokratskimi postopki, ki že v času sprejema stanovalca v dom ne omogočajo zagovorniške drže. Druga ovira so številni in prevladujoči medicinski kader z medicinskimi postopki po meri institucije, ki socialnemu delavcu otežujejo zagovorniško držo (op. cit.: 99–100). Različne raziskave v slovenskih domovih so pokazale, da je izmed mnogih pravic stanovalcev, ki jih imajo, ena izmed najbolj zanemarjenih ravno pravica do zagovornika.

Skupinsko delo: socialni delavec je usposobljen tudi za skupinsko delo. Ker pozna stanovalce, spremlja njihovo življenje in ima informacije o njihovih željah in potrebah, lahko organizira takšne oblike skupinskega dela, ki imajo terapevtski učinek, in takšne, ki izhajajo iz interesov in specifičnih lastnosti posameznikov.

Inovativni programi: socialni delavci pogosto sodelujejo pri uvajanju inovativnih programov v domove. Kljub pozitivnim izkušnjam, ki jih taki programi lahko prinašajo, jih je pogosto težko realizirati, ker ni pobude na strani stanovalcev niti na strani zaposlenih.

Vloga socialnega dela v domu je prepletena z različnimi področji, izstopa pa mediatorska vloga socialnega delavca, saj se ta stalno giblje med stanovalci, osebjem doma in svojci. Socialni delavec v domu ustvarja in ohranja ravnovesje med potrebami stanovalcev in zahtevami ustanove. Skupna točka vseh področij je v tem, da socialni delavec v domu izhaja iz potreb, želja in interesov stanovalcev, upošteva zahteve ustanove, zlasti osebja, mnenja svojcev in posreduje pri usklajevanju vseh udeleženi v življenje starega človeka v domu (op. cit.: 102).

1.8 Domovi četrte generacije

Institucije za oskrbo in nego starih ljudi so vse od svojega obstoja podvržene spremembam in razvoju svojih konceptualnih ciljev in vsebin ob upoštevanju arhitekturnih pogojev nekega obdobja. Te spremembe izražajo družbena stališča vsake dobe in odnos družbe do staranja.

Kuratorium Deutsche Altershilfe (Winter, Kaiser 2000: 35), ena izmed najbolj priznanih in uglednih institucij v Evropi za načrtovanje novih in adaptacijo starih objektov za bivanje starih ljudi, opisuje razvoj domov v obliki »modela generacij«. Za vsako generacijo je značilen odraz takratnega časa. Arhitekturni koncept vsake generacije ustreza prostorskim zahtevam glede nege, ki so veljale ob nastanku, kasneje pa so upošteevane tudi bivalne potrebe stanovalcev.

Prva generacija domov za starejše je bila zgrajena po vzoru oskrbnih zavodov, kjer je bil nege potrebni »oskrbovanec« tu na varnem. Tovrstni domovi so bili prostorsko zelo utesnjeni, praviloma je bilo v sobah več postelj, nega pa je bila zaradi minimalne tehnične opremljenosti otežena.

Domovi druge generacije so bili zgrajeni po modelu bolnišnic. Uporabnik je bil pacient, ki so ga »obravnali«. Tehnika je bila že bolj v ospredju, prostorska organizacija pa zelo stereotipna. Še vedno so prevladoval pretežno večposteljne sobe na tako imenovanih »oddelkih«. Prostori za bivanje in nego so bili strogo ločeni od skupnih prostorov in prostorov za rehabilitacijo.

Domovi tretje generacije imajo že značaj stanovanjskih domov oziroma udobnih hotelov, ki nudijo možnost bivanja in nege v stanovanjskih skupinah. Bivalnim sobam so dodani skupni dnevni prostori, ki omogočajo izvajanje različnih aktivnosti za stanovalce. Sobe so še vedno večposteljne, pojavljajo pa se tudi že enoposteljne. Oskrba je organizirana centralno.

Arhitektura domov četrte generacije je zasnovana tako, da stanovalci živijo v manjših skupinah, hišnih skupnostih. Osrednji prostor skupine je kuhinja z jedilnico, dnevna soba, kopalnica, sanitarije ter prostor za pranje in likanje perila. Sobe so razporejene okrog osrednjega prostora, kjer ni več dolgih hodnikov. Večinoma so enoposteljne z lastno kopalnico in sanitarijami. V domu ni več centralne oskrbe. Večina aktivnosti je vezanih na skupino in se odvija v dnevnem prostoru skupine (delovna in fizioterapija, dnevne aktivnosti, družabni dogodki ...). V skupini je stalno prisotna referenčna oseba – gospodinja, ki skrbi za različne aktivnosti stanovalcev in pripravljanje dnevnih obrokov. Tako je življenje stanovalca vezano na hišno skupnost, ki je le del širše institucije. Pazljiv in human koncept oskrbe in nege se tu v prvi vrsti ravna po načelu: toliko normalnosti in lastne odgovornosti, kot je to mogoče, toliko varstva in pomoči, kot je potrebno.

V neodvisnosti od ciljev institucije, strokovnega dela, vsebin in ob upoštevanju zgolj arhitekturnih možnosti, je četrta generacija domov tista, ki omogoča izvajanje psihosocialnega koncepta, stanovalcem pa zagotavlja zasebnost, individualnost in avtonomijo. V kolikšni meri se koncept izvaja in v kolikšni meri se dom odraža kot socialno usmerjena institucija, pa je odvisno od filozofije institucije, prizadevanj osebja in domske klime.

Definicija hišne skupnosti pravi, da je hišna skupnost prostorska in organizacijska enota, v kateri živi šest do osem starih in nege potrebnih ljudi. Vse negovalne in varstvene storitve, ki jih ne morejo opraviti stanovalci sami, njihovi svojci in prijatelji, izvajajo referenčne osebe v okviru dnevnih aktivnosti ali negovalno osebje.

V primerjavi z običajnim domom je filozofija hišnih skupnosti, ki vpliva na koncept, organizacijo in arhitekturo, popolnoma drugačna. Praviloma so hišne skupnosti možnost bivanja za stare ljudi, ki potrebujejo veliko varstva, oskrbe in nege. Ko se stari ljudje preselijo

v hišno skupnost, ne želijo drugega, kot živeti normalno življenje, takšno, kot ga poznajo od doma.

Filozofija hišnih skupnosti pravi, da dom pomeni stanovanje in možnost, da v čim večji meri sami odločamo, kako živimo. Normalno življenje uspeva v vzdušju, ki zadovoljuje potrebo po intimnosti kot tudi potrebo po medčloveških stikih (Gennrich 2002: 60).

Merilo za hišne skupnosti je temeljna potreba, ki niha med bližino in distanco. To izhodišče je tudi osnova za delo osebja, ki se v hišnih skupnostih osredotoča na uporabnika in upošteva njegovo biografijo. Humanim konceptom in metodam sledi profesionalno vedenje.

Koncept hišnih skupnosti sledi cilju, da ustvari etično, psihološko, socialno in prostorsko kakovost, ki se zgleduje po nekdanjem stanovanjskem okolju in občutku stanovalcev, ne da bi se zato morali odpovedati strokovnosti varstva in nege. Ljudje, ki ne zmorejo več sami skrbeti zase, naj bi po selitvi našli situacijo, ki ima v sebi kar največ lastnosti njihovega prejšnjega življenja (ibid.) .

Hišne skupnosti spominjajo na stanovanja. V njih živi v skupnem gospodinjstvu manjše število ljudi. Vsak izmed stanovalcev ima svojo sobo z lastno kopalnico in straniščem, poleg tega pa lahko uporablja vse skupne površine v skupini – stanovanju (kuhinjo, dnevno sobo, prostor za pranje in likanje, počivalne koticke). Skupno življenje se odvija zlasti v kuhinji z jedilnico in dnevni sobi. Stanovalci so, če to želijo in zmorejo, vključeni v dnevne dejavnosti v kuhinji, ali pa samo sedijo poleg in se prepustijo toku dogajanja. Povsem običajen vsakdanjik z opravili, ki jih poznajo že od doma, zvoki in vonjave na stanovalce delujejo domače in pomirjujoče.

Življenje v hišni skupnosti spremlja stalno referenčno osebje, gospodinja, ki skrbi za različne aktivnosti stanovalcev, pripravo dnevnih obrokov, navezovanje stikov s stanovalci, svojci in negovalnim osebjem. Zdravstveno-negovalno osebje prihaja v skupino po potrebi, odvisno od tega, koliko stanovalcev potrebuje njihove storitve.

Poznane aktivnosti v hišni skupnosti, maloštevilni in pregledni prostori omogočajo stanovalcem, še zlasti dezorientiranim osebam, večjo varnost, domačnost in večjo kakovost življenja.

Kakovost življenja v hišnih skupnostih lahko prepoznamo po naslednjih načelih:

- Ustvarjanje življenjskih prostorov; vsak človek je obravnavan kot individualna osebnost z vsemi svojimi značilnostmi. Bistvene lastnosti osebja, ki dela v hišnih skupnostih, so človeška toplina, naklonjenost in razumevanje starih ljudi.
- Ustvarjanje družini podobnega življenja v skupnosti v smislu medosebnih stikov in aktivnosti za skupino in v okviru skupine; pojem družine se v tej zvezi ne uporablja kot sociološka dimenzija. V domovih četrte generacije se zgleduje po psihološki dimenziji v smislu »varnega gnezda« in zaupanja.
- Ohranjanje in spodbujanje samostojnosti; vsakodnevne naloge in normalnost življenja spodbujajo in razvijajo obstoječe sposobnosti stanovalcev. Osnova samostojnosti je lastna soba in možnost, da se stanovalec lahko umakne v svoj »svet«, kadar to želi.
- Vključevanje svojcev, prijateljev, znancev; odgovornost v hišnih skupnostih naj bo porazdeljena na več oseb: stanovalce same, osebje, svojce in znance.

1.9 Pegazov dom

Pegazov dom je relativno mlad dom. S poslovanjem in sprejemom prvih stanovalcev je pričel v začetku aprila 2006. Dom je v zasebni lasti. Koncesijo za opravljanje storitev institucionalnega varstva je podelilo Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve s koncesijsko pogodbo št. 453-03-016/03-08.

Pegazov dom je dom četrte generacije. Zgrajen je po konceptu hišnih skupnosti in sprejme največ 129 stanovalcev. Ti so nastanjeni v sedmih stanovanjskih skupinah, in sicer v dveh

negovalnih, treh vitalnih ter v dveh skupinah za osebe z demenco. V vsaki skupini je petnajst stanovalcev, ki prebivajo v devetih enoposteljnih in treh dvoposteljnih sobah z lastno kopalnico. Vsaka skupina ima svojo kuhinjo, jedilnico, dnevni prostor, prostor za pranje in likanje osebne perila, svoje ime ter svoje oblike druženja in aktivnosti. V skupini je stalno prisotna gospodinja, medicinsko osebje prihaja odvisno od potreb stanovalcev. Prav tako prihajata v skupino delovni terapevt in fizioterapevt. Fizioterapija se izvaja kombinirano, delno individualno v sobah stanovalcev, delno v skupini in delno v prostoru fizioterapije. Vsaka skupina ima tudi svoje, ki si ga je sama izbrala: Rožmarin, Ena A, Ob Potoku, Mavrica, Modrijani, Zarja, Spominčice.

V domu so tudi trije dvoposteljni apartmaji za zakonske pare. Večina sob je po velikosti nadstandardnih. Skupini za dementne sta locirani v pritličju, kjer imajo stanovalci iz svojih sob in skupnega dnevnega prostora možnost izhoda na varovane zunanje površine.

Poleg osnovnega programa institucionalnega varstva dom izvaja tudi dnevno varstvo, kratkotrajno namestitve, pomoč družini na domu za občino Rogaška Slatina in pripravo ter razvoz kosil za uporabnike pomoči na domu in drugih starih ljudi, ki hodijo v dom le na kosilo.

V domu je zaposlenih 67 delavcev, od tega na oskrbi 29,71 in na negi 32,50, kar je v skladu s predpisanimi normativi. Skladno s standardi in normativi je v domu prisoten tudi zdravnik splošne medicine, psihiater prihaja enkrat mesečno.

Življenje stanovalcev je obogateno tudi z različnimi oblikami prostovoljnega dela. Prostovoljno delo poteka na več ravneh: individualno prostovoljno delo – družabništvo, vodenje skupin (molitvena skupina, specifična ročna dela, izobraževalne vsebine), medgeneracijsko povezovanje stanovalcev in srednje ter mlajše generacije. V prostovoljno delo je trenutno vključenih kar 61 oseb.

V domu je tudi bife in frizerski salon, ki je odprt vse dni v tednu, razen nedelje in praznikov, in je namenjen vsem, ne samo stanovalcem doma.

Pegazov dom je usmerjen v holistično razumevanje stanovalcev, njegov cilj je izvajanje psihosocialnega koncepta v vseh sedmih skupinah. Posebno pozornost posveča odpiranju institucije navzven tako za stanovalce kot za različne obiskovalce: svoje stanovalce, prostovoljce, izvajalce različnih kulturnih in drugih programov, strokovnjake – predstavnike različnih zunanjih ustanov, študente (učna baza za opravljanje prakse in raziskav), kakor tudi za medije.

2. PROBLEM

Z demografskega stališča je slovensko prebivalstvo staro. S staranjem se zmanjšujejo psihične in fizične sposobnosti ljudi, oži se življenjski prostor in socialne mreže. Stari ljudje potrebujejo vse več pomoči drugih pri opravljanju fizičnih aktivnosti ter zagotavljanju materialnih in nematerialnih potreb, zato se izrazito povečujejo potrebe po storitvah, ki zagotavljajo pomoč starim ljudem.

Pri nas, kljub poudarjanju pomembnosti pomoči družini na domu, še vedno prevladuje institucionalna oblika skrbi za stare ljudi. Domovi so ustanove, v katerih stari ljudje živijo tako, kot predpisuje hišni red, kjer so individualne potrebe posameznikov pogosto prezrte, kar kaže na dejstvo, da je v domovih še vedno prisotnih precej elementov totalne institucije. Življenje v njih se spreminja. Koncepti in oblike domov iz preteklosti ne ustrezajo več potrebam in zahtevam uporabnikov niti strokovnim delavcem. Opazen je premik od medicinske k socialni usmerjenosti domov. Pomembno vlogo pri tem imajo socialni delavci, ki lahko s svojim delom bistveno prispevajo k zmanjševanju vpliva totalne institucije. V socialno usmerjenih domovih je vsa pozornost usmerjena v uporabnika, njegove potrebe in zahteve ter njegovo vključevanje v življenje znotraj institucije.

Za nastajanje in izvajanje novih konceptov so poleg upoštevanja zahtev uporabnikov in prizadevanj strokovnih delavcev za uporabniško perspektivo pomembne tudi prostorske možnosti. V vse večji pluralizaciji izvajalcev institucionalnega varstva država s podelitvijo koncesij postavlja številne arhitekturne zahteve. V zadnjih dveh javnih razpisih za podelitev koncesij opravljanja storitev institucionalnega varstva v domovih za starejše je postavila pogoj, da morajo biti domovi zgrajeni po konceptu četrte generacije. Zanje je značilno, da stanovalci bivajo v manjših skupinah, prva tako delovna terapija in fizioterapija. Večina dnevnih aktivnosti in družabnih dogodkov je vezanih na manjšo skupino.

Odločitev o konceptu doma je v tesni povezavi z načrtovanjem in razporeditvijo prostorov. Osrednji prostor skupine je kuhinja z jedilnico, dnevna soba, kopalnica, sanitarije in prostor za pranje in likanje osebne perila. Sobe stanovalcev so razporejene okrog osrednjega prostora, kjer ni več dolgih hodnikov. Sobe so večinoma enoposteljne z lastno kopalnico in

sanitarijami. V skupini je stalno prisotna referenčna oseba, gospodinja, ki skrbi za različne aktivnosti stanovalcev in pripravljanje dnevnih obrokov. Take gospodinske, pravimo jim tudi hišne skupnosti, so precej samostojne, saj stanovalci v njih sami določajo svoj dnevni ritem aktivnosti, izbirajo svoj jedilnik, skrbijo za ureditev svojega dnevnega prostora in izbirajo zunanje aktivnosti po svoji želji. Medsebojni stiki so tesnejši, osebna praznovanja se odvijajo znotraj skupnosti. Življenje stanovalca je vezano na hišno skupnost, ki je le del širše institucije.

Pegazov dom je dom s koncesijo, ki je v celoti arhitekturno in vsebinsko zasnovan po konceptu hišnih skupnosti, ki sledi principu normalizacije in se zgleduje po življenju v družini. Dom deluje nekaj več kot štiri leta. Vsa prizadevanja so usmerjena v izvajanje in razvijanje socialnega modela usmerjenosti institucije.

Sama sem pri projektu Pegazovega doma aktivno sodelovala od vsega začetka do vselitve prvih stanovalcev v dom. Moja naloga pri projektu je bila ideja o konceptu doma, njegovo povezovanje z arhitekturo, izbira primerne notranje opreme in pripomočkov ter izbira in usposabljanje kadrov. Ker je Pegazov dom s konceptom hišnih skupnosti »moj otrok«, me je v diplomski nalogi zanimalo, ali in v kolikšni meri uresničujejo vizijo individualnega in na uporabnika usmerjenega modela skrbi.

Glavni cilj raziskave je ugotoviti, v kolikšni meri Pegazov dom zadošča nekaterim dimenzijam socialne usmerjenosti institucije po Mali (2008). Raziskovala sem naslednje dimenzije usmerjenosti zavoda: odprtost, sodelovanje in avtonomijo.

Z raziskovalnimi vprašanji za stanovalce in zaposlene sem želela raziskati in opisati:

- značilnosti stikov stanovalcev s svojci in drugimi obiskovalci ter kakšen je nadzor nad njimi,
- značilnosti odnosov med zaposlenimi in stanovalci ter med stanovalci samimi,
- vključevanje svojcev v življenje doma.

Pri stanovalcih pa sem želela s pomočjo anketnih vprašalnikov ugotoviti tudi, ali držijo naslednje hipoteze.

- H1: Stanovalci se lahko samostojno odločajo o zadevah, ki se nanašajo na skrb za osnovne vsakdanje potrebe.
- H2: Stanovalci se lahko samostojno odločajo o dnevnih aktivnostih.
- H3: Stanovalci lahko samostojno opravljajo gospodinjska opravila.
- H4: Stanovalci lahko urejajo svojo sobo.
- H5: Stanovalcem je zagotovljena zasebnost.
- H6: Stanovalci samostojno upravljajo s svojim denarjem.

Zgornje dimenzije sem raziskovala v Pegazovem domu in Domu starejših občanov Grosuplje (v nadaljevanju DSO Grosuplje), kljub temu, da me zanimajo predvsem v Pegazovem domu. Z rezultati DSO Grosuplje sem želela predvsem primerjati, ali Pegazov dom v raziskovanih dimenzijah sploh odstopa od »klasičnega doma«.

3. METODOLOGIJA

3.1 Vrsta raziskave in spremenljivke

Raziskava je deskriptivna ter kombinirana kvalitativna in kvantitativna. Kvantitativna zato, ker sem za merski instrument uporabila anketni vprašalnik in podatke obdelala po kvantitativni metodi. Kvalitativna je zato, ker gre za besedne opise, ki se nanašajo na raziskovalni pojav. Besedne opise sem obdelala po kvalitativni metodi do faze izpisa relevantnih delov besedila, od tu dalje pa sem gradivo obdelala s pomočjo lestvice nedefiniranih kategorij.

Socialno usmerjenost institucije sem ugotavljala na podlagi treh dimenzij po Mali (2008), in sicer: odprtost, sodelovanje in avtonomija.

3.2 Merski instrumenti in viri podatkov

Kvalitativno raziskavo sem opravila na podlagi intervjujev s stanovalci in zaposlenimi, kvantitativno pa z anketnimi vprašalniki zaprtega tipa samo s stanovalci. Obe raziskavi sem opravila v Pegazovem domu in DSO Grosuplje.

S kvalitativno raziskavo sem preverjala dve dimenziji institucije: odprtost in sodelovanje. Zanimalo me je naslednje.

Dimenzija: **odprtost**

Stanovalci:

stiki stanovalcev s svojci in prijatelji
izhodi stanovalcev iz doma
povezanost doma z zunanjim okoljem
obiski prostovoljcev

Zaposleni:

stiki stanovalcev s svojci in prijatelji
izhodi stanovalcev iz doma
povezanost doma z zunanjim okoljem
obiski prostovoljcev

Dimenzija: **sodelovanje**

Stanovalci:

odnosi med stanovalci in zaposlenimi
reševanje stisk in težav
komunikacija med stanovalci in zaposlenimi
možnost pritožbe
odnosi med stanovalci
obveščanje o aktivnostih
vključevanje svojcev v življenje doma

Zaposleni:

odnosi med stanovalci in zaposlenimi
reševanje stisk in težav
komunikacija med stanovalci in zaposlenimi
možnost pritožbe
odnosi med stanovalci
obveščanje o aktivnostih
vključevanje svojcev v življenje doma

Odgovori so ocenjeni z lestvicami. Lestvice niso enake in se med seboj razlikujejo glede na vsebino vprašanja. Ocene sem dobila na podlagi subjektivne ocene odgovora, za katere sem izračunala tudi indekse ter na koncu še s t-testom izračunala statistično razliko med domovoma.

V delu raziskave, ki je obdelan po kvantitativni analizi, sem z anketnimi vprašalniki ugotavljala le eno dimenzijo usmerjenosti institucije, **avtonomijo**. Razdeljeni so na več tematskih sklopov: osnovne vsakdanje potrebe, dnevne aktivnosti, gospodinjska opravila, urejanje svoje sobe, zasebnost in upravljanje z denarjem. Odgovori so ocenjeni z lestvico od 0 do 1, kjer 0 pomeni, da je avtonomija stanovalcev onemogočena, 1 pa, da vzpodbuja avtonomijo. Vrednosti v lestvicah se pri posameznih vprašanjih razlikujejo, odvisno od vsebine vprašanja. V vsakem domu je na anketni vprašalnik na vsa vprašanja odgovorilo vseh 30 stanovalcev.

Pri kvantitativni obdelavi podatkov sem uporabila 6 spremenljivk. Ocene sem dobila na podlagi ocen stanovalcev, katerim sem pripisala vrednosti indeksov. Na koncu sem s t-testom (s tveganjem, manjšim od 5 %) izračunala, pri katerih spremenljivkah se domova statistično značilno razlikujeta.

1. spremenljivka: **osnovne vsakdanje potrebe**

Indikatorji: odločitev o spanju in vstajanju, o prehranjevanju, o izbiri hrane, o izbiri obleke in obutve, o izbiri umivanja in obisku zdravnika.

Vsakega od navedenih indikatorjev sem ugotavljala z lestvico od 0 do 4, in sicer:

- 0 – nimam možnosti izbire, v domu obstaja strogo določen hišni red
- 1 – ne morem, odvisno od opravljanja nege
- 2 – se ne odločam, ker mi je tako, kot je, vseč
- 3 – lahko, če osebje vnaprej obvestim
- 4 – imam vse možnosti izbire

Indeks ima naslednje možne vrednosti:

- 0 – zelo slabo, onemogoča avtonomijo
- 0.25 – slabo, ovira avtonomijo
- 0.5 – nejasno, niti ne podpira niti ne ovira avtonomije
- 0.75 – dokaj dobro, podpira avtonomijo
- 1 – zelo dobro, vzpodbuja avtonomijo

2. spremenljivka: **dnevne aktivnosti**

Indikatorji: odločitev o udeležbi, možnost zavrnitve in udeležba.

Prvi indikator, odločitev o udeležbi, sem ugotavljala z lestvico od 0 do 3, in sicer:

- 0 – strokovno osebje doma
- 1 – gospodinja
- 2 – svojci
- 3 – odločim se sam

Vrednosti indeksa:

- 0 – zelo slabo, onemogoča avtonomijo
- 0.10 – slabo, ovira avtonomijo
- 0.20 – dokaj slabo, ne podpira avtonomije
- 1 – zelo dobro, vzpodbuja avtonomijo

Ostala dva indikatorja, možnost zavrnitve in udeležba, sem ugotavljala z lestvico od 0 do 1, pri čemer pomeni:

0 – ne

1 – da

Indeks:

0 – zelo slabo, onemogoča avtonomijo

1 – zelo dobro, vzpodbuja avtonomijo

Pri udeležbi so me zanimali tudi razlogi, zakaj se stanovalci ne udeležujejo dnevnih aktivnosti oziroma če se jih, katerih se udeležujejo. Te sem le preštela in ugotovila, katere so najpogostejše aktivnosti.

Možni razlogi pri odgovorih NE so: ne zmorem, me nič ne zanima, nisem rad med drugimi, drugo.

Možni razlogi pri odgovorih DA so: delovna terapija fizioterapija, telovadba, delavnica za urjenje spomina, ustvarjalne delavnice, bralne urice, pevski zbor, molitvene urice, različna predavanja, skupina za samopomoč, sprehod, obiski različnih prireditev, piknik, različna praznovanja, duhovna oskrba – maša, drugo.

3. spremenljivka: **gospodinjska opravila**

Indikatorji: samostojno kuhanje, pomoč pri obrokih, pranje in likanje, priprava mize in urejanje skupnih prostorov.

Vsakega od navedenih indikatorjev sem ugotavljala z lestvico od 0 do 4.

0 – nimam nobene možnosti

1 – ne zmorem več

2 – lahko, a ne želim

3 – pri tem mi pomaga kdo od osebja

4 – to večkrat storim

Indeks:

- 0 – zelo slabo, onemogoča avtonomijo
- 0.25 – slabo, ovira avtonomijo
- 0.5 – nejasno, niti ne podpira niti ne ovira avtonomije
- 0.75 – dokaj dobro, podpira avtonomijo
- 1 – zelo dobro, spodbuja avtonomijo

4. spremenljivka: **urejanje svoje sobe**

Indikatorji: lastno pohištvo, pospravljanje, lončnice in hišni ljubljenci.

Možnost lastnega pohištva v sobi sem ugotavljala z lestvico od 0 do 3.

- 0 – ne
- 1 – ne vem
- 2 – samo določena oprema
- 3 – da

Indeks:

- 0 – zelo slabo, onemogoča avtonomijo
- 0.5 – nejasno, niti ne podpira niti ne ovira
- 0.75 – dokaj dobro, podpira avtonomija
- 1 – zelo dobro, spodbuja avtonomijo

Možnost pospravljanja sobe sem ugotavljala z lestvico od 1 do 4.

- 0 – nimam nobene možnosti
- 1 – ne zmorem več
- 2 – lahko, a ne želim
- 3 – pri tem mi pomaga kdo od osebja
- 4 – to večkrat storim

Indeks:

- 0 – zelo slabo, onemogoča avtonomijo
- 0.25 – slabo, ovira avtonomijo
- 0.5 – nejasno, niti ne podpira niti ne ovira avtonomije

0.75 – dokaj dobro, podpira avtonomijo

1 – zelo dobro, spodbuja avtonomijo

Ostala dva indikatorja sem ugotavljala z lestvico od 0 do 2.

0 – tega mi ne dovolijo

1 – o tem nisem seznanjen

2 – je dovoljeno

Indeks:

0 – zelo slabo, onemogoča avtonomijo

0.5 – nejasno, niti ne podpira niti ne ovira avtonomije

1 – zelo dobro, spodbuja avtonomijo

5. spremenljivka: **zasebnost**

Indikatorji: umik v sobo, intimna razmerja, lasten ključ, izbira sostanovalca in vstop osebja.

Možnost umika v sobo sem ugotavljala z lestvico od 0 do 4.

0 – nimam možnosti

1 – ne hodim iz sobe

2 – lahko, a ne želim

3 – pri tem mi pomaga kdo od osebja

4 – to večkrat storim

Indeks:

0 – zelo slabo, onemogoča avtonomijo

0.25 – slabo, ovira avtonomijo

0.5 – nejasno, niti ne podpira niti ne ovira avtonomije

0.75 – dokaj dobro, podpira avtonomijo

1 – zelo dobro, spodbuja avtonomijo

Možnost intimnih razmerij sem ugotavljala z lestvico do 0 do 2.

0 – niso dovoljena

1 – ne vem

2 – so dovoljena

Indeks:

0 – zelo slabo, onemogoča avtonomijo

0.5 – nejasno, niti ne podpira niti ne ovira avtonomije

1 – zelo dobro, spodbuja avtonomijo

Lasten ključ sobe sem ugotavljala z lestvico od 0 do 1.

0 – nimam

1 – imam

Indeks:

0 – zelo slabo, onemogoča avtonomijo

1 – zelo dobro, spodbuja avtonomijo

Možnost izbire sostanovalca sem ugotavljala z lestvico od 0 do 4.

0 – nimam sostanovalca

1 – osebje me nikoli ne vpraša

2 – osebje me včasih vpraša

3 – osebje me vedno vpraša

4 – vedno upoštevajo moje mnenje

Indeks:

0.5 – nejasno, niti ne podpira niti ne ovira avtonomije

0 – zelo slabo, onemogoča avtonomijo

0.25 – slabo, ovira avtonomijo

0.75 – dokaj dobro, podpira avtonomijo

1 – zelo dobro, spodbuja avtonomijo

Možnost vstopanja osebja sem ugotavljala z lestvico od 1 do 3.

0 – ne trkajo, v sobo kar vdrejo

1 – potrkajo in nič ne počakajo

- 2 – potrkaajo in malo počakajo
- 3 – potrkaajo in vprašajo, če smejo vstopiti

Indeks:

- 0 – zelo slabo, onemogoča avtonomijo
- 0.25 – slabo, ovira avtonomijo
- 0.75 – dokaj dobro, podpira avtonomije
- 1 – zelo dobro, spodbuja avtonomijo

6. spremenljivka: **upravljanje z denarjem**

Indikatorji: višina oskrbe, plačilo računov, pregled nad financami in ostanek denarja.

Seznanjenost z višino oskrbe in plačilo računov sem ocenjevala z lestvico od 0 do 2.

Višina oskrbe:

- 0 – sem natančno seznanjen
- 1 – sem samo približno seznanjen
- 2 – nisem seznanjen

Plačilo računov:

- 0 – sam
- 1 – svojci
- 2 – drugi

Indeks za oba indikatorja:

- 1 – zelo dobro, spodbuja avtonomijo
- 0.5 – nejasno, niti ne podpira niti ne ovira avtonomije
- 0 – zelo slabo, onemogoča avtonomijo

Pregled nad finančnim stanjem in ostankom denarja na mesec sem ugotavljala z lestvico od 0 do 2.

Finančno stanje:

- 0 – nimam
- 1 – to zaupam svojcem
- 2 – imam v celoti

Ostanek denarja:

- 0 – ne vem
- 1 – samo približno
- 2 – vem natančno

Indeks za oba indikatorja:

0 – zelo slabo, onemogoča avtonomijo

0.5 – nejasno, niti ne podpira niti ne ovira avtonomije

1 – zelo dobro, spodbuja avtonomijo

3.3 Populacija in vzorčenje

Populacijo predstavljajo stanovalci in zaposleni Pegazovega doma ter stanovalci in zaposleni DSO Grosuplje.

Vzorec pri kvantitativni raziskavi predstavlja po 30 oseb v vsakem domu, skupaj 60 oseb. Vsi stanovalci so odgovorili na vsa vprašanja. Stanovalci so bili po spolu mešani, v obeh primerih pa je odgovarjalo več žensk kot moških. V obeh domovih so bili izbrani na podlagi seznama stanovalcev ter po presoji socialne delavke v Pegazovem domu in presoji delovne terapevtke v DSO Grosuplje. Obe sta presojali po kriteriju psihofizične sposobnosti in pripravljenosti stanovalcev na sodelovanje.

Vzorec pri kvalitativni raziskavi predstavljajo:

- trije zaposleni (gospodinja, delovna terapevtka, direktorica) in trije stanovalci v Pegazovem domu. Zaposlene sem za intervju zaprosila in izbrala sama, stanovalce pa je izbrala socialna delavka. Vsi trije stanovalci so odgovarjali tudi na anketni vprašalnik;
- dva zaposlena (delovna terapevtka in dipl. medicinska sestra) in trije stanovalci v DSO Grosuplje. Z enim zaposlenim zaradi pristopa, ki po moji oceni ne bi pokazal relevantnih podatkov, nisem mogla opraviti intervjuja. Pridobljenih pisnih podatkov v raziskavi nisem uporabila. Tudi v tem domu sem zaposlene sama izbrala in zaprosila za intervju, stanovalce pa je izbrala delovna terapevtka. Tudi ti stanovalci so odgovarjali tudi na anketni vprašalnik.

3.4 Zbiranje podatkov

Zbiranje podatkov za raziskavo je potekalo v marcu in aprilu 2010.

V Pegazovem domu sem podatke pri kvalitativni analizi zbirala s pomočjo intervjujev, ki sem jih izvajala osebno. Socialna delavka me je pospremila do stanovalcev, ki so bili z intervjuvanjem že seznanjeni in so se z njim strinjali. Stanovalcem sem se predstavila in razložila namen zbiranja podatkov ter povedala, da so intervjuji anonimni. Izvajala sem jih v sobah stanovalcev, kjer so se stanovalci dobro počutili. Intervjuje z zaposlenimi sem opravila na enak način kot s stanovalci.

Zaradi hitrejšega in bolj tekočega pogovora sem jih posnela na diktafon.

Po enakem postopku sem izvedla intervjuje tudi v DSO Grosuplje, le da me je tu stanovalcem predstavila delovna terapevtka. Tu sem večino intervjujev izvedla v prostorih dnevnega centra, enega na pokriti terasi in enega v sobi stanovalca. Intervjuje z zaposlenimi sem opravila v njihovih prostorih. Tudi tu sem intervjuje posnela na diktafon in jih kasneje čim bolj natančno prepisala.

Vsi intervjuji so potekali individualno. Stanovalci so odgovarjali samostojno, brez pomoči drugih.

Pri kvantitativni analizi sem uporabila anketne vprašalnike zaprtega tipa, ki sem jih poslala v oba domova. Socialna delavka v Pegazovem domu in delovna terapevtka v DSO Grosuplje sta vprašalnike razdelili stanovalcem, ki sta jih sami izbrali glede na sposobnost sodelovanja. V obeh domovih sta nekaterim pri razumevanju in izpolnjevanju vprašalnika pomagali socialna delavka ali delovna terapevtka.

3.5 Obdelava in analiza podatkov

Raziskovalno gradivo sem v začetku obdelala po kvalitativni metodi, in sicer tako, da sem intervjuje čim bolj natančno prepisala iz diktafona na računalnik, označila pomembne dele besedila in jih izpisala. Z delom sem nadaljevala po kvantitativni metodi, in sicer tako, da sem odgovore ocenila z ocenjevalno lestvico nedefiniranih pojmov za stanovalce in zaposlene. Ker se vprašanja v intervjujih za stanovalce in zaposlene med seboj deloma razlikujejo, sta

različni tudi ocenjevalni lestvici. Indekse sem izračunala za posamezna vprašanja in nato še za vsako dimenzijo posebej. Nazadnje sem izračunala še skupne povprečne indekse, tako za stanovalce kot za zaposlene. Naslednji korak je bil izračun povprečnega indeksa za vsako dimenzijo posebej za posamezen dom, ki sem ga dobila iz povprečnega indeksa stanovalcev in povprečnega indeksa zaposlenih.

Rezultate obdelave vseh intervjujev sem prikazala v tabelah v poglavju Dodatek. Intervjuji stanovalcev v DSO Grosuplje so označeni z oznako od 1S do 3S, v Pegazovem domu pa od 4S do 6S. Intervjuji zaposlenih v DSO Grosuplje so označeni z oznako od 1Z do 2Z in v Pegazovem domu od 3Z do 5Z.

Intervjujev zaradi obsežnosti nisem priložila, vendar so na voljo pri meni.

V prvem delu raziskave sem pri obdelavi intervjujev opravila korake, ki jih navajam v nadaljevanju.

a) oblikovanje vprašalnika za intervjuje

Raziskovalni vprašalnik sem oblikovala tako, da sem posamezna vprašanja razdelila po dimenzijah, ki sem jih raziskovala.

Dimenzija: **odprtost**

Stanovalci:

stiki stanovalcev s svojci in prijatelji
izhodi stanovalcev iz doma
povezanost doma z zunanjim okoljem
obiski prostovoljcev

Zaposleni:

stiki stanovalcev s svojci in prijatelji
izhodi stanovalcev iz doma
povezanost doma z zunanjim okoljem
obiski prostovoljcev

Dimenzija: **sodelovanje**

Stanovalci:

odnosi med stanovalci in zaposlenimi
reševanje stisk in težav
komunikacija med stanovalci in zaposlenimi
možnost pritožbe

Zaposleni:

odnosi med stanovalci in zaposlenimi
reševanje stisk in težav
komunikacija med stanovalci in zaposlenimi
možnost pritožbe

odnosi med stanovalci
obveščanje o aktivnostih
vključevanje svojcev v življenje doma

odnosi med stanovalci
obveščanje o aktivnostih
vključevanje svojcev v življenje doma

- b) izvedba pogovorov
- c) natančen zapis gradiva
- d) označevanje pomembnih delov besedila

Izbrala sem tiste dele besedila, ki se nanašajo na področje raziskovanja, jih podčrtala in kasneje izpisala.

Primer: Dimenzija SODELOVANJE; vprašanje *Kako bi opisali odnose med vami in zaposlenimi?*; podvprašanje *Imate občutek, da vas zaposleni spoštujejo? Kaj je tisto, kar vam daje ta občutek?*

Jaz ne delam nobenih problemov. Občutek imam, da me zaposleni spoštujejo, saj naredim veliko namesto njih. Povem jim pa tudi tisto, kar mi ne paše. To delam v moje dobro, zato, da se ohranim.

- e) izpis pomembnih delov besedila

Izpis pomembnega dela besedila: *Občutek imam, da me zaposleni spoštujejo, saj naredim veliko namesto njih.*

- f) ocenitev pomembnih delov besedila

Na podlagi odgovorov sem izdelala merila z ocenjevalno lestvico na podlagi subjektivne ocene. Izpisane pomembne dele besedila sem nato na podlagi te lestvice ocenila, posebej za stanovalce in posebej za zaposlene.

Primer:

Občutek imam, da me zaposleni spoštujejo, saj naredim veliko namesto njih.

Lestvica:

1 – visoka stopnja spoštovanja osebne integritete

0.5 – formalni nivo odnosov

0 – občutek zapostavljenosti

Odgovoru sem pripisala vrednost 0.5.

g) izračun indeksov in povprečnih indeksov

V drugem delu raziskave, kjer sem raziskovala dimenzijo avtonomije, sem podatke obdelala po kvantitativni metodi z ocenjevalno lestvico in jih računalniško obdelala s programom za tabelarne izračune. Podatke sem prikazala v grafih, v poglavju Dodatek pa so rezultati.

Pri dimenziji avtonomije sem postavila 6 hipotez, ki sem jih v zaključni fazi na podlagi izračunanih indeksov preverila še s t-testom.

4. REZULTATI

V prvem delu so predstavljeni rezultati analize intervjujev v Pegazovem domu in DSO Grosuplje. Intervjuji zajemajo dve dimenziji usmerjenosti institucije, odprtost in sodelovanje.

V drugem delu so predstavljeni rezultati analize anketnih vprašalnikov za stanovalce, obdelani po kvantitativni metodi v Pegazovem domu in DSO Grosuplje.

4.1 Analiza intervjujev

4.1.1 Analiza intervjujev stanovalcev Pegazovega doma

1. Stiki s svojci in prijatelji

Stanovalci so odgovorili, da imajo pogoste stike s svojci in prijatelji, vendar bi si jih želeli še več. Ena stanovalka ima pogoste stike s svojci in prijatelji in meni, da je obiskov dovolj. Vsi tudi pravijo, da so obiski lahko kadarkoli v dnevu in niso časovno omejeni. Imajo vse možnosti, da povabijo svojce in prijatelje na kavo ali kosilo, vendar se takrat zadržujejo le v skupnih prostorih. Pod skupne prostore so stanovalci navajali skupno jedilnico, jedilnico skupine, bife in koticke za druženje. Nekateri gredo s svojci vedno na kosilo izven doma, drugi jih lahko povabijo na kosilo, nekateri pa jih lahko povabijo le na kavo.

Večina stanovalcev gre čez vikend lahko domov in za to ne potrebujejo posebnega dovoljenja. Le eden pravi, da gre lahko s predhodno odobritvijo zaposlenih, zaradi priprave zdravil. Zaposleni jih pri tem podpirajo in se strinjajo.

Svojci jih poredko peljejo na sprehod ali po manjših opravkih, nekaterih pa sploh ne peljejo, ker stanovalci tega ne zmorejo ali pa si ne želijo. Stanovalci mislijo, da svojci nimajo želje prespati pri njih, nekateri pa s tem niso natančno seznanjeni, ampak mislijo, da ni možno prespati.

2. Izhodi iz doma

Stanovalci so naštevali različne možnosti za odhode iz doma in tudi koliko časa se lahko izven doma zadržujejo. Vsi so odgovorili, da se čisto samostojno odločajo o izbiri lokacije in koliko časa se bodo tam zadržali. Na poti nimajo nobenih arhitekturnih ovir, še zlasti sedaj, ko je urejena sprehajalna pot tako, da je vožnja za invalidske vozičke prijetna. Stanovalci zelo pohvalijo izbiro in možnost obiskov zunanjih prireditev, ki jih tudi zelo veliko obiskujejo, samostojno ali s spremstvom, ki ga nudi dom.

V neposredni bližini doma so trgovine, frizerski salon, zdravstveni dom, lekarna, knjižnica, bankomat, bazen in bifeji. Vse te storitve tudi obiskujejo, razen frizerskega salona, ki je v domu.

Stanovalci pravijo, da se počutijo bolj varne, če svoje izhode iz doma javijo osebju v stanovanjski skupini ali receptorju in tudi povedo, kdaj se vrnejo. Varnost opisujejo v smislu morebitnih nezgod ali v primeru, da ne bi znali nazaj v dom. V tem primeru bi jih zaposleni pogrešili in pričeli z iskanjem. Nekateri stanovalci obvestijo osebje zaradi hišnega reda. Med stanovalci prevladuje enotno mnenje, da je dobro, da obvestijo osebje, ker se tako počutijo bolj varne.

Nadzor nad izhodi in prihodi stanovalcev in obiskovalcev opravlja receptor. Stanovalci ga o izhodih obvestijo le ustno. Nekaj vprašanih pravi, da se obiskovalci pri receptorju najavijo le ustno, nekaj pa, da se na recepciji vpišejo tudi v knjigo prihodov.

Dom odpre svoja vrata ob 8.00 zjutraj, zvečer se zapre ob 20.00 oziroma v poletnem času ob 21.00. Brez izjem so vsi stanovalci odgovorili, da se lahko vrnejo v dom kadarkoli želijo. Če so vrata že zaprta, pozvonijo na zvonec, da jim odpre dežurna sestra. Za »zamudo« ne čutijo nobenih posledic, niti grajanja.

3. Ocena prireditev, ki jih v domu izvajajo zunanji izvajalci

Vsi vprašani stanovalci ocenjujejo, da je dovolj zanimivih prireditev in jih tudi radi obiskujejo, kolikor kdo zmore. Eden stanovalec je povedal, da je prireditev toliko, da včasih v šali povpraša osebje, če bo dobil kaj »dopusta«. Zelo radi obiskujejo prireditve, kjer nastopajo ali sodelujejo otroci iz vrtca ali osnovne šole.

Prav tako so povedali, da lahko sodelujejo na prireditvah, za obisk pa se lahko odločajo čisto prostovoljno. Če se prireditve ne želijo udeležiti, jih v to nihče ne sili, pogosto pa potrebujejo spodbudo zaposlenih.

Stanovalci so naštevali najrazličnejše izvajalce in nastopajoče iz bližnje in daljne okolice (pevske zbori, vokalne skupine, harmonikarji, učenci glasbenih šol, udeleženci tradicionalne poletne glasbene šole Milenkovič, plesalci, igralci, godba, učenci vseh treh osnovnih šol in vseh vrtcev iz Rogaške Slatine, različna društva s svojimi predstavami in delavnicami, popotniki s potopisnimi predavanji, pisatelji s predstavami svojih literarnih del ...), bolj in malo manj znane, redki pa so navedli le izvajalce lokalnih ustanov.

4. Obiski prostovoljcev

Pegazov dom obiskujejo prostovoljci, ki se vključujejo v najrazličnejše aktivnosti, od osebnega družabništva, spremstva na sprehodih in izletih, vodenje različnih delavnic in skupinskih srečanj do urejanja doma, samo nekateri pa se vključujejo le v nekatere aktivnosti.

Vsem stanovalcem je všeč, da jih obiskujejo različni prostovoljci, mladi, srednjih let ter starejši. Z obiski so zadovoljni.

Prostovoljci jih začnejo obiskovati na predlog osebja ali se za to odločijo sami, če pa stanovalec ne želi druženja z njim, ga lahko odkloni. Samo en od stanovalec pravi, da nima možnosti izbire, vendar ni posledic, če ga odkloni.

5. Odnosi med stanovalci in zaposlenimi

Stanovalci opisujejo odnose med njimi in zaposlenimi kot zelo dobre. Vsi so mnenja, da jih zaposleni spoštujejo. Konfliktov z zaposlenimi nimajo, če pa konflikti so, so manjši in jih rešijo sami skupaj z zaposlenim, v zelo kratkem času.

Prijateljskih odnosov z zaposlenimi ne navezujejo, večina ima z njimi običajen, nevtralen odnos, posamezniki pa omenjajo, da imajo z nekaterimi zaposlenimi prijateljske odnose. Stanovalci so posebej navezani na nekatere izmed zaposlenih zaradi prijaznosti, spet drugi pa pravijo, da imajo z vsemi običajen odnos brez posebne navezanosti.

6. Reševanje stisk in težav

Ko nastane stiska ali težava, jo stanovalci lahko zaupajo komurkoli izmed zaposlenih. Stanovalci ocenjujejo, da je pripravljenost osebja za reševanje stisk in težav velika.

Z reševanjem stisk in težav ne odlašajo in jo poskušajo rešiti takoj, če je le mogoče. Stanovalci že imajo izkušnje z reševanjem težav, z rešitvijo so bili zadovoljni. Eden stanovalec nima teh izkušenj, je pa mnenja, da težave rešujejo občasno, rešitve pa so ustrezne.

Nihče od stanovalcev nima občutka, da njihove stiske in težave pri zaposlenih povzročajo slabo voljo ali nezadovoljstvo. Nasprotno, informacije o težavah sprejemajo z razumevanjem in na spoštljiv način.

Stanovalci so seznanjeni, da imajo zaposleni veliko dela, vendar kljub temu ocenjujejo, da si zelo pogosto vzamejo čas za pogovor in izmenjavo mnenj.

7. Komunikacija med stanovalci in zaposlenimi

Vsi stanovalci so povedali, da so vsi zaposleni vedno zelo prijazni. Doslej jih še nihče ni kregal ali bil do njih osoren, nekateri celo menijo, da tega v njihovem domu ni. Odnos zaposlenih do stanovalcev ocenjujejo kot zelo human. Prihaja tudi do manjših nesporazumov, kljub temu pa menijo, da je odnos human in da zelo redko pride do nesporazuma.

Zaposleni stanovalce naslavljajo spoštljivo in z upoštevanjem njihovih želja. Vendar so posamezniki mnenja, da jih naslavljajo spoštljivo na podlagi hišnih pravil in le redko na njihovo lastno željo.

Večina stanovalcev ni posebej odgovarjala na vprašanje, ali jih zaposleni spodbujajo pri opravljanju tistih opravil, ki jih še zmorejo sami. Tega vprašanja jim nisem posebej zastavljala, ker sem odgovore na to vprašanje dobila v večini primerov že v predhodnem pripovedovanju stanovalcev. En stanovalec pa pravi, da le občasno ali samo v določenih primerih, saj zaradi fizične obnemoglosti najrajši opazuje gospodinjo in druge stanovalce.

8. Možnosti za pritožbe

Nekateri stanovalci so natančno seznanjeni o pritožbenih poteh in načinu pritožbe. Za njih je način pritožbe transparenten. Večini stanovalcev so poznane samo osnovne informacije, vendar so mnenja, da bi morebitne pritožbe zaposleni ustrezno reševali. Vse pritožbe se rešujejo sproti in se upoštevajo v največji možni meri.

Stanovalci v domu so povedali, da se še niso pritožili, ker ni razloga za pritožbo, le eden se je enkrat že zaradi motečega stanovalca, z rešitvijo pa je bil zadovoljen.

9. Odnosi med stanovalci

Stanovalci pravijo, da so odnosi med njimi dobri in solidni. Pravijo, da je tako kot povsod drugod, kjer se z enim razumeš malo bolje, z drugimi pa malo slabše. Veliko se družijo s sostanovalci, in sicer pretežno v stanovanjski skupini pri večini dnevnih aktivnosti.

Vprašani so enako navajali tako prednosti kot slabosti druženja, manj pa je bilo tistih, ki so predstavili večinoma prednosti.

Večina stanovalcev je v domu navezala novo prijateljstvo z enim stanovalcem. Do kreganja in žaljenja med stanovalci ne prihaja oziroma se to dogaja le redko kdaj.

Vsi stanovalci pravijo, da zelo pogosto pomagajo sostanovalcem pri gospodinjskih opravilih, pomagajo pri vožnji z vozičkom, komu kaj prinesejo in podobno.

10. Obveščenenost o dogajanju v domu

Vsi menijo, da so zelo dobro obveščeni o dogajanju in aktivnostih v domu. Osebe jih večkrat osebno obvesti, poleg tega pa tudi pisno na oglasnih mestih. Enotni so v odgovoru, da jim je najbolj všeč osebno obveščanje, pri čemer izpostavljajo prijaznost osebja. V primeru, da stanovalci pozabijo na kakšno aktivnost, jih zaposleni obvestijo tik pred prireditvijo, tiste, pri katerih je potrebno, pa jih tudi večkrat osebno obvestijo.

11. Vključevanje svojcev

Svojci lahko sodelujejo pri različnih opravilih, ko gre za osebno nego ali skrb stanovalca. Sodelovanje in vključevanje je različno, večina stanovalcev meni, da je le občasno pri posameznih aktivnostih, nekateri pa menijo, da jih zaposleni spodbujajo k sodelovanju pri vseh aktivnostih.

Ravno tako lahko podajajo svoja mnenja in pripombe glede nege in oskrbe ter vplivajo na njuno izvajanje. Svojci sodelujejo in vplivajo vse od sprejema dalje in v času bivanja, zaposleni njihova mnenja in pripombe upoštevajo v okviru možnosti. En stanovalec ni podal konkretnega odgovora, zato ga v analizi nisem upoštevala.

V domu so občasno, po potrebi oziroma večkrat letno periodično organizirane oblike druženja in izobraževanja za svojce (klubi svojcev, Društvo Spominčica, pogovori ob zaključku večjih prireditev).

4.1.2 Analiza intervjujev zaposlenih v Pegazovem domu

1. Stiki stanovalcev s svojci in prijatelji

Stiki svojcev s stanovalci so precej različni, saj imajo nekateri zelo pogoste stike, drugi malo manj, so pa tudi takšni, ki jih sploh nimajo.

Obiski svojcev, prijateljev in znancev so lahko kadarkoli in so časovno neomejeni.

Odgovori glede možnosti povabila svojcev na kavo ali kosilo so različni. Eni menijo, da stanovalci lahko povabijo obiskovalce na kosilo in se takrat lahko družijo v prostorih, ki omogočajo zasebnost, drugi pravijo, da so takrat lahko v skupnem prostoru, ostali pa, da obstaja samo možnost povabila na kavo, družijo pa se lahko v skupnem prostoru.

Stanovalci gredo lahko čez vikende in praznike domov, brez omejitev in dodatnih spodbud osebja. Svojci stanovalce pogosto peljejo na sprehod ali po drugih manjših opravkih, čemur zaposleni posvečajo veliko pozornost.

Svojci v domu praviloma ne morejo prespati. Možnost je le za krajši čas, eno ali dve noči, sicer pa ne morejo.

2. Izhodi stanovalcev iz doma

Ravno tako kot stanovalci tudi zaposleni navajajo raznovrstne možnosti izhodov stanovalcev. Vsi pravijo, da stanovalci lahko sami izberejo, kam bodo šli in koliko časa se bodo zadržali. Na poti ni nobenih arhitekturnih ovir. To pripisujejo dejstvu, da je občina Rogaška Slatina vključena v projekt z nazivom Občina po meri invalidov.

Zaposleni skupaj s stanovalci obiskujejo zunanje prireditve, organizirane izven doma. Zaradi pestrega kulturnega dogajanja obstaja velika možnost izbire, zagotovljeno pa je tudi spremstvo.

Stanovalci lahko obišejo številne zunanje storitve, saj je večina storitev v neposredni bližini doma.

Tudi zaposleni pravijo, da jih stanovalci prostovoljno obvestijo o svojem izhodu, kljub temu, da hišna pravila tega ne določajo. Nevsiljivo kontrolo nad izhodi in prihodi stanovalcev opravlja receptor zaradi hišnega reda. Nevsiljiva kontrola pomeni, da receptor vsak izhod

stanovalca vidi in evidentira, vendar ga ne sprašuje kam gre in kdaj se vrne, če stanovalec tega sam ne pove. Vrnitev stanovalcev v dom v času po hišnem redu ni omejena. Tudi če se vrnejo izven tega časa, kar se dogaja bolj poredko, ni nobenih posledic.

3. Povezanost doma z zunanjim okoljem

Vsi so enotnega mnenja, da je povezanost z zunanjim okoljem zelo dobra. V domu so organizirane različne prireditve, ki jih izvajajo zunanji izvajalci. Gre za pestro izbiro prireditev in izvajalcev tako iz bližnje kot širše okolice. Stanovalci imajo možnost na teh prireditvah tudi sodelovati, kar najraje storijo pri pevskih nastopih in potopisnih predstavitev. Prireditve se radi udeležujejo, vendar v okviru svojih zmožnosti, čeprav je pri tem večkrat potrebna spodbuda s strani zaposlenih.

Sami se lahko odločijo, ali bodo prireditve obiskali ali ne, pri čemer imajo povsem prosto izbiro.

Zaposleni so odgovorili, da je po mnenju stanovalcev dovolj zanimivih prireditev.

4. Obiski prostovoljcev

Prostovoljci so vključeni v najrazličnejše aktivnosti, od osebnega družabništva, spremstva pri sprehodih in izletih, skupinskih aktivnosti do pomoči pri urejanju doma in njegove okolice.

Prostovoljci so vseh starosti, mladi, srednjih let in starejši. Zaposleni so z njihovimi obiski zadovoljni, ker s pomočjo prostovoljcev premostijo marsikatero stisko in težavo stanovalcev.

Zaposleni prostovoljcem posvečajo veliko pozornosti, z njimi imajo tesne osebne kontakte, delo z njimi pa je kontinuirano.

5. Odnosi med stanovalci in zaposlenimi

Zaposleni odnose med njimi in stanovalci ocenjujejo kot dobre in prijetne. Vsi so odgovorili, da stanovalci lahko izražajo svoja mnenja o delu zaposlenih, ob različnih priložnostih in na različne načine. Zaposleni jih pri tem pogosto spodbujajo.

Osebje je stalno prisotno med stanovalci in se ne zaklepa v svoje prostore, ker posebnih prostorov za osebje v oskrbi in negi sploh ni. V drugih prostorih se zadržujejo le delno ali včasih (raporti in druge obveznosti), vendar so stalno dosegljivi za stanovalce.

Zaposleni si zelo pogosto vzamejo čas za stanovalce pri skupnih aktivnostih, vendar ne toliko, kot bi si stanovalci želeli, ker jih je premalo. Eden od zaposlenih pa na to vprašanje ni podal konkretnega odgovora.

Vsi zaposleni poudarjajo spoštljiv odnos do stanovalcev in visoko stopnjo spoštovanja osebne integritete, čemur posvečajo veliko pozornosti.

Med zaposlenimi in stanovalci skorajda ne prihaja do konfliktov, če do tega pride, pa je konflikt rešen s posredovanjem strokovne osebe. Zaposleni so navezali prijateljske odnose z nekaterimi stanovalci, vsakdo izmed vprašanih pa se je tudi že posebej navezal na katerega izmed stanovalcev, zaradi različnih življenjskih zgodb, ki se jih »dotaknejo«.

6. Reševanje stisk in težav stanovalcev

Svoje stiske in težave lahko stanovalci zaupajo komurkoli v domu, ta pa poskrbi za njihovo reševanje, ali pa samo določenim osebam, ki se potrudijo pri reševanju težav.

Zaposleni težave rešujejo občasno in iščejo ustrezne rešitve, pri čemer so pozorni na to, da težave rešujejo hitro oziroma takoj ko nastanejo in jih v večini primerov tudi uspešno rešijo.

7. Komunikacija med stanovalci in zaposlenimi

Zaposleni pravijo, da je komunikacija med njimi in stanovalci odprta. Stanovalci povejo, kaj jim ni všeč, radi pa osebje tudi pohvalijo. Velik poudarek dajejo tako besedni kot nebesedni

komunikaciji. Slednji dajejo prednost pri osebah z demenco in osebah, ki imajo komunikacijske ovire (okvara sluha, prizadetost po kapi in podobno).

Stanovalce naslavljajo spoštljivo in z upoštevanjem želje stanovalca, nekateri pa spoštljivo, na podlagi hišnih pravil, kjer je želja stanovalca včasih prezrta.

Vsi zaposleni pravijo, da si veliko prizadevajo pri spodbujanju stanovalcev k samostojnosti in aktivnosti pri opravljanju tistih opravil, ki jih stanovalci še zmorejo sami. Časa za to je vedno premalo, veliko manj, kot bi si želeli oziroma kot bi bilo potrebno.

8. Možnosti pritožbe stanovalcev

Stanovalce o možnostih in načinu pritožbe seznanja socialna delavka ob sprejemu. Ocenjujejo, da je način pritožbe jasen, transparenten tako pri formalni kot neformalni pritožbi. Vse pritožbe se upoštevajo v največji možni meri, rešujejo pa jih sproti.

9. Odnosi med stanovalci

Odnosi med stanovalci so osredotočeni v odnose znotraj posamezne stanovanjske skupine. Stanovalci se družijo pretežno v stanovanjski skupini pri večini dnevnih aktivnosti. Zaposleni so odgovarjali, da druženje znotraj skupine prinaša večinoma prednosti (medsebojna skrb in pomoč, občutek pripadnosti skupini, druženje v dnevnem prostoru, pristnejši odnosi med stanovalci), drugi so bili mnenja, da to prinaša tako prednosti kot slabosti (izraziteje se odzovejo na posameznikovo moteče vedenje, nekateri se ne želijo družiti s stanovalci iz drugih skupin).

Glede navezovanja prijateljskih stikov in dopustnosti intimnih odnosov so odgovori različni. Stanovalci pogosto navezujejo prijateljske stike, dovoljeni so tudi intimni odnosi. Pogovarjala sem se z zaposlenim, ki meni, da je nekaj prijateljskih stikov, in tudi z osebo, ki pravi, da so intimni odnosi omejeni na način, da s svojim ravnanjem ne motijo ostalih stanovalcev.

Stanovalci se med seboj tudi sprejo, vendar do hujših preprirov ne prihaja. Zgodi se redko, največkrat zaradi manj pomembnih stvari (npr. sedežni red pri kosilu, izbira TV sporeda, če se med seboj ne pozdravijo ...) ali pa redko. Zaposleni so enotnega mnenja, da si stanovalci med seboj zelo pogosto pomagajo pri gospodinjskih opravilih, pomagajo sostanovalcem pri gibanju (vožnja z vozičkom, hoja) in prinosu stvari iz trgovine.

10. Obveščенost stanovalcev o dogajanju v domu

Stanovalci so o dogajanju v domu in raznih aktivnostih zelo dobro obveščeni. Obveščajo jih zaposleni z osebnim povabilom, preko letakov na oglasnih mestih in preko ozvočenja, medsebojno pa se obveščajo tudi stanovalci. Najbolj jim je všeč osebno obveščanje, ker pogosto na dogodek pozabijo.

Razlik med posameznimi dogodki ali aktivnostmi ni, zato so vsi enako poudarjeni.

11. Vključevanje svojcev

Svojci se veliko vključujejo pri sprejemu starega človeka v dom in individualnem načrtovanju oskrbe in nege. Posebno pozornost posvečajo vključevanju svojcev pri osebah z demenco.

Svojci lahko sodelujejo pri hranjenju, preoblačenju, sprehodih. Zaposleni jih spodbujajo k sodelovanju pri vseh aktivnostih.

Pripombe in mnenja svojcev se celovito upoštevajo, vendar v okviru možnosti. Pričakovanja svojcev so pogosto nerealna, zato je povezovanje in sodelovanje s svojci toliko bolj potrebno in dragoceno.

Za svojce so večkrat letno, periodično, organizirana razna izobraževanja, druženja in klubi svojcev.

4.1.3 Analiza intervjujev stanovalcev DSO Grosuplje

1. Stiki s svojci in prijatelji

Večina stanovalcev odgovarja, da imajo stike oziroma obiske svojcev in prijateljev ter da so z obiski zadovoljni, nekateri posamezniki pa nimajo nobenih stikov s svojci. Obiski so lahko kadarkoli in časovno niso omejeni oziroma so omejeni v času nege.

Stanovalci lahko povabijo obiskovalce le na kavo, družijo se lahko v skupnem prostoru, bifeju. Možnosti skupnega kosila nimajo.

Čez vikend gredo lahko domov, le da morajo predhodno obvestiti osebje, da pripravijo zdravila, le redki so odgovorili, da posebnega dovoljenja ne potrebuje. Stanovalci za praznike in vikende ne hodijo v domače okolje, ker jim tega ne dopuščajo fizične sposobnosti, nekateri pa nimajo več doma in nimajo kam. Zaposleni pri tem ohranjajo nevtralen odnos. Pri odhodih jih ne spodbujajo niti jim tega ne preprečujejo.

Svojci jih bolj poredko vodijo na sprehod ali po opravkih, tiste, ki nimajo s svojci nobenih stikov, pa nikoli.

Vsi pravijo, da svojci pri njih ne morejo prespati, ker ni prostora ali jih je preveč v sobi.

2. Izhodi iz doma

Stanovalci gredo največkrat na sprehod v neposredni bližini doma, vendar je to zaradi zdravstvenega stanja bolj poredko. Pri tem jih časovno nihče ne omejuje. Med vprašanimi so tudi takšni, ki pravijo, da gredo lahko kamorkoli in tudi vrnejo se lahko kadarkoli.

Na poti naletijo na nekatere arhitekturne ovire ali poškodovane površine, zaradi katerih je gibanje omejeno.

Stanovalci so povedali, da obiskujejo zunanje prireditve, vendar bolj poredko. Spremstvo je zagotovljeno le v nujnih primerih. Radi bi obiskali več prireditev, če bi bilo zagotovljeno spremstvo.

V bližini doma ni veliko storitev, ki bi jih lahko obiskovali, le trgovina in bifeji, vse ostale storitve so, ampak bolj oddaljene. Frizerja in pedikerja imajo v domu, drugam pa ne hodijo.

Stanovalci so tudi povedali, da o svojem izhodu nikomur ne povejo in jih tudi nihče nič ne vpraša. Ravno tako jih pri izhodih nihče ne kontrolira, kot tudi ne prihode in izhode stanovalcev.

Vrnitev v dom do določene ure ni potrebna. Če se zgodi, da pridejo kasneje, ni posledic s strani zaposlenih. Le eden stanovalcev pravi, da je čas izhoda časovno omejen. Stanovalci se držijo hišnega reda in se tako pozno sploh ne vračajo. Njihove fizične sposobnosti so omejene do takšne mere, da jim ne dopuščajo daljših odsotnosti.

3. Ocena prireditev, ki jih v domu izvajajo zunanji izvajalci

Vsi ocenjujejo, da je prireditev dovolj, vendar jih ne zanimajo veliko. Preveč ponavljajo in so si zelo podobne. Odločitev o obiskih prireditev je prepuščena lastni izbiri stanovalcev, imajo pa tudi možnost sodelovanja. Najpogosteje se zgodi, da kaj zapojejo.

Prireditve izvajajo le lokalni izvajalci (pevske zbori, gledališka skupina), največ otroci iz bližnje šole in vrtca.

4. Obiski prostovoljcev

Prostovoljci se vključujejo le v nekatere, določene aktivnosti. Stanovalci pravijo, da jih je premalo, želijo si več obiskov prostovoljcev, nekateri pa prostovoljstva sploh ne poznajo in pravijo, da jih v njihovem domu ni.

Stanovalci nimajo vpliva na izbiro prostovoljca, nekatere pa so poiskali prostovoljci sami. Poznavanje prostovoljnega dela pri stanovalcih je zelo slabo, zato me ni presenetil odgovor, da prostovoljcev ni.

5. Odnosi med stanovalci in zaposlenimi

Stanovalci so navajali, da so odnosi med njimi in zaposlenimi dobri, če so oni dobri do zaposlenih in ne povzročajo težav. Prisoten je tudi občutek zapostavljenosti in šikaniranja, zato so nekateri rajši tiho in nič ne rečejo, kot da bi čutili posledice. Bojijo se, da bo potem še slabše.

Večina stanovalcev pravi, da konflikta še niso imeli, ker se sploh ne kregajo, nekateri pa so konflikte že imeli, rešeni pa so bili s posredovanjem strokovne osebe.

Prijateljskih odnosov z zaposlenimi nimajo, redki so, ki z veliko večino navežejo običajen, prijateljski odnos. Vprašani stanovalci so tudi odgovorili, da se na nikogar od zaposlenih niso posebej navezali, imajo pa z njimi običajen odnos, brez navezanosti.

6. Reševanje stisk in težav

Ko so stanovalci v stiski ali imajo težavo, jo zaupajo osebi, vendar le določenim osebam, ki se potrudijo pri reševanju njihovih težav. Tisti, ki so že naleteli na neupoštevanje njihovih stisk ali težav ali pa na neustrezno reševanje, so izgubili zaupanje v zaposlene. Pre pogosto se dogaja, da se težave rešujejo le občasno, stanovalci pa z rešitvami niso zadovoljni. Vsi stanovalci niso takšnega mnenja in pravijo, da so rešitve ustrezne. V domu živi veliko ljudi in pogosto se zgodi, da je rešitev za nekoga ustrezna, za drugega pa ne. Nekateri stanovalci pa so z rešitvami in hitrostjo reševanja povsem zadovoljni in menijo, da je reševanje stisk in težav uspešno.

Večina stanovalcev pravi, da njihove težave povzročajo slabo voljo in nezadovoljstvo pri zaposlenih ali pa je prisotna velika nezainteresiranost zaposlenih. Eden od stanovalcev je povedal, da se mu smilijo tisti, ki ne morejo izraziti svojih želja.

Nič bolje niso stanovalci ocenili zaposlene, ko sprejmejo informacije o težavah stanovalcev. Praviloma jih sprejmejo z odporom, stanovalcem pa se zdi, da bi bilo najbolje, da svojih težav sploh ne bi povedali. Nekateri so v odgovorih opisali nezainteresiranost in pasivnost ter občasen odpor zaposlenih.

Stanovalci so povedali, da zaposleni zelo redko ali nikoli ne poslušajo njihovega mnenja, če pa ga že poslušajo, je to zelo na hitro, ker je časa vedno premalo.

7. Komunikacija med stanovalci in zaposlenimi

Zaposleni so do stanovalcev pogosto prijazni, čeprav nekateri pravijo, da zaposleni prijaznosti ne posvečajo veliko pozornosti. Kljub takšnemu mnenju so nekateri izmed njih že doživeli neupravičeno kritiko s strani zaposlenih in bili zaradi tega zelo prizadeti. So tudi stanovalci, ki se ne kregajo in pravijo, da tudi ni razloga, da bi ga drugi kregali.

Zaposleni stanovalce naslavljajo z gospod, gospa in s priimkom. Stanovalci so takšno naslavljanje sprejeli z dejstvom, da je takšen hišni red, čeprav se je večina na to težko navadila.

V večini zaposleni stanovalcev ne spodbujajo, da bi čim več tistih stvari, ki jih še lahko naredijo sami, opravili sami. Stanovalci, ki še veliko stvari naredijo sami, pravijo, da spodbude od zaposlenih še niso slišali, drugi pa le redko oziroma samo v določenih primerih.

8. Možnosti pritožbe

Stanovalcem so poznane le osnovne informacije o tem, da se lahko pritožijo in komu, le enem pa so poznane vse informacije, ki so zapisane v zloženki. Ni jim tudi natančno poznano, kdo pritožbe rešuje, kdaj in kako. Povedali so, da se pritožbe obravnavajo občasno ter da je rešitev odvisna od administrativnih in drugih omejitev. Med njimi so tudi takšni, ki so mnenja, da se večina pritožb ne upošteva, čas njihovega reševanja pa je dolg.

Vsi stanovalci so se že kdaj pritožili. Večinoma so bili z rešitvami zadovoljni, nekateri pa so se pritožili že večkrat in z rešitvami niso bili zadovoljni.

9. Odnosi med stanovalci

Stanovalci na splošno ocenjujejo, da so odnosi med njimi dobri. Kljub temu pravijo, da je druženja malo in da se z drugimi družijo samo pri dnevni obrokih, v skupni jedilnici, nekaj je tudi takšnih, ki zavračajo stike in se ne družijo oziroma zelo poredko.

V druženju vidijo večinoma več slabosti kot prednosti (neobjektivno kritiziranje in pritoževanje nad vsem, kar se v domu dogaja, moteči dementni stanovalci, stanovalci si želijo vsaj nekaj intimne). Kot razloge, zakaj se ne družijo, navajajo zavist drugih stanovalcev, preveč govorjenja in opredelitev glede vere. Novih prijateljstev v domu ne sklepajo, izjeme pa so tisti, ki spoznajo nove prijatelje.

Stanovalci so povedali, da so že doživeli žaljenje in zmerjanje od drugih stanovalcev, kar se tudi večkrat dogaja.

Medsebojna pomoč stanovalcev ni posebej razvita. Pomagajo si, v izjemnih primerih, ko gre za pomoč pri gibanju ali prinos kakšnih malenkosti. Nekateri ne želijo pomagati nikomur zaradi predhodnih slabih izkušenj.

10. Obveščenosť o dogajanju v domu

Stanovalci so prepričani, da so dobro obveščeni o dogajanju in aktivnostih v domu. Osebe jih večkrat osebno povabi in pisno obvesti preko oglasnih mest. Vsi so tudi enotnega mnenja, da jim je najbolj všeč osebno povabilo zaposlenih, ker mnogi obvestil ne berejo. Če na kakšno aktivnost pozabijo, jih zaposleni pred dogodkom še večkrat spomnijo.

11. Vključevanje svojcev

Zanimivo je, da nekateri stanovalci ne dovolijo svojcem vmešavanja v njihovo življenje v domu, ker se čutijo sami še dovolj sposobne odločati o sebi. Ker svojci ne sodelujejo zaradi želja ali potreb stanovalcev, teh odgovorov v raziskavi nisem upoštevala. Sicer so stanovalci mnenja, da svojci občasno sodelujejo pri nekaterih aktivnostih.

Ravno tako v raziskavi nisem mogla upoštevati odgovorov, ki se nanašajo na podajanje mnenj in pripomb ter vplivanje svojcev glede nege in oskrbe. Le en stanovalec pravi, da se mnenja upoštevajo v okviru prostorskih in kadrovskih možnosti.

Organizirane oblike druženja in izobraževanja za svojce so v domu zelo redke.

4.1.4 Analiza intervjujev zaposlenih v DSO Grosuplje

1. Stiki stanovalcev s svojci in prijatelji

Zaposleni pravijo, da so stiki stanovalcev s svojci različni, odvisno od stanovalcev.

Obiski so dovoljeni kadarkoli in ni časovnih omejitev. Stanovalci nimajo možnosti obiskovalce povabiti na kosilo, ampak le na kavo. Takrat se lahko zadržujejo v skupnem prostoru.

Izhode stanovalcev čez vikende in praznike v domače okolje zaposleni odobravajo. Pri tem ni omejitev za stanovalce.

Zaposleni pravijo, da svojci poredko peljejo stanovalce iz doma na sprehod ali po manjših opravkih.

Svojci v domu ne morejo prespati, ker za to ni prostorskih možnosti.

2. Izhodi stanovalcev iz doma

Stanovalci gredo največkrat do bližnjih lokacij, pri čemer niso omejeni, koliko časa se smejo zadržati. To je stvar njihove lastne izbire. Na poti se srečujejo z nekaterimi ovirami (neprilagojeni pločniki za stare in invalide, prevelike klančine, razbite in zanemarjene poti), ki jim onemogočajo varno gibanje.

Zaposleni s stanovalci obiskujejo le nekatere zunanje prireditve zaradi redke izbire, pri čemer je zagotovljeno spremstvo. Zaposleni so mnenja, da je primernih prireditev za stanovalce doma premalo.

V bližini doma so na voljo storitve, ki jih stanovalci lahko obišejo, vendar so skoraj vse storitve v še dosegljivi oddaljenosti (ne več kot 300 m), niso pa v neposredni bližini.

Stanovalci morajo osebje obvestiti o svojem izhodu iz doma zaradi hišnega reda, nekateri pa menijo, da to ni potrebno. Tudi prihode in odhode obiskovalcev ter izhode stanovalcev ne nadzira nihče, obveščanje ni potrebno. Stanovalci pri svojih izhodih nimajo časovnih omejitev po hišnem redu. Tudi če se ne vrnejo do določene ure, ko so vrata že zaprta, ni nobenih posledic. Nekateri od zaposlenih so mnenja, da je omejen čas izhoda, brez posledic izven omejitvenega časa, vendar je bilo iz odgovorov razbrati, da so imeli v mislih čas, ko se dom zjutraj odpre in zvečer zapre.

3. Povezanost doma z zunanjim okoljem

V domu je organizirana pestra izbira prireditev in izvajalcev ali samo izvajalcev nekaterih lokalnih ustanov. Na teh prireditvah imajo stanovalci možnost sodelovanja. Najraje sodelujejo pri pevskih nastopih. Prireditve radi obiskujejo, udeležba pa je odvisna od njihovih zmožnosti, za kar največkrat potrebujejo spodbudo zaposlenih.

Udeležba na prireditvah ni obvezna, stanovalci imajo vso možnost odkloniti obisk prireditve. Po oceni stanovalcev v domu je dovolj zanimivih prireditev, čeprav nekateri posamezniki trdijo drugače in pravijo, da jih je malo.

4. Obiski prostovoljcev

Zaposleni se zavedajo pomembnosti prostovoljnega dela, zato vključujejo prostovoljce v nekatere oziroma najrazličnejše aktivnosti.

Večinoma gre za starejše, samo določene prostovoljce, med njimi so tudi nekdanji zaposleni. Obiskov prostovoljcev je premalo.

Zaposleni prostovoljcem posvečajo zgolj običajno pozornost. Prostovoljce pridobivajo z občasnimi objavami v javnosti.

5. Odnosi med zaposlenimi in stanovalci

Zaposleni opisujejo odnose med njimi in stanovalci kot dobre in domače. Stanovalci lahko povejo svoje mnenje o delu zaposlenih ob različnih priložnostih.

Zaposleni imajo svoje ločene prostore, v katerih se zadržujejo ob določenih urah, vendar so za stanovalce vedno dosegljivi.

Zaposleni imajo vedno premalo časa. Kljub temu menijo, da si pri izvajanju skupnih aktivnosti s stanovalci vzamejo čas, ampak ne toliko, kot bi si stanovalci želeli.

Iz odgovorov zaposlenih je razvidno, da je nivo odnosov s stanovalci formalen, kljub temu, da si prizadevajo za spoštljiv odnos.

Nihče še ni imel konflikta s stanovalci oziroma eden je omenil blage konflikte, ki jih s stanovalci reševal sam.

Zaposleni so povedali, da imajo z veliko večino stanovalcev prijateljski odnos oziroma imajo z veliko večino nevtralen odnos. V zvezi s posebno navezanostjo na katerega izmed stanovalcev – gre večinoma za običajen odnos brez posebne navezanosti.

6. Reševanje stisk in težave stanovalcev

Stanovalci lahko stiske in težave zaupajo samo določenim osebam, ki se potrudijo pri reševanju težav. Zaposleni težave rešujejo občasno, rešitve pa so ponavadi za stanovalce ustrezne.

7. Komunikacija med zaposlenimi in stanovalci

Zaposleni dajejo velik poudarek tako besedni kot nebesedni komunikaciji. Stanovalce kličejo oziroma naslavljajo spoštljivo na podlagi hišnih pravil in le redko na željo stanovalca.

Zaposleni le občasno ali samo v določenih primerih spodbujajo stanovalce k čim večji udeležbi pri opravljanju tistih opravil, ki jih še zmorejo sami. Nekateri izmed zaposlenih pa menijo, da si veliko prizadevajo k spodbujanju samostojnosti in aktivnosti stanovalcev.

8. Možnosti pritožbe

Stanovalci so seznanjeni z možnostjo in načinom pritožbe. Zaposleni pravijo, da je način pritožbe transparenten. Mnenja o reševanju pritožb so različna. Tako nekateri zaposleni pravijo, da vse pritožbe rešujejo sproti in jih upoštevajo v največji možni meri, drugi pa, da se obravnavajo občasno, rešitev pa je odvisna od administrativnih omejitev.

9. Odnosi med stanovalci

Prav pogostega druženja in povezav med stanovalci ni. Stanovalci se največ družijo samo pri dnevni obrok, s stanovalci za isto mizo, ali pa le občasno pri skupnih aktivnostih.

V zvezi z druženjem zaposleni pravijo, da stanovalci izpostavljajo večinoma slabosti, saj jih moti premalo pozornosti, ki je namenjena samo njim, moti jih obrekovanje, moteči sostanovalci, zavist in drugačno versko prepričanje.

Med stanovalci je nekaj prijateljskih stikov, dovoljeni so tudi intimni odnosi, zaposleni pa so pozorni, da stanovalci z intimnimi odnosi niso moteči za druge stanovalce. Prihaja tudi do omejitev intimnih odnosov.

Stanovalci se med seboj večkrat sprejo in fizično obračunavajo.

Medsebojna pomoč pri stanovalcih je prisotna, vendar le v nujnih primerih, največkrat ko gre za pomoč pri gibanju. Nekateri pa so mnenja, da si stanovalci med seboj zelo pogosto pomagajo pri različnih opravilih.

10. Obveščенost stanovalcev o dogajanju v domu

Vsi pravijo, da stanovalce pisno in osebno obvestijo in povabijo na razne prireditve in dogodke ter da se stanovalci obvestijo tudi med seboj. Stanovalcem je najbolj všeč osebno obveščanje in povabilo zaposlenih.

Vse aktivnosti so enako poudarjene, kljub temu pa je eden izmed vprašanih povedal, da so tiste aktivnosti, ki jih izvajajo zunanji izvajalci, bolj poudarjene.

11. Vključevanje svojcev

Svojci se v načrtovanje skrbi za svojca vključujejo posamezno, pri sprejemu in individualnem načrtu. Zaposleni jih spodbujajo, da sodelujejo pri hranjenju, preoblačenju in sprehodih. Ravno tako lahko svojci podajajo svoja mnenja in pripombe glede oskrbe in nege, vendar se mnenja in pripombe upoštevajo le delno in imajo minimalni vpliv na izvajanje oskrbe in nege.

V domu so organizirane samo občasne oblike druženja (piknik za svojce enkrat letno) in izobraževanja (če svojci sami izkažejo interes po konkretnem izobraževanju) za svojce in sicer po potrebi oziroma so organizirane zelo redko.

Tabela 4.1 t-test dimenzije odprtosti institucije

	1	2	3	4	Indeks
Razlika	0,23	0,30	0,20	0,48	0,30
St. napaka za razliko	0,069	0,044	0,051	0,093	0,04
t	3,332	6,836	3,851	5,18	7,344
p	0,009	8E-05	0,004	6E-04	4E-05

Statistično značilne razlike ($p < 0,05$) so pri:

1. stiki stanovalcev s svojci, prijatelji
2. izhodi stanovalcev
3. povezanost doma z zunanjim okoljem

4. vključenost prostovoljcev Indeks

S tveganjem manjšim od 5 % lahko ocenjujem, da se domova statistično razlikujeta po odprtosti institucije ter znotraj nje pri vseh raziskovalnih vprašanjih. Pomeni, da s 95 % zanesljivostjo ocenjujem, da je Pegazov dom bolj odprta institucija navzven kot DSO Grosuplje.

Tabela 4.2 t-test dimenzije sodelovanja

	5	6	7	8	9	10	11	Indeks
Razlika	0,32	0,49	0,32	0,30	0,56	0,01	0,36	0,35
St. napaka za razliko	0,068	0,084	0,086	0,114	0,059	0,0546	0,112	0,058
t	4,722	5,844	3,72	2,629	9,441	0,2075	3,219	6,013
p	0,001	2E-04	0,005	0,027	6E-06	0,8402	0,011	2E-04

Statistično značilne razlike ($p < 0,05$) so pri:

- 5. odnosi med stanovalci in zaposlenimi
  - 6. reševanje stisk in težav
  - 7. komunikacija med stanovalci in zaposlenimi
  - 8. način pritožbe
  - 9. odnosi med stanovalci
  - 11. vključevanje svojcev
- Indeks

S tveganjem manjšim od 5 % lahko ocenjujem, da se domova statistično razlikujeta po sodelovanju ter znotraj njega pri vseh raziskovalnih vprašanjih, razen obveščenosti stanovalcev o raznih dogajanjih in aktivnostih v domu. Pomeni, da s 95 % zanesljivostjo ocenjujem, da je sodelovanje med stanovalci, svojci in zaposlenimi v Pegazovem domu bolj socialno usmerjeno kot v DSO Grosuplje.

4.2 Analiza anketnih vprašalnikov v Pegazovem domu in DSO Grosuplje

H1: Stanovalci se lahko samostojno odločajo o zadevah, ki se nanašajo na skrb za osnovne vsakdanje potrebe.

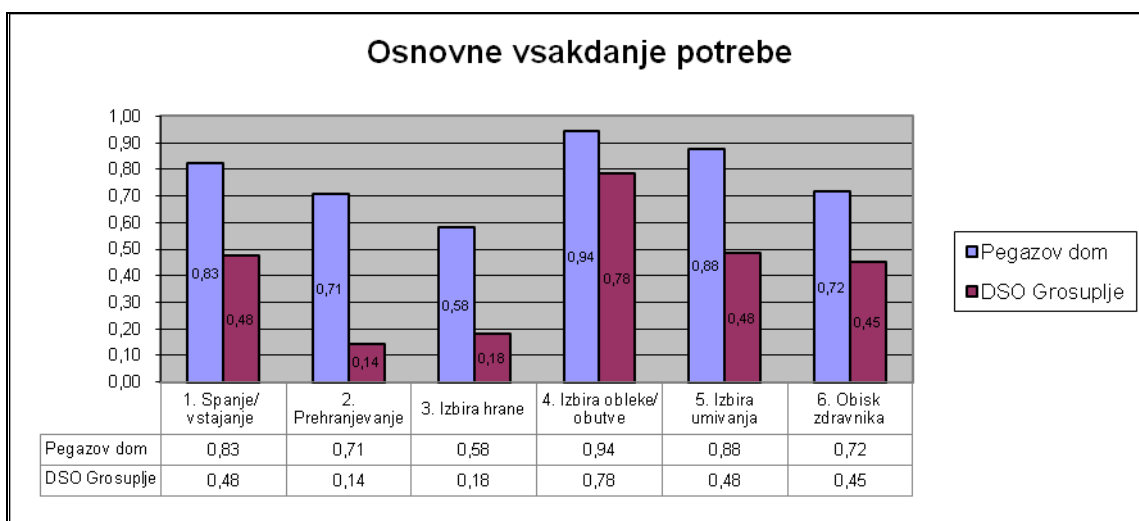
V obeh domovih me je pri osnovnih vsakdanjih potrebah zanimalo, v kolikšni meri se stanovalci lahko samostojno odločajo o ritmu spanja in vstajanja, o tem, kdaj bodo jedli in koliko časa, kaj bodo jedli, kaj bodo oblekli in obuli, kdaj se bodo umili in kdaj obiskali zdravnika.

Pegazov dom

Na podlagi izračuna indeksa sem ugotovila, da je kar 13 oseb od 30 odgovorilo, da imajo zelo veliko možnost odločanja o zadevah, ki se nanašajo na skrb za osnovne življenjske potrebe, ravno tako 13 oseb meni, da imajo veliko možnost odločanja, štirje menijo, da je srednja možnost odločanja, nihče pa ni odgovoril, da je majhna možnost oziroma zelo majhna možnost odločanja. Povprečna vrednost osnovne vsakdanje oskrbe je 0,78 na lestvici od 0 do 1, kar pomeni, da večina stanovalcev meni, da Pegazov dom podpira avtonomijo.

DSO Grosuplje

Rezultati te analize so pokazali, da nihče od 30 stanovalcev ne meni, da ima zelo veliko možnost odločanja, 9 oseb je odgovorilo, da je velika možnost, 5, da je srednja možnost, 14, da je majhna možnost in 2, da je zelo majhna možnost odločanja. Povprečna vrednost indeksa je 0,42. Ugotavljam, da DSO Grosuplje avtonomijo niti ne podpira, niti ne ovira.

Graf 4.1 Osnovne vsakdanje potrebe

Iz Grafa 1 je razvidno, da je stanovalcem v obeh domovih zagotovljena najvišja stopnja avtonomije pri samostojni izbiri obleke in obutve in najmanjša pri izbiri hrane.

Tabela 4.3 t-test Osnovne vsakdanje potrebe

	1. Spanje/ vstajanje	2. Prehranjevanje	3. Izbira hrane	4. Izbira obleke/ obutve	5. Izbira umivanja	6. Obisk zdravnika	Skupaj	Indeks
Razlika	0,35	0,57	0,40	0,16	0,39	0,27	2,13	0,36
St. napaka za razliko	0,091	0,058	0,064	0,057	0,078	0,071	0,27	0,045
t	3,851	9,697	6,277	2,79	5,001	3,753	7,916	7,916
p	3E-04	1E-13	5E-08	0,007	6E-06	4E-04	8E-11	8E-11

Statistično značilne razlike ($p < 0,05$) so pri:

1. Spanje/vstajanje
  2. Prehranjevanje
  3. Izbira hrane
  4. Izbira obleke/obutve
  5. Izbira umivanja
  6. Obisk zdravnika
- Indeks

S tveganjem manjšim od 5 % trdim, da se domova statistično razlikujeta po samostojnem odločanju o zadevah, ki se nanašajo na skrb za osnovne vsakdanje potrebe ter znotraj njega pri vseh raziskovalnih vprašanjih.

Hipoteza se sprejme.

H2: Stanovalci se lahko samostojno odločajo o dnevni aktivnosti.

Tu sem ugotavljala, kdo odloča o tem, katerih aktivnosti se stanovalci udeležijo ali lahko zavrnejo udeležbo ter če se teh aktivnosti sploh udeležujejo in če se jih, katerih. Pri vprašanju »Ali se udeležujete dnevnih aktivnosti, ki jih organizira dom?« me je zanimalo tudi, katerih se udeležujejo ter če se jih ne, razloge, zakaj ne.

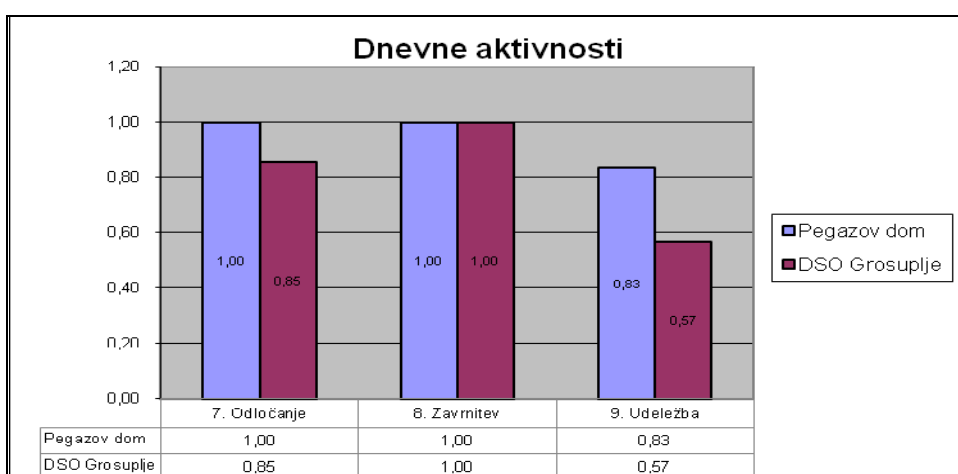
Pegazov dom

Rezultati so pokazali, da kar 16 stanovalcev meni, da je zelo velika možnost samostojnega odločanja o dnevni aktivnosti, ostali pa, da je velika možnost odločanja. Povprečna

vrednost indeksa je tako 0,94. Ugotovila sem, da je možnost odločanja o dnevnih aktivnostih zelo dobro ocenjena in spodbuja avtonomijo.

DSO Grosuplje

Tu povprečni indeks znaša 0,81, kar je nekoliko slabše kot v Pegazovem domu, vendar je kljub vsemu visok. Rezultat kaže, da DSO Grosuplje podpira avtonomijo. Nihče ni odgovoril, da je zelo malo možnosti za samostojno odločanje o dnevnih aktivnostih, štirje pa so odgovorili, da je možnost samostojnega odločanja majhna. 10 jih je odgovorilo, da je možnost odločanja majhna, 16 pa, da je zelo velika.

Graf 4.2 Dnevne aktivnosti

Vsi stanovalci v obeh domovih so odgovorili, da lahko zavrnejo udeležbo pri dnevnih aktivnostih, kar predstavlja povprečni indeks 1. Enako visok povprečni indeks je razviden v Pegazovem domu pri vprašanju kdo odloča o tem, česa se bodo udeležili čez dan, medtem ko je ta indeks v DSO Grosuplje nekoliko nižji, 0,85.

Tabela 4.4 t-test Dnevne aktivnosti

	7. Odločanje	8. Zavrnitev	9. Udeležba	Skupaj	Indeks
Razlika	0,15	0,00	0,27	0,41	0,14
St. napaka za razliko	0,061	3E-04	0,115	0,145	0,048
t	2,391	1	2,316	2,86	2,86

p	0,02	0,321	0,024	0,006	0,006
---	------	-------	-------	-------	-------

Statistično značilne razlike ($p < 0,05$) so pri:

7. Odločanje

9. Udeležba

Indeks

S tveganjem manjšim od 5 % trdim, da se domova statistično razlikujeta po samostojnem odločanju o dnevnih aktivnostih, znotraj tega pa pri odločanju in udeležbi.

Hipoteza se sprejme.

H3: Stanovalci lahko samostojno opravljajo gospodinjska opravila.

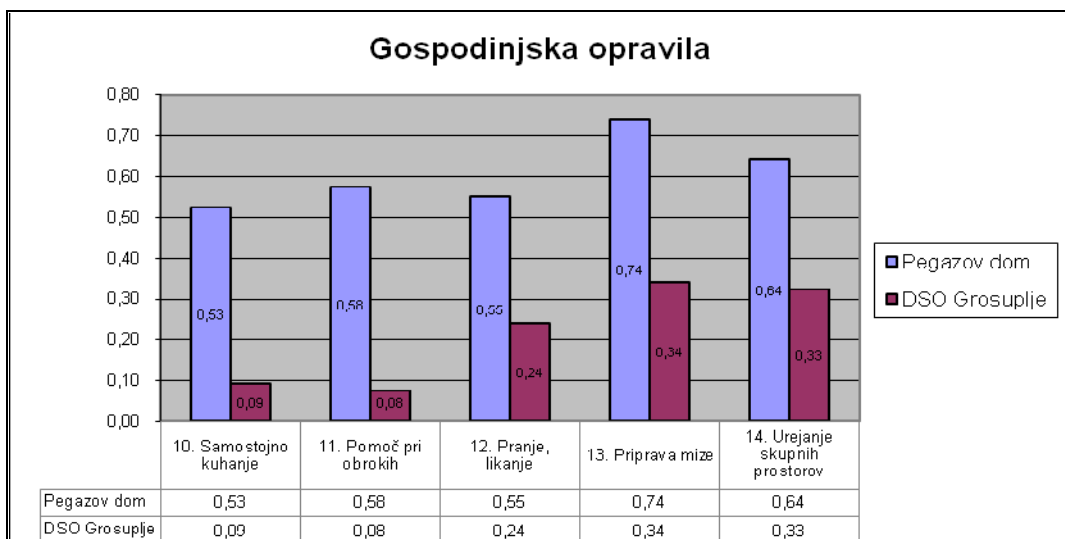
Možnost samostojnega opravljanja gospodinjskih opravil sem ugotavljala na podlagi vprašanj, ki zajemajo pripravo obrokov, pomoč pri pripravi posameznih obrokov, pranje in likanje osebne perila, pomoč pri pripravi in pospravljanju mize ter pomoč pri urejanju skupnih prostorov.

Pegazov dom

Glede na to, da imajo stanovalci kuhinje v okviru posamezne stanovanjske skupine, rezultat ni presenečenje. Trije stanovalci pravijo, da imajo zelo veliko možnost samostojnega opravljanja gospodinjskih opravil, 16 jih meni, da imajo veliko možnost, štirje, da je srednja velika možnost, 7, da je možnost majhna, nihče pa ne pravi, da je zelo majhna možnost. Povprečna vrednost indeksa je 0,61. Ugotavljam, da Pegazov dom podpira avtonomijo.

DSO Grosuplje

Rezultat je precej slabši kot v Pegazovem domu, saj je povprečni indeks samostojnega opravljanja gospodinjskih opravil 0,22, kar pomeni, da ovira avtonomijo. 16 stanovalcev meni, da je možnost samostojnega opravljanja gospodinjskih opravil zelo majhna, 14 jih meni, da je majhna.

Graf 4.3 Gospodinjska opravila

Graf 3 pokaže, da stanovalci v obeh domovih največ pomagajo pri pripravi in pospravljanju mize, najmanj pa samostojno kuhajo in pomagajo pri pripravi obrokov. Izrazito nizek povprečni indeks je razviden v DSO Grosuplje pri vprašanjih o možnostih samostojnega kuhanja (0,09) in pomoči pri pripravljanju obrokov (0,08).

Tabela 4.5 t-test Gospodinjska opravila

	10. Samostojno kuhanje	11. Pomoč pri obrokih	12. Pranje, likanje	13. Priprava mize	14. Urejanje skupnih prostorov	Skupaj	Indeks
Razlika	0,43	0,50	0,31	0,40	0,32	1,96	0,39
St. napaka za razliko	0,053	0,055	0,08	0,067	0,06436	0,215	0,043
t	8,118	9,038	3,84	5,997	4,91994	9,092	9,092
p	4E-11	1E-12	3E-04	1E-07	7,5E-06	9E-13	9E-13

Statistično značilne razlike ($p < 0,05$) so pri:

- 10. Samostojno kuhanje
- 11. Pomoč pri obrokih
- 12. Pranje, likanje
- 13. Priprava mize
- 14. Urejanje skupnih prostorov
- Indeks

S tveganjem manjšim od 5 % trdim, da se domova med seboj statistično značilno razlikujeta po samostojnem opravljanju gospodinjskih opravil, znotraj tega pa pri vseh raziskovalnih vprašanjih.

Hipoteza se sprejme.

H4: Stanovalci lahko sami urejajo svojo sobo.

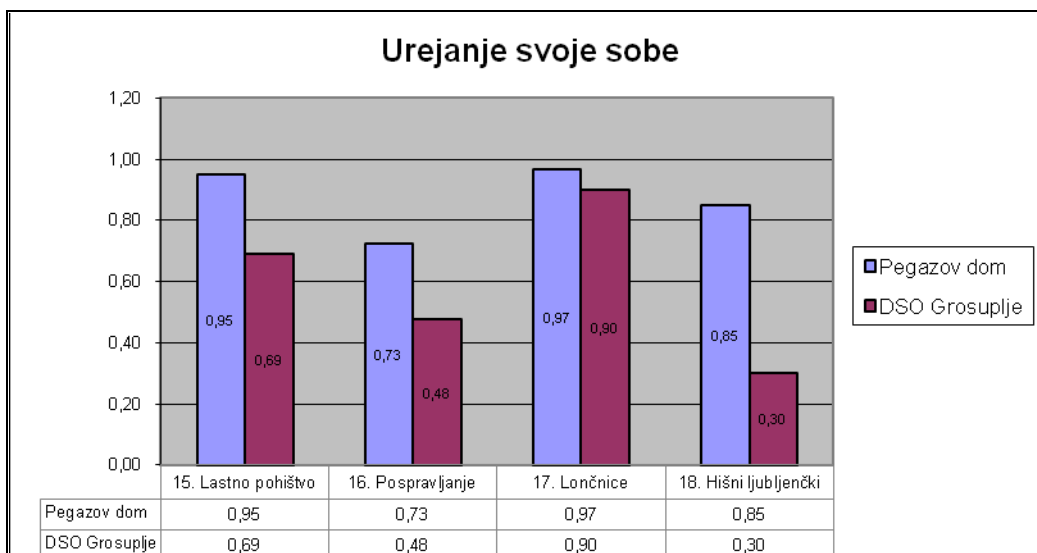
Pri samostojnem urejanju svoje sobe me je zanimalo, ali lahko stanovalci opremijo svojo sobo z lastnim pohištvom, ali jo lahko sami pospravijo, imajo lahko v sobi lončnice in hišne ljubljence.

Pegazov dom

Rezultat kaže, da povprečna vrednost indeksa 0,87 pri samostojnem urejanju sobe, torej podpira avtonomijo. En stanovalec od 30 meni, da je možnost zelo majhna, 1, da je srednja možnost, trije so mnenja, da je velika možnost in 25, da je zelo velika možnost samostojnega urejanja svoje sobe.

DSO Grosuplje

Stanovalci DSO Grosuplje možnost samostojnega odločanja o urejanju svoje sobe ocenjujejo malo slabše. Izračunani povprečni indeks je pokazal vrednost 0,59, kar pomeni, da je možnost samostojnega odločanja takšna, da niti ne podpira, niti ne ovira avtonomije. Največ, 14 stanovalcev, je odgovorilo, da obstaja velika možnost samostojnega urejanja svoje sobe, 2 sta boljšega mnenja in pravita, da je možnost zelo velika, 9 stanovalcev pravi, da obstaja srednja možnost, 5 pa, da je majhna možnost. Nihče ni odgovoril, da obstaja zelo majhna možnost.

Graf 4.4 Urejanje sobe

Tabela 4.6 t-test Urejanje sobe

	15. Lastno pohištvo	16. Pospravljanje	17. Lončnice	18. Hišni ljubljenci	Skupaj	Indeks
Razlika	0,26	0,25	0,07	0,55	1,13	0,28
St. napaka za razliko	0,064	0,079	0,05	0,079	0,164	0,041
t	4,067	3,155	1,336	6,997	6,841	6,841
p	1E-04	0,003	0,187	3E-09	5E-09	5E-09

Statistično značilne razlike ($p < 0,05$) so pri:

- 15. Lastno pohištvo
- 16. Pospravljanje
- 18. Hišni ljubljenci
- Indeks

S tveganjem manjšim od 5 % trdim, da se domova statistično razlikujeta po samostojnem urejanju svoje sobe, znotraj tega pa pri lastnem pohištvu, pospravljanju, hišnih ljubljencih.

Hipoteza se sprejme.

H5: Stanovalcem je zagotovljena zasebnost.

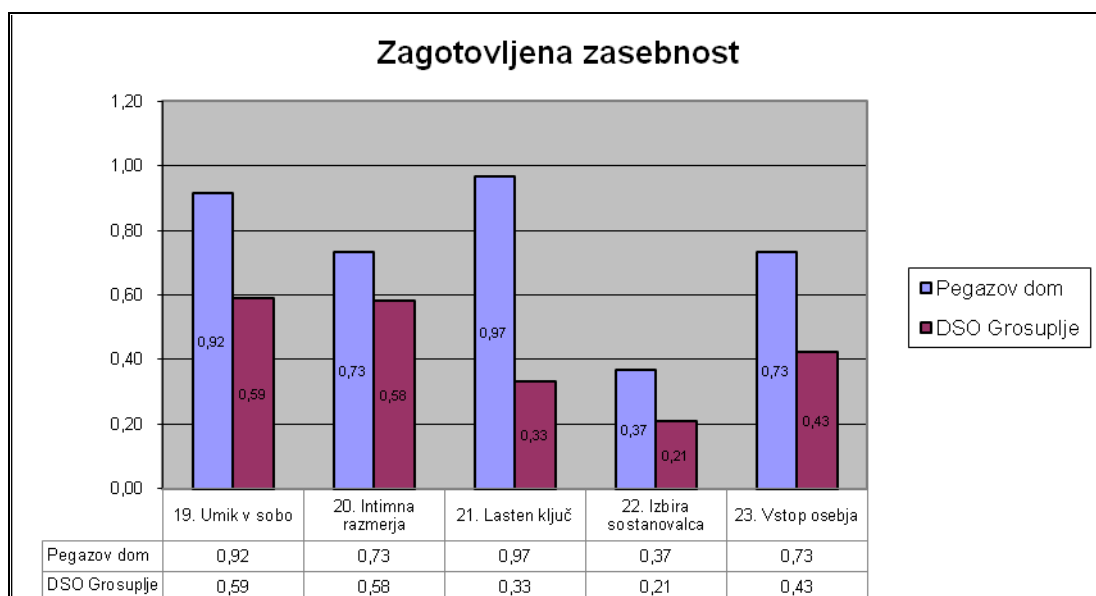
Raziskovala sem možnost umika stanovalcev v svojo sobo, ali imajo ključ svoje sobe, možnost izbire sstanovalca v sobi in ali so dovoljena intimna razmerja.

Pegazov dom

7 od 30 stanovalcev pravi, da je zagotovljena zasebnost zelo velika, 19, da je velika, trije so ocenili, da je srednje zagotovljena, in 1, da je majhna. Za zelo majhno zagotovljeno možnost se ni odločil nihče. Povprečna vrednost izračunanega indeksa znaša 0,74, kar pomeni, da zagotovljena zasebnost podpira avtonomijo.

DSO Grosuplje

Kar 6 oseb je mnenja, da je zagotovljena zasebnost zelo majhna in 12 oseb, da je majhna. Tri osebe pravijo, da je zasebnost srednje zagotovljena, 7, da je velika zasebnost, in dva, da je zelo velika. Povprečna vrednost indeksa zagotavljanja zasebnosti je 0,43, in pomeni, da DSO Grosuplje niti ne podpira, niti ne ovira avtonomije.

Graf 4.5 Zagotovljena zasebnost

Podatki kažejo, da je v Pegazovem domu visok povprečni indeks (0,97), ko gre za ugotovitev, ali imajo stanovalci lasten ključ svoje sobe. Najnižje povprečne vrednosti indeksov v obeh domovih se kažejo pri izbiri sstanovalca v sobi.

V Pegazovem domu jih od 30 vprašanih stanovalcev 16 biva v enoposteljni sobi in 14 v dvoposteljni sobi. Nihče ne biva v sobi, kjer je večje število oseb. V DSO Grosuplje pa je od 30 vprašanih stanovalcev 8 takšnih, ki so v enoposteljni sobi, 15 v dvoposteljni in 7 v sobi,

kjer je več oseb. Skleпам, da je povprečni indeks zagotavljanja zasebnosti precej višji v primerjavi z indeksom DSO Grosuplje, tudi zaradi boljših bivalnih pogojev.

Tabela 4.7 t-test Zagotovljena zasebnost

	19. Umik v sobo	20. Intimna razmerja	21. Lasten ključ	22. Izbira sstanovalca	23. Vstop osebja	Skupaj	Indeks
Razlika	0,33	0,15	0,63	0,16	0,31	1,58	0,32
St. napaka za razliko	0,065	0,075	0,094	0,065	0,065	0,25	0,05
t	4,965	1,997	6,761	2,419	4,77	6,29	6,29
p	6E-06	0,051	7E-09	0,019	1E-05	5E-08	5E-08

Statistično značilne razlike ($p < 0,05$) so pri:

- 19. Umik v sobo
- 21. Lasten ključ
- 22. Izbira sstanovalca
- 23. Vstop osebja
- Indeks

S tveganjem manjšim od 5 % trdim, da se domova statistično razlikujeta po zagotavljeni zasebnosti, znotraj tega pa pri umiku v sobo, lastnem ključu, izbiri sstanovalca in vstopu osebja.

Hipoteza se sprejme.

H6: Stanovalci sami upravljajo s svojim denarjem.

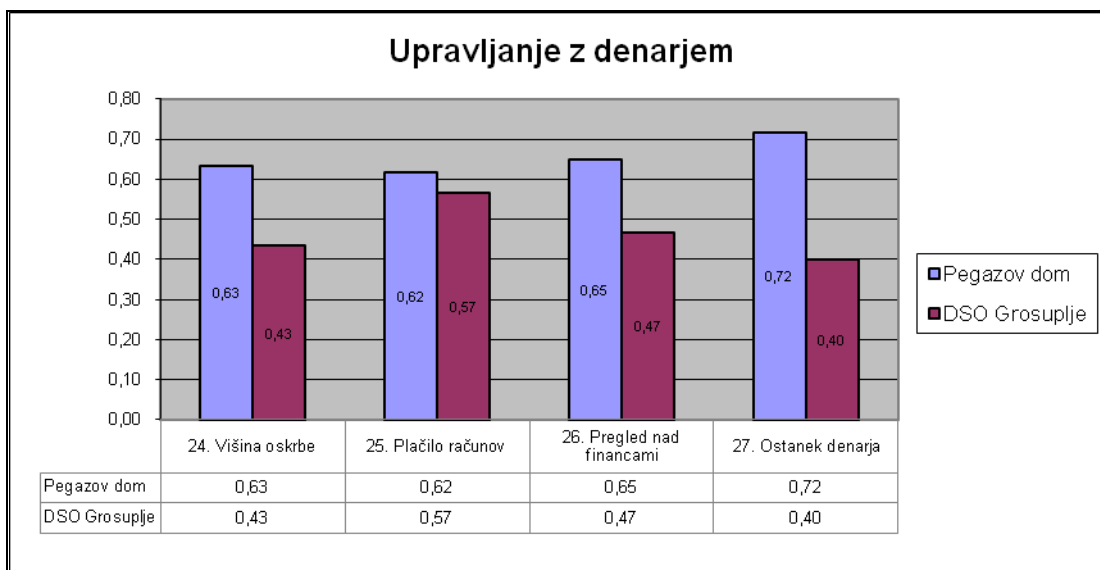
Pri zadnjem tematskem sklopu me je zanimalo, ali so stanovalci seznanjeni z višino oskrbe v domu, kdo plačuje račune, ali imajo stanovalci pregled nas svojim finančnim stanjem in kako so seznanjeni z ostankom denarja na mesec.

Pegazov dom

Rezultati raziskovanja samostojnega upravljanja z denarjem so pokazali, da 3 osebe menijo, da je samostojno upravljanje z denarjem zelo majhno. Da je majhno upravljanje, menijo 4 osebe, 7 pa jih pravi, da je srednje upravljanje. Samo dva sta ocenila, da je veliko upravljanje, kar 14 pa jih ocenjuje, da je zelo veliko samostojno upravljanje z denarjem. Povprečni indeks ocenjenih vrednosti je 0,65, kar pomeni, da podpira avtonomijo.

DSO Grosuplje

Rezultati v DSO Grosuplje so pokazali, da je samostojno upravljanje z denarjem bolj slabo ocenjeno. 7 oseb je odgovorilo, da je upravljanje z denarjem zelo majhno, 10, da je majhno, in trije, da je srednje. 5 jih je bilo mnenja, da je upravljanje veliko, in ravno toliko, da je zelo veliko. Povprečni indeks je pokazal vrednost 0,47, pri čemer je razvidno, da samostojno upravljanje z denarjem niti ne podpira niti ne ovira avtonomije.

Graf 4.6 Upravljanje z denarjem

Povprečne vrednosti indeksov kažejo, da so precej izenačene v obeh domovih, pri vseh vprašanjih.

Tabela 4.8 t-test Upravljanje z denarjem

	24. Višina oskrbe	25. Plačilo računov	26. Pregled nad financami	27. Ostanek denarja	Skupaj	Indeks
Razlika	0,20	0,05	0,18	0,32	0,75	0,19
St. napaka za razliko	0,101	0,084	0,096	0,096	0,333	0,083
t	1,985	0,592	1,907	3,294	2,254	2,254
p	0,052	0,556	0,061	0,002	0,028	0,028

Statistično značilne razlike ($p < 0,05$) so pri:

27. Ostanek denarja

Indeks

S tveganjem manjšim od 5 % trdim, da se domova med seboj statistično razlikujeta po upravljanju z denarjem, znotraj tega pa pri ostanku denarja.

Hipoteza se sprejme.

5. RAZPRAVA

Usmerjenost institucije določa mnogo dejavnikov. Eden izmed njih je tudi stik institucije z zunanjim svetom in v povezavi s tem odprtost institucije navzven. Ta omogoča vpogled »zunanjih« v življenje institucije in daje možnost kritične presoje o odnosih, kvaliteti bivanja in avtonomiji stanovalcev.

V obeh domovih so stiki stanovalcev z njihovimi svojci in znanci dokaj pogosti in redni. Za stanovalce so svojci, prijatelji in znanci glavna vez z zunanjim svetom in pomoč pri ohranjanju socialnih stikov, ki so jih imeli v domačem okolju. Dogaja se tudi, da nekateri stanovalci nimajo nikogar, s katerim bi še imeli stike. Razlog za to je pogosto visoka starost stanovalcev in nimajo več živečih sorodnikov, drugi razlog pa je pretrganje vseh vezi zaradi delitve zapuščine.

Obiski so lahko kadarkoli in niso časovno omejeni. Stanovalci, ki nimajo zdravstvenih težav, čez vikende in praznike odidejo v domače okolje, pri čemer pogosto potrebujejo spodbudo osebja. Svojci jih peljejo tudi izven doma na sprehode in po različnih manjših opravkih. V Pegazovem domu posvečajo veliko pozornost spodbujanju svojcev, da stanovalce odpeljejo izven doma, v DSO Grosuplje je spodbude manj. Pri tem je socialni delavec tisti, ki svojce opozarja na pomembnost povezave z domačim okoljem in skupaj z njimi išče možnosti in rešitve, ki so za stanovalce najprimernejše. Svojci in stanovalci Pegazovega doma imajo vse možnosti, da skupaj kosijo kosilo, pri čemer imajo zagotovljeno zasebnost, če jo želijo. V DSO Grosuplje te možnosti ni. V socialno usmerjenih domovih, kjer je vsa pozornost usmerjena v zadovoljevanje uporabnikovih individualnih potreb, je eden najpomembnejših dejavnikov ravno prehranjevanje. Možnost, da lahko s sorodniki skupaj obedujejo in se pogovarjajo tako, kot so se doma, pri tem pa niso omejeni na skupen prostor, daje stanovalcem občutek domačnosti.

Raziskava je pokazala, da v nobenem od domov ni velike možnosti, da bi svojci prespali pri stanovalcu. V DSO Grosuplje te možnosti sploh ni, medtem ko v Pegazovem domu ta

možnost sicer obstaja, vendar le za krajši čas – eno ali dve noči. Stanovalci so povedali, da svojci nimajo te želje in verjetno sploh ne bi hoteli prespati v domu.

Večina stanovalcev se o svojih izhodih iz doma sama odloči, kam bodo šli in koliko časa se bodo zadržali. Všeč jim je, da imajo v bližini doma na voljo zelo različne storitve, ki jih lahko obiskujejo, stanovalci Pegazovega doma pa so se pohvalili tudi z veliko izbiro različnih prireditev, ki so organizirane v Rogaški Slatini in na katere gredo organizirano, s spremstvom zaposlenih in prostovoljcev. Strokovna javnost danes zagovarja prepričanje, da morajo biti domovi za stare postavljeni v urbano okolje in ne na obrobje naselij. Tako imajo stanovalci možnost, da se vključujejo v okolje in se ne počutijo odrinjene in zavržene. Bolj kot je dom »v središču dogajanja« in odprt navzven, bolj je podvržen kritičnemu očesu javnosti.

V okolju, kjer živijo stari ljudje, bi morale biti zunanje površine in okolica urejene tako, da bi se stari ljudje lahko nemoteno gibal. Žal povsod ni tako. Stanovalci in zaposleni DSO Grosuplje so omenjali neprilagojenost pločnikov, uničene poti, prevelike klančine v neposredni bližini doma in nepripravljenost lokalne skupnosti na ureditev zadev. Stanovalci Pegazovega doma teh problemov nimajo. Občina Rogaška Slatina je vključena v projekt Občina po meri invalidov, v katerem aktivno sodeluje tudi Pegazov dom. Na njegovo pobudo so uredili sprehajalne poti tako, da je vožnja za ljudi na invalidskih vozičkih prijetna.

Razmejitve med zunanjim in notranjim svetom predstavljajo fizične pregrade in receptorska služba doma. Izhode in prihode stanovalcev in drugih obiskovalcev v DSO Grosuplje nihče ne nadzira, kljub temu, da imajo receptorja. V Pegazovem domu so stanovalci in obiskovalci »videni«. To funkcijo opravlja receptor. Stanovalci imajo navado, da svoj izhod zaradi lastne varnosti sami povejo že v stanovanjski skupini, največkrat gospodinji, ali kasneje na recepciji.

V obeh domovih so organizirane različne prireditve, ki jih izvajajo zunanji izvajalci. Stanovalci jih radi obiskujejo in na njih tudi sodelujejo, povsod pa se sami odločajo, katerih prireditev in aktivnosti se bodo udeležili. Eden izmed osnovnih ciljev Pegazovega doma je povezovanje z okoljem. Učinki povezovanja se odražajo v zadovoljstvu stanovalcev, svojcev in lokalnih institucij. Dom in stanovalci so vključeni v dogajanje in življenje v kraju in tudi obratno, dogodke v kraju prenašajo v dom. Aktivno sodelujejo z vrtcem v Rogaški Slatini,

osnovnimi šolami, srednješolskim centrom, Ljudsko univerzo, zavodom za kulturo, občino, knjižnico, številnimi kulturnimi društvi, likovnimi društvi in drugo. Prireditve in aktivnosti so v Pegazovem domu naravnane na posamezno skupino, le tiste, ki jih v skupini ni mogoče izvesti, so organizirane za vse skupine. Tako so prisotni tudi tisti stanovalci, ki so težje gibljivi oziroma popolnoma negibljivi, saj jih na prireditve lahko pripeljejo v postelji. Prireditve in družabna srečanja so tako v dopoldanskem kot popoldanskem času, tudi ob sobotah in nedeljah. V DSO Grosuplje je tega povezovanja manj. V dom prihajajo le otroci iz bližnjega vrtca in osnovne šole in pevski zbori iz bližnje okolice. Prireditve so v skupnem prostoru, jedilnici doma, obiskujejo pa jih le stanovalci, ki to fizično zmorejo. Negibljivih oz. težko gibljivih stanovalcev v te aktivnosti ne vključujejo. Ti stanovalci so prikrajšani za družabno življenje, druženje s sostanovalci, hkrati pa jim je v zvezi s tem odvzeta pravica do samostojnega odločanja. Njihov svet je omejen na sobo, hodnik in skupno kopalnico ter na ljudi, ki pridejo k njim v sobo.

Stanovalci DSO Grosuplje prostovoljno delo slabo poznajo. Prostovoljci so predvsem mlajši upokojenci, ki so vključeni v osebno družabništvo. Rezultati raziskave kažejo, da prostovoljcem ne posvečajo velike pozornosti, ne v njihovem pridobivanju kot tudi ne v času opravljanja prostovoljnega dela. Stanovalci v Pegazovem domu prostovoljno delo bolje poznajo. Koncept stanovanjskih skupin je za organizacijo dela z osebjem zahtevnejši od domov, ki imajo drugačen koncept. Z enakim številom kadra stanovalcem omogočajo čim bolj normalno življenje, ki je usmerjeno v zadovoljevanje njihovih individualnih potreb in želja. Pri tem so jim v veliko pomoč prostovoljci, ki se vključujejo v individualno prostovoljno delo – družabništvo, v vodenje različnih skupin (molitvena skupina, skupina za učenje nordijske hoje, skupine specifičnih ročnih del ipd.) ter prostovoljno delo kot medgeneracijsko povezovanje stanovalcev doma in srednje ter mlajše generacije. Posamezne skupine otrok iz vrtca, osnovnih šol in srednje šole sodelujejo s posameznimi stanovanjskimi skupinami pri različnih aktivnostih (peka piškotov, okrogle mize, ustvarjalne delavnice, praznične krasitve prostorov ...). Prostovoljci pomagajo tudi pri spremstvu na izletih, piknikih in skupinskih sprehodih. Usmerja in koordinira jih socialna delavka. V domu za prostovoljce organizirajo redna izobraževanja, enkrat letno pa se jim na prireditvi zahvalijo za njihovo delo.

Prostovoljno delo s starejšimi ljudmi je humano delo. Prostovoljci potrebujejo za to ustrezno znanje, spodbude okolja ter potrditev in priznanje njihovega dela. Še posebej občutljivo je prostovoljno delo s staro populacijo, kjer morajo imeti prostovoljci smisel za delo s starimi ljudmi in empatijo do bližnjega. Prav bi bilo, da bi bilo prostovoljno delo posameznika zabeleženo v »bazi podatkov« in ko bi sam ostarel ali potreboval pomoč prostovoljnega delavca, bi imel zagotovljeno pomoč.

Socialna usmeritev institucije temelji na dimenziji medsebojnih odnosov in sodelovanja, tako med svojci, delavci in stanovalci. Stanovalci in zaposleni odnose med njimi ocenjujejo kot dobre. V Pegazovem domu medsebojnim odnosom posvečajo veliko pozornosti. Stanovalci se čutijo cenjene in upoštevane. Odnosi vsebujejo toplino, spoštovanje in prijateljstvo. Spoštovanje do bližnjega je ključno za dober odnos in počutje vsakega posameznika. Vzamejo si čas za drugega, ga poslušajo, čeprav pogosto za to ni toliko časa kot bi si želeli, in ga sprejemajo z empatijo. Pomembno vlogo pri tem imajo gospodinje v stanovanjskih skupinah, ki so stanovalcem najbližje pri zadovoljevanju njihovih osnovnih potreb. Osebjem je ves čas s stanovalci in med njimi. Filozofija doma je, da so zaposleni v domu zaradi stanovalcev, ki potrebujejo pomoč in njihovo oporo, zato zaposleni tudi nimajo svojih lastnih prostorov oz. le toliko, kot je to nujno potrebno.

Stanovalci lahko povejo mnenje o delu zaposlenih, za kar pogosto potrebujejo celo spodbudo zaposlenih. Konflikti med stanovalci in zaposlenimi so zelo redki, če pa do njih pride, jih največkrat rešujejo sami. Navezovanje prijateljskih stikov je prisotno, najpogosteje pa je mogoče zaslediti profesionalen odnos.

V DSO Grosuplje se med seboj dobro razumejo. Odnosi so predvsem običajni, uradni, saj ne navezujejo tesnejših prijateljskih stikov, največkrat gre le za poznanstva. Med njimi ni posebne medsebojne navezanosti. Stanovalci so opisali odnose kot odnose brez prijateljevanja in medsebojnega zaupanja. Pomanjkanje človeške toplote in empatije vodi k hladnim brezosebim odnosom in še pogloblja prepada v medsebojni navezanosti in zaupanju. Prihaja do konfliktov med osebjem in stanovalci. Če je manjši konflikt, ga rešijo medsebojno s pogovorom, če je večji, posredujejo ustrezne službe. V dveh primerih so stanovalci navajali arogantno obnašanje zaposlenih, v enem pa celo šikaniranje z grožnjo po še slabši oskrbi. V

takšnih primerih bi se morali stanovalci obrniti po pomoč k socialni delavki ali vodstvu doma. Povedali so, da tega ne storijo, ker so prepričani, da ne bo nič bolje. Osebjem se večkrat umakne v svoje prostore in je za stanovalce dosegljivo le ob določenih urah. Stanovalci lahko povejo svoje mnenje o delu zaposlenih, kar je celo zaželeno, vendar raje prevzamejo pasivno držo in sprejmejo razlago, da je premalo zaposlenega osebja v negi in oskrbi in da morajo potrpeti.

Po mnenju zaposlenih v DSO Grosuplje jim stanovalci zaupajo stiske in težave, po mnenju stanovalcev pa ne vedno. Nekateri menijo, da jih nimajo časa poslušati in jih s svojimi težavami ne obremenjujejo.

Najpomembnejšo vlogo pri reševanju stisk in težav stanovalcev ima prav gotovo socialni delavec. Stanovalci se pogosto čutijo nemočne in sami ne znajo premagati nastalih težav, zato je pomembno, da jim pri tem pomaga socialni delavec v vlogi usposobljevalca. Ni pomembno, komu od zaposlenih zaupajo stisko ali težavo, pomembno je, da jo ta prepozna in sliši ter jo posreduje socialnemu delavcu, ki ima znanje in moč, da jo skupaj s stanovalcem tudi reši. Pomembno je, da socialni delavec ustvari takšen prostor, v katerem se bo stanovalec počutil varnega in se socialnemu delavcu tudi zaupal. Pri tem ne sme imeti občutka krivde in strahu.

V Pegazovem domu stanovalci svoje težave najpogosteje zaupajo gospodinjji, ki jim je najbližje in je med stanovalci tudi največ prisotna. V obeh domovih pa se stanovalci najraje zaupajo tistim, s katerimi so največ skupaj in ki jih razumejo.

Stanovalci nimajo občutka, da bi njihove težave in stiske pri zaposlenih povzročale slabo voljo ali da bi zaposleni izkazovali nezadovoljstvo, nekateri stanovalci DSO Grosuplje pa imajo ta občutek. Pri reševanju stisk in težav so zaposleni pogosto ovirani z različnimi administrativnimi predpisi in omejitvami (urejanje prosilčeve dokumentacije za sprejem, vnašanje in evidentiranje vlog za sprejem, vodenje čakalne liste, preverjanje aktualnosti vlog). Poleg tega imajo zaradi velike količine administrativnih opravil premalo časa za poslušanje stanovalcev, kljub temu, da se povsod trudijo čim več in bolje ugoditi njihovim željam in potrebam.

Stanovalci na splošno ocenjujejo, da je komunikacija med njimi in zaposlenimi dobra. Iz analize lahko razberemo, da so zaposleni zelo prijazni oziroma prijazni. Presenetilo me je, da tako pravijo tudi tisti stanovalci DSO Grosuplje, ki so imeli že več konfliktov z zaposlenimi in so zaradi tega užaljeni in prizadeti. V obeh domovih se stanovalci in zaposleni radi večkrat pošalijo, kar kaže na sproščen odnos med njimi.

V obeh domovih se zaposleni trudijo pri spodbujanju stanovalcev k samostojnemu ravnanju in opravljanju opravil in dnevnih aktivnosti, ki jih še zmorejo. Enakega mnenja so tudi stanovalci Pegazovega doma, medtem ko so stanovalci DSO Grosuplje drugačnega mnenja. Spodbude skorajda ni, samo v nekaterih primerih in od nekaterih zaposlenih. V Pegazovem domu, kjer je prisotnih mnogo elementov socialne usmerjenosti, kjer so upoštevane individualne želje in potrebe stanovalcev, vsi zaposleni prevzemajo vlogo »vzpodbujevalca«. Socialna delavka s svojim specifičnim znanjem pazi na usklajenost in strokovnost izvajanja postopkov, ki pomagajo stanovalcem ohranjati avtonomijo.

Zaposleni poudarjajo velik pomen in pozornost, ki je usmerjena tako v besedno kot nebesedno sporočanje. Še zlasti slednjemu posvečajo največ pozornosti pri osebah z demenco in komunikacijsko oviranostjo (gluhi, slepi, osebe po kapi ipd.). V Pegazovem domu imajo v prostoru za skupne prireditve za gluhe in naglušne nameščeno indukcijsko zanko, ki tem osebam omogoča, da lahko tudi oni enakovredno spremljajo različne prireditve. Socialna delavka se trudi iskati nove komunikacijske možnosti tako v verbalni komunikaciji, pri stanovalcih z demenco pa predvsem v neverbalni komunikaciji.

V obeh domovih stanovalce kličejo oziroma naslavlajo spoštljivo, pri čemer se držijo določil hišnega reda in dogovora med zaposlenimi. Zanimivo je, da stanovalcem takšno nazivanje ni všeč, vendar tega ne povejo, rajši potrpijo in se temu privadijo. Če stanovalec izrazi željo po drugačnem nazivanju, v DSO Grosuplje to le redko upoštevajo. V Pegazovem domu temu posvečajo več pozornosti, saj že ob prihodu stanovalce ali njihove svojce, če gre za dementno osebo, vprašajo, kako naj ga kličejo. V primeru, da stanovalec izrazi željo, jo upoštevajo, če ni izrecne želje, se držijo svojega dogovora.

Tako zaposleni v DSO Grosuplje kot zaposleni v Pegazovem domu imajo izkušnje s pritožbami stanovalcev. Teh je relativno malo. Stanovalci so seznanjeni, da se lahko pritožijo, ni pa povsem jasno, komu se lahko. Analiza je pokazala, da se pritožijo tistim zaposlenim, ki jim zaupajo, ali socialni delavki, v Pegazovem domu so stanovalci izpostavili tudi direktorico doma. Nekateri stanovalci imajo s pritožbami slabe izkušnje, saj niso bile upoštevane ali pa so bile rešene na način, ki je za njih neustrezen. Mnogi so že obupali in se ne pritožujejo več, saj v tem ne vidijo nobenega smisla.

V Pegazovem domu stanovalce o možnostih pritožbe seznanja socialna delavka kmalu ob sprejemu, v DSO Grosuplje pa stanovalci o poteh pritožbe zvejo od zaposlenih, poleg tega imajo informacijsko zloženko.

Moja pričakovanja, da so odnosi med stanovalci v obeh domovih dobri, se niso izkazala za pravilne. V DSO Grosuplje se bolj malo družijo. Najpogosteje se družijo pri dnevni obrokih v jedilnici in skupnih aktivnostih v domu. Izkazalo se je, da zlasti ljudje na negovalnih oddelkih ne morejo vzpostaviti in ohranjati odnosov s sostanovalci, ker osebje stanovalcev ne poseda ali premika v vozičke, s katerimi bi jih lahko peljali iz sobe. Prostorske možnosti tudi ne dopuščajo prevoza s posteljo. Dom tudi nima osebja, ki bi skrbelo za socialno vključenost stanovalcev. Stanovalce pri druženju moti preveč govorjenja nekaterih posameznikov, bolezensko stanje drugih, zavist in versko prepričanje. Ker ni veliko druženja, posledično tudi ni veliko navezovanja prijateljskih stikov. Če imajo prijatelja, potem je to v večini primerov le eden. Po mnenju zaposlenih so zaradi bolezni in psihofizične oslabelosti odnosi med stanovalci precej načeti, med njimi je zelo malo tolerance. Zaradi netolerantnosti in pomanjkanja stikov se stanovalci počutijo prizadete in zapostavljene.

Stanovalci si med seboj bolj malo pomagajo. Nekateri ne želijo zaradi slabih preteklih izkušenj in fizične nezmožnosti. Sama dodajam in sklepam, da je pomanjkanje medsebojne pomoči med stanovalci posledica nepogostega druženja.

V obeh domovih so dovoljeni intimni odnosi med stanovalci, vendar so zaposleni pozorni na to, da s tem ne motijo ostalih stanovalcev. Prihaja celo do neformalnih porok.

Odnosi med stanovalci v Pegazovem domu se odražajo predvsem v stanovanjski skupini, kjer je druženje med njimi usmerjeno v sodelovanje pri vseh dnevnih in ostalih aktivnostih, ki se odvijajo v skupini. Na nivoju celega doma se stanovalci družijo pri skupinskih aktivnostih, izletih in sprehodih. Odnosi med njimi so dobri, pogostih novih prijateljstev ne sklepajo, večinoma so v domu spoznali po enega prijatelja. V majhni skupini jih moti moteč posameznik, ki s svojim vedenjem vznemirja ostale stanovalce. Prednost pa je, da takšnega stanovalca zaposleni hitreje prepoznajo in se z njim tudi več ukvarjajo. Všeč jim je tudi, da se pretežno vse stvari dogajajo v njihovem prostoru, ki je urejen po njihovih željah in potrebah ter da pri večini aktivnosti lahko sodelujejo, se hkrati o marsičem pogovarjajo in velikokrat tudi zapojejo.

Do sporov med stanovalci Pegazovega doma prihaja zelo redko, v večini primerov zaradi malenkosti. Resnejših sporov ni. V precejšnji meri je prisotna tudi medsebojna pomoč, zlasti ko gre za prinos stvari iz trgovine, za pomoč pri vožnji z vozičkom, pomoč pri branju, pri družabnih igrah ipd.

Stanovalci obeh domov so o dogajanju v njihovem domu in raznih aktivnostih dobro obveščeni. Zaposleni jih obveščajo preko oglasnih tabel na različnih mestih, z osebnim obveščanjem in povabilom na prireditve, v Pegazovem domu pa tudi preko ozvočenja. Stanovalcem je najbolj všeč, če jih zaposleni osebno povabijo, ker se pogosto zgodi, da določene stvari pozabijo, nekateri pa pisnih obvestil ne berejo. V obeh domovih vsem aktivnostim posvečajo enako pozornost.

Svojci se različno vključujejo v življenje doma. Zaposleni se pogosto srečujejo z nerealnimi zahtevami in pričakovanji svojcev, ki so zagovorniki svojih zahtev in ne želja in potreb svojcev. Socialni delavec v Pegazovem domu že pred prihodom v dom in ob sprejemu stanovalcu in sorodnikom celovito predstavi življenje v domu in povabi svojce k sodelovanju in vključevanju v življenje doma. Še posebej je to pomembno pri svojcih oseb z demenco. Svojce seznanjajo s pomembnostjo ohranjanja stikov in s pomočjo pri načrtovanju oskrbe in nege.

V DSO Grosuplje, kjer socialni delavec opravi le uvodni sestanek s svojci pri sprejemu stanovalca v dom in informiranje svojcev o zdravstvenem stanju stanovalca preko telefona v času uradnih ur, je po mojem mnenju premalo za kvalitetno sodelovanje institucije in svojcev.

V Pegazovem domu poteka intenzivno sodelovanje s svojci že pred sprejemom v dom, ko se bodočega stanovalca pripravljajo na selitev. V času bivanja v domu svojce individualno intenzivno vključujejo v življenje stanovalca, spodbujajo jih, da stanovalce čim pogosteje obiskujejo, povabijo jih k sodelovanju pri prireditvah in delavnicah. Za svojce so na vsake tri mesece organizirani tudi klubi svojcev, na katerih sodeluje tudi direktorica, socialna delavka ter vodja zdravstvene nege in oskrbe. Po metodi socialnega učenja si v klubih sprti odgovarjajo na vprašanja in razrešujejo stiske v zvezi s svojcem v domu, prav tako pa njihovo srečanje pomeni stalno samoizobraževanje o vsebinah, ki so pomembne za kakovosten odnos s svojcem. Veliko pozornost posvečajo individualnim načrtom pri stanovalcih z demenco, kjer svojce intenzivno vključujejo v delo z biografijo stanovalca in načrtovanje nege in oskrbe.

Rezultati raziskave o stopnji avtonomije stanovalcev so pokazali, da stanovalci Pegazovega doma prevzemajo večjo odgovornost za samostojno odločanje in avtonomno delovanje kot stanovalci DSO Grosuplje. Stanovalci se v instituciji radi prepustijo toku dogajanja in ne želijo ali nimajo moči, da bi uveljavljali svoje zahteve. V Pegazovem domu, ki je socialno usmerjen, imajo stanovalci večjo možnost samostojnega odločanja o zadevah, ki se nanašajo na skrb za osnovne vsakdanje potrebe. Celotna filozofija je usmerjena v individualno zadovoljevanje potreb stanovalca, kjer ima ključno vlogo socialni delavec. Ta omogoča ohranjanje identitete posameznika, upošteva posameznikovo pravico do izbire, izražanje svojih potreb in želja, hkrati pa imajo stanovalci zagotovljen občutek varnosti in kontrole nad svojim življenjem.

Pokazalo se je, da stanovalci DSO Grosuplje ne razmišljajo veliko o svojih pravicah in so vdani v filozofijo skromne države. Menijo, da tako mora biti, ker je takšen hišni red. Verjamem, da je tako tudi zaradi tega, ker imajo precej slabše bivalne pogoje kot stanovalci Pegazovega doma, kar tudi pripomore k prevladovanju medicinskih elementov, ki zavirajo avtonomijo.

V obeh domovih se je pokazalo, da je možnost samostojnega odločanja stanovalcev o dnevnih aktivnostih zelo visoka. Stanovalci se lahko sami odločajo, katerih aktivnosti se bodo udeležili, ravno tako imajo vse možnosti, da udeležbo zavrnejo. Udeležba pri aktivnostih je pogosto odvisna od njihovih psihofizičnih sposobnosti. Med tistimi, ki se aktivnosti ne udeležujejo, jih je največ takih, ki tega ne zmorejo. V obeh domovih je stanovalcem na voljo veliko pestrih aktivnosti, pri katerih gre za druženje, pridobivanje novih spretnosti in znanj, vzdrževanje socialnih stikov z »zunanjimi« in sostanovalci, krepitev telesa in duha. Stanovalci Pegazovega doma so navedli nekatere aktivnosti, ki v domovih za stare niso tako pogoste, npr. zvočna kopel, terapija s psom, likovna kolonija, osnove računalništva in športne igre.

Eden izmed vidikov individualnosti je tudi samostojnost pri opravljanju gospodinjskih opravil. V slovenskih domovih ni pogost primer, da bi stanovalci lahko sami kuhali posamezne obroke, pekli, pomagali pri pripravi posameznih obrokov ter strojno prali in prali osebno perilo. Ta opravila so zaupana oskrbovalnemu osebju, stanovalci pa imajo vlogo hotelskih gostov. Rezultati kažejo, da imajo stanovalci v Pegazovem domu zagotovljen nadzor nad svojim življenjem v precej večji meri kot stanovalci v DSO Grosuplje. Upam si trditi, da pri nobenem drugem vidiku nadzora nad lastnim življenjem, prostorske možnosti oziroma arhitektura, nima tolikšnega vpliva na samostojno opravljanje kot ravno na opravljanje gospodinjskih opravil. Če ni prostorskih možnosti, dom pa je po arhitekturi starejše generacije, potem tudi vizija doma, ki je lahko zelo socialno usmerjena, v tem pogledu bistveno ne pripomore k avtonomiji stanovalcev. V domu s centralno kuhinjo in jedilnico ter pralnico, v katerih se storitve kuhanja in pranja izvajajo za cel dom, stanovalci nimajo nobenih možnosti za opravljanje teh opravil. Na eni strani bi pri delu ovirali zaposlene, po drugi strani pa higienski in varnostni predpisi tega ne dovoljujejo. V domu, kjer stanovalci živijo v hišnih skupnostih, kjer ima vsaka skupina svojo kuhinjo s svojo jedilnico, svoj prostor za pranje in likanje osebne perila, imajo stanovalci vse možnosti, da ta opravila opravljajo še sami. Prepričana sem, da to ni dovolj. K temu je potrebno dodati še socialno usmerjenost celotne institucije, pri čemer pa ima glavno vlogo socialni delavec.

Podobni rezultati in moja razmišljanja se navezujejo tudi na vidik samostojnega urejanja sobe stanovalcev. Stanovalci, ki bivajo v enoposteljnih sobah, imajo veliko večjo možnost urediti sobo po svojem lastnem okusu kot tisti, ki imajo v sobi še enega ali več sostanovalcev. Ti so

že v osnovi prikrajšani za individualnost. Omejeni so pri nameščanju svojega pohištva in osebnih predmetov, saj za to ni prostora. Sobe praviloma pospravlja osebje, vendar so stanovalci enoposteljnih sob povedali, da jih lahko pospravljajo sami, če to želijo. Še večja ovira so hišni ljubljenci, ki so v Pegazovem domu dovoljeni, medtem ko v DSO Grosuplje niso. Stanovalci, ki bivajo v večposteljnih sobah, se morajo prilagajati ostalim sstanovalcem. Nadzor nad lastnim življenjem je okrnjen, saj prevladujejo interesi skupine in ne posameznika. S tem izgubljajo občutek lastnega doma in varnosti.

V domu, kjer je veliko ljudi, kjer se mešajo »svetovi« stanovalcev zaposlenih in osebja, je pomembno, da se stanovalci lahko umaknejo v svoj svet, svojo sobo. Največkrat imajo stanovalci največ miru in zasebnosti v svoji sobi, vendar je ta v večposteljnih sobah omejena. Ravno tako, kot je pomembno spodbujanje stanovalcev k druženju in ohranjanju stikov s sstanovalci, je pomembno, da se spoštuje odločitev, da so lahko tudi sami. Občutka varnosti ne vzbuja samo soba, ampak tudi ključ svoje sobe, kjer lahko stanovalec ohrani kontrolo nad svojimi stvarmi. V večposteljnih sobah stanovalci praviloma nimajo svojih ključev, zato lahko zaposleni nemoteno vstopajo, pogosto celo brez predhodnega opozorila. Menim, da imata tudi pri vidiku zasebnosti pomembni vlogi arhitektura in usmerjenost institucije.

Nekateri stanovalci še lahko poskrbijo za upravljanje s svojim denarjem, tako da sami plačujejo račune in imajo natančen pregled nad tem, koliko denarja jim na mesec ostane po plačilu storitev. Nekateri pa so to skrb popolnoma prepustili ali zaupali svojcem. Tisti stanovalci, ki jim storitve nastanitve v domu plačujejo drugi (občina, drugi plačniki), največkrat tudi nimajo pregleda nad svojim finančnim stanjem.

Rezultati moje raziskave to trditev potrjujejo in prikazujejo moje predvidevanje, da je v Pegazovem domu prisotnih več elementov socialne usmerjenosti kot v DSO Grosuplje pri vseh treh dimenzijah socialne usmerjenosti institucij, ki sem jih raziskovala.

6. SKLEPI

- Stiki stanovalcev z njihovimi svojci in znanci so v obeh domovih dobri in dokaj redni. Obiskovalci pri obiskih niso časovno omejeni. Stanovalci odhajajo čez vikende in praznike v domače okolje, če so fizično sposobni, vendar je teh primerov bolj malo. Svojci pri tem potrebujejo spodbudo zaposlenih. Stanovalci v Pegazovem domu povabijo obiskovalce na kosilo, medtem ko v DSO Grosuplje za to nimajo možnosti. Svojci zaradi omejenih prostorskih možnosti v domu ne morejo prespati, za razliko od Pegazovega doma, kjer je to možno za dan ali dva.
- Ko grejo stanovalci iz doma, se najpogosteje zadržujejo v neposredni bližini. V Pegazovem domu imajo več možnosti obiskovati storitve v bližini doma in različne zunanje prireditve kot v DSO Grosuplje, kjer jih na poti motijo tudi nekatere arhitekturne ovire. Povsod se samostojno odločajo, koliko časa se bodo zadržali, vendar se večina ne zadržuje dolgo. Pri obiskih zunanjih prireditev imajo v Pegazovem domu stanovalci vedno zagotovljeno spremstvo osebja in prostovoljcev, v DSO Grosuplje se to zgodi zelo redko. V Pegazovem domu stanovalci svoje izhode zaupajo osebju v skupini ali receptorju zaradi lastne varnosti, v DSO Grosuplje stanovalci nimajo te navade. Tam tudi nihče ne kontrolira prisotnosti obiskovalcev.
- V obeh domovih so organizirane različne prireditve zunanjih izvajalcev, vendar so v Pegazovem domu pogostejše in pestrejše. Stanovalci jih radi obiskujejo in na njih tudi sodelujejo. Povsem samostojno se lahko odločajo, ali jih bodo obiskali ali ne.
- V Pegazovem domu so v delo in življenje doma močno vpeti prostovoljci, ki se vključujejo v najrazličnejše oblike prostovoljstva. Strokovno osebje doma jim namenja veliko pozornosti, spremlja njihovo delo in jih izobražuje za prostovoljno delo s starimi. V DSO Grosuplje so oblike prostovoljnega dela dokaj slabo razvite.
- Odnosi med stanovalci in zaposlenimi so dobri. Stanovalci lahko povejo svoje mnenje o delu zaposlenih, a kljub temu za to pogosto potrebujejo spodbudo zaposlenih. V Pegazovem domu so stanovalci spoštovani, v DSO Grosuplje vlada med stanovalci in

zaposlenimi domačnost. Do sporov med njimi v Pegazovem domu skorajda ne prihaja, ker veliko pozornosti posvečajo ravno medosebnim odnosom. V DSO Grosuplje jih je nekoliko več in z reševanjem stanovalci niso najbolj zadovoljni. Stanovalci z zaposlenimi v obeh domovih zelo redko navežejo prijateljske stike. V Pegazovem domu so zaposleni ves čas med stanovalci in z njimi, v DSO Grosuplje se večkrat zadržujejo v svojih prostorih, zlasti v času uradnih ur.

- Stanovalci svoje stiske in težave najrajši zaupajo tistim, s katerim so v najpogostejšem stiku. Če so težave manjše, jih zaposleni rešujejo sproti, če so večje, reševanje traja dlje, rešitve pa so odvisne od različnih dejavnikov. V DSO Grosuplje stanovalci z reševanjem niso najbolj zadovoljni.
- V obeh domovih se zavedajo pomembnosti besedne in nebesedne komunikacije, vendar je v Pegazovem domu opaziti večji poudarek nebesedne komunikacije pri osebah z demenco in osebah s komunikacijskimi okvarami. Tu si vzamejo tudi več časa za to, da stanovalce spodbujajo k čim večji udeležbi pri opravljanju vsakdanjih opravil, ki jih še zmorejo. Razlog za to lahko verjetno iščemo v življenju v stanovanjski skupini, kjer gospodinje vso pozornost usmerjajo v »svoje« stanovalce. V obeh domovih stanovalce naslavljajo spoštljivo, na podlagi dogovora v domu, čeprav se stanovalci pogosto na to težko privadijo.
- Stanovalci so seznanjeni z možnostjo pritožbe, v večini le z osnovnimi informacijami. V Pegazovem domu je pritožb zelo malo, v DSO Grosuplje jih je nekoliko več, največkrat pa stanovalci z rešitvijo in časom reševanja niso zadovoljni. Zanimivo je, da se zavedajo, da ne morejo vedno rešiti zadev tako, da bi bili vsi zadovoljni. Mnenja so tudi, da se ne splača pritožiti, ker se največkrat nič ne spremeni.
- Odnosi med stanovalci v DSO Grosuplje so bolj formalni. Druženje med njimi je redko, razen pri dnevnih obrokih in nekaterih skupnih aktivnostih. Razlogov, zakaj se ne družijo, je veliko, med njimi prevladuje psihofizična oslabeledost in nesprejemanje posameznika z njegovimi »napakami«. Ker se ne družijo veliko, do navezovanja prijateljstev prihaja le izjemoma, medsebojna pomoč je slaba. V Pegazovem domu je

druženje med stanovalci pri vseh aktivnostih, ki se dogajajo v skupini, usmerjeno v druženje znotraj stanovanjske skupine. Druženje z ostalimi stanovalci doma je redkejše. Navezovanja prijateljstev je malo več kot v DSO Grosuplje. Do resnejših konfliktov med stanovalci ne prihaja, verjetno zaradi stalne prisotnosti gospodinje. Med seboj si veliko pomagajo, zlasti pri prinosu stvari iz trgovine, ko gre za pomoč pri gibanju in prevozu z vozičkom in drugih opravilih, ki jih delajo skupaj v skupini.

- V obeh domovih so stanovalci o dogajanju in različnih aktivnostih v domu dovolj obveščeni s pisnimi obvestili na oglasnih mestih in osebnim obvestilom osebja.
- Svojci se v življenje doma največ vključujejo pri sprejemu stanovalca v dom, v Pegazovem domu tudi pri delu z biografijo pri stanovalcih z demenco. Želja zaposlenih je, da bi se čim več vključevali tudi kasneje, vendar izpostavljajo dejstvo, da so želje in pričakovanja svojcev pogosto nerealna in v nasprotju z željami stanovalcev. V Pegazovem domu so organizirana redna druženja in izobraževanja za svojce, v DSO Grosuplje je tega zelo malo.
- Stanovalci Pegazovega doma se več samostojno odločajo o zadevah, ki se nanašajo na skrb za osnovne vsakdanje potrebe kot stanovalci DSO Grosuplje. Bistveno več se lahko odločajo o izbiri prehranjevanja, verjetno zaradi prostorskih možnosti in načina dela v stanovanjski skupini.
- Odločanje o dnevni sodelovanjih pri dnevni aktivnosti je v obeh domovih povsem prepuščeno stanovalcem, udeležba pa je odvisna od njihove psihofizične zmožnosti.
- V DSO Grosuplje stanovalci nimajo nobenih možnosti samostojnega kuhanja ali pomagati pri pripravi obrokov. Tudi za opravljanje ostalih gospodinjskih opravil imajo zelo malo možnosti. Dom arhitekturno za to ni ustrezen, v velik meri pa je prisotna tudi fizična oslabelost stanovalcev. V Pegazovem domu imajo stanovalci za opravljanje gospodinjskih opravil vse možnosti, vendar jih nekateri ne želijo izkoristiti, drugi pa jih ne zmorejo.

- V obeh domovih je zaželeno, da stanovalci urejajo svojo sobo, tako z osebnimi predmeti kot s čiščenjem. V Pegazovem domu jo lahko v celoti opremijo s svojim pohištvom po lastnih željah. Stanovalci imajo v sobi hišne ljubljence, v DSO Grosuplje te možnosti nimajo, le en stanovalec ima ptiča.
- Več zasebnosti imajo stanovalci Pegazovega doma kot stanovalci DSO Grosuplje, saj živijo pretežno v enoposteljnih sobah, medtem ko so stanovalci v DSO Grosuplje pretežno v dvo- in večposteljnih sobah. Možnost izbire sostanovalca je v obeh domovih nizka. V Pegazovem domu zato, ker so stanovalci večinoma v sobi sami, v DSO Grosuplje pa jih osebje o tem ne sprašuje.
- Stanovalci imajo različne možnosti pri upravljanju z denarjem. Nekateri imajo natančen pregled nad financami, drugi to skrb prepuščajo svojcem in niso dobro seznanjeni s stroški oskrbe.

7. PREDLOGI

- V DSO Grosuplje sem opazila, da je prenovljeno prvo nadstropje doma. Predlagam, da pri nadaljnji adaptaciji zagotovijo ustrezne prostore, ki bodo zagotavljali večjo intimnost za pogovore med stanovalci in obiskovalci. Poleg tega naj pri prenovi sob zagotovijo prostorsko možnost.
- Ker je izhodov stanovalcev čez vikende v domače okolje malo, predlagam, da zaposleni pri tem več pozornosti usmerijo v spodbujanje svojcev.
- Stanovalci pri svojih izhodih pogosto naletijo na različne ovire. Neposredno okolico doma je potrebno urediti tako, da bi se stanovalci lahko neovirano gibal. Pohodne površine morajo biti ravne in z vgrajenimi materiali na način, da ne povzročajo tresenja. Sprehajalne poti naj bodo položene z materiali, ki ob morebitnem padcu ne povzročajo večjih poškodb. Pločniki in robniki morajo biti urejeni po predpisih za invalide, kjer ni opaznih višinskih razlik, ponoči pa morajo biti osvetljeni. Za stanovalce z demenco morajo biti urejene krožne poti, z oprijemali in kotički za počitek. Ograje naj bodo nameščene samo tam, kjer gre izključno za zagotavljanje varnosti stanovalcev, npr. če je dom neposredno ob cestišču, potoku ali reki, strmi klančini.
- V bodoče je potrebno še več pozornosti dati razvijanju izvenskih dejavnosti, ki povezujejo stanovalce doma s prejšnjim okoljem. Dom kot institucija, zlasti DSO Grosuplje, bi se moral še bolj odpirati v okolje in predstavljati bazo za zunanje dejavnosti.
- V delo doma bi bilo potrebno vključevati še več prostovoljcev in jih izobraževati z vsebinami, ki se nanašajo na stare ljudi. Prostovoljci morajo dobiti za svoje delo nagrado in potrditev, da so pomemben element v življenju institucije in posredno s tem starih ljudi.

- Da bi preprečili konflikte med zaposlenimi in stanovalci, je potrebno zaposlenim ponuditi več izobraževalnih vsebin na temo medsebojnih odnosov. Do konfliktov prihaja tudi zaradi preobremenjenosti in izgorevanja zaposlenih, zato je potrebno zagotoviti tudi redna supervizijska in intervizijska srečanja.
- Pomembno je, da je možnost izbire in samostojnega odločanja stanovalcev čim večja pri vseh vidikih življenja v domu. Da bi bili stanovalci lahko sposobni izbirati in odločati, potrebujejo osebno moč, podporo strokovnega osebja in svojcev pri odločitvah, vedenje o posledicah svojih dejanj in dostopnost do zunanjih služb, kar jim morajo zaposleni tudi omogočiti.
- Zaradi preobremenjenosti zaposlenih v oskrbi in negi bi morali spremeniti kadrovske normativ za kadre v oskrbi, ki se neposredno ukvarjajo s stanovalci. Absolutno je potrebno okrepiti tudi normativ socialnega delavca. Izkušnje kažejo, da medicinski kader prevzema številna opravila, ki sodijo v oskrbni del, zato sem mnenja, da jih je dovolj. Z okrepitvijo kadra v socialno-oskrbnem delu bi lahko prerazporedili posamezna opravila, najpomembnejše pa je, da bi vsi zaposleni lahko več časa posvetili stanovalcem za pogovor in pomoč pri dnevnih aktivnostih.
- Potrebno je razvijati tudi več sodelovanja s svojci. Ti so lahko v veliko pomoč pri oskrbi in negi stanovalca v domu. Primerno je oblikovati vzorec oz. model sodelovanja s svojci, s katerim bi lahko dosegli večjo povezanost svojcev z življenjem doma.
- Socialnim delavcem je potrebno odvzeti številna administrativna dela, ki jih lahko opravlja za to usposobljena oseba z najmanj srednjo stopnjo izobrazbe ustrezne družboslovne smeri, enoletnim ali dvoletnim teoretičnim in praktičnim usposabljanjem za delo s starimi ljudmi. Cela vrsta povsem administrativnih opravil, ki imajo zelo malo oziroma skoraj nič skupnega s socialnim delom, bi razbremenila socialne delavce, po drugi strani pa bi imeli več časa za neposredno delo s starimi ljudmi in individualni pristop do njihovih želja in potreb. Obstaja velika bojazen, da

bo z uvedbo Zakona o dolgotrajni negi vloga socialnega delavca zbledela in bo kadrovski normativ, ki je že sedaj zelo skromen, še bolj podhranjen.

- Slovenski domovi so po kapaciteti preveliki. Potrebno bi bilo graditi manjše domove s stanovanjskimi skupinami oziroma bivalnimi enotami. Počutje v takšni ustanovi je prijetnejše in bolj domače, stanovalci so bolj »videni« in upoštevani. Obstoječe domove bi bilo potrebno prenoviti tako, da bi v čim večji meri dosegli enak standard kot v manjših, novejših domovih. Domove, ki so še v starih graščinah, bi bilo potrebno zgraditi na novo, ker je te zgradbe nemogoče prenoviti tako, da bi ustrezale sodobnim standardom, pojavi pa se tudi vprašanje ekonomičnosti takšnega početja. Z ukinjanjem domov v graščinah bi deloma odpravili tudi še vedno prisotno prepričanje nekaterih ljudi, da so domovi za stare hiralnice, kamor hodijo ljudje umirat.
- Domovi naj bojo arhitekturno grajeni tako, da stanovalcem omogočajo čim več zasebnosti, avtonomijo, kar pomeni bivanje v enoposteljnih sobah z lastno kopalnico in sanitarijami, in čim večjo možnost opravljanja aktivnosti po lastni izbiri. Stanovalci morajo imeti občutek lastnega doma in občutek spoštovanja njihove integritete. V domovih, kjer imajo vse arhitekturne pogoje za zagotavljanje avtonomije stanovalcev, bi moral prevladovati socialni model usmerjenosti institucije in filozofija, ki daje uporabniku moč in smisel življenja v instituciji.
- Kljub temu, da se v vseh domovih prepletajo elementi medicinske in socialne usmerjenosti, bi morali v domu ustvariti takšno klimo, ki bi dajala prednost socialni usmerjenosti domov.

8. LITERATURA

1. Acceto, B. (1968), Staranje, starost in starostno varstvo. Ljubljana: Republiški odbor Rdečega križa Slovenije.
2. Acceto, B. (1987), Starost in staranje: Osnove medicinske gerontologije. Ljubljana: Cankarjeva založba.
3. Belič, M. (1997), Dodajmo življenje letom. Dom za starejše občane kot tretji dom. Ljubljana: Gerontološko društvo Slovenije.
4. Dragoš, S. (2000), Socialne mreže in starost. Socialno delo, 39, 4-5: 293–314.
5. Evropska komisija, Urad za uradne publikacije Evropskih skupnosti 2005 <http://ec.europa.eu/geninfo/query/resultaction.jsp?page=1> (22.9.2010)
6. Goffman, E. (1961), Asylums. New York: Doubleday & Company.
7. Gašparovič, M. (1999), Kakovost življenja starostnikov v domskem varstvu. Obzornik zdravstvene nege, 33, 3-4: 187–192.
8. Flaker, V., Urek, M. (1988), Hrastovski anali za leto 1988. Ljubljana: RK ZSMS.
9. Flaker, V. (1998), Odpiranje norosti: vzpon in padeč totalnih ustanov. Ljubljana: Založba*cf.
10. Flaker, V. (2008), Dolgotrajna oskrba: Nov družbeni izziv in nova paradigma oskrbe. V: Sedmak, M. Parent, A. S. (ur.), Medgeneracijska solidarnost za družbe sožitja in socialne povezanosti: brošura zaključki konference slovenskega predsedstva Brdo, Slovenija. 28.–29. aprila 2008 (21).

11. Flaker, V., Mali, J., Kodele T., Grebenc, V., Škerjanc, J., Urek, M., (2008), Dolgotrajna oskrba. Očrt potreb in odgovorov nanje. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
12. Gennrich, R. (2002), Hišne skupnosti. Strokovno pravni informator, 6: 12–46.
13. Goffman, E. (1961), Asylums. New York: Doubleday & Company.
14. Hojnik-Zupanc, I. (1997), Dodajmo življenje letom. Ljubljana: Gerontološko društvo Slovenije.
15. Hojnik-Zupanc, I. (1999), Samostojnost starega človeka v družbeno-prostorskem kontekstu. Ljubljana: Znanstvena knjižnica FDV.
16. Jakoš, A. (1990), Starejši prebivalci in demografsko ogrožena področja v Sloveniji: predavanje v okviru medicinske in socialne sekcije. Ljubljana: Gerontološko društvo Slovenije.
17. Jelenc, Z. (1991), Terminologija izobraževanja odraslih. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
18. Kolman, R. (1997), Analiza življenja oskrbovancev v domu Petra Uzarja Tržič. Diplomaska naloga. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
19. Kovačev, A. N., Zaletel, M. (2006), Identiteta starostnikov in njene značilnosti. V: Rugelj, D. (ur.), Celostna obravnava starostnikov: zbornik referatov. Ljubljana: Visoka šola za zdravstvo (107–121).
<http://manus.zf.uni-lj.si/~ri/publikacije/starostniki2006/index.html> (20. 4. 2010)
20. Kunstelj, B., Levstek, N. (2009), Pojav zlorab v domovih za stare. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo (diplomsko delo).

21. Malačič, J. (2008), Socialno ekonomske posledice staranja prebivalstva. Zdravstveni Vestnik, 77:793-8. <http://vestnik.szd.si/st08-12/793-798.pdf> (12. 4. 2010)
22. Mali, J. (2003), Koncept totalne ustanove in domovi za stare. Ljubljana: FDV (magistrsko delo).
23. Mali, J. (2006), Koncept totalne ustanove in domovi za stare. Socialno delo, 45, 1-2: 17–27.
24. Mali, J. (2007), Vloga in pomen socialnega dela v razvoju institucionalnega varstva starih ljudi v Sloveniji. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo (doktorska disertacija).
25. Mali, J. (2008), Od hiralnic do domov za stare. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
26. Mali, J. (2009), Študijsko gradivo za predmet Medgeneracijski odnosi in predmet Programi in storitve socialnega varstva za stare ljudi v programu podiplomskega izobraževanja «socialno delo v vojski» v okviru specialističnega študija »management v socialnem delu«. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
27. Marques, P., Tomanova, V. (2008), Ponoven premislek o medgeneracijski solidarnosti v starajočih se družbah. V: Sedmak, M. Parent, A. S. (ur.), Medgeneracijska solidarnost za družbe sožitja in socialne povezanosti: brošura zaključki konference slovenskega predsedstva Brdo, Slovenija. 28.–29. aprila 2008. (11).
28. Mesec, B. (1997), Metodologija raziskovanja v socialnem delu 1. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
29. Mesec, B. (1998), Metodologija raziskovanja v socialnem delu 2. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.

30. Miloševič Arnold, V. (1989), Socialno delo. Ljubljana: samozaložba.
31. Miloševič Arnold, V. (2000), Profesionalne vloge socialnih delavcev pri delu s starimi ljudmi. Socialno delo, 39, 4-5: 253–262.
32. Miloševič Arnold, V. (2003), Socialno delo s starimi ljudmi (izbrani članki in referati). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
33. Miloševič Arnold, V. (2005), Kakovost bivanja v domovih za stare ljudi. V: Muršič, M. (ur.). Ali smo pripravljeni na starost jutrišnjega dne?: zbornik referatov. Maribor: Splošna bolnišnica (54 –67).
http://www.sb-mb.si/uploads/media/Zbornik_Geriatrija_03.pdf (13. 4. 2010)
34. Miloševič Arnold, V. (2006), Razvoj domov za stare ljudi. V: Zaviršek D., Leskovšek V. (ur.), Zgodovina socialnega dela v Sloveniji: med družbenimi gibanji in političnimi sistemi. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo (263–279).
35. Navodila za pisanje diplomskega dela in opravljanja diplomskega izpita
[http://www.fsd.si/mma_bin.php/\\$fId/2009111910353670/\\$fName/navodilo+za+pisanje+dipl.+dela.pdf](http://www.fsd.si/mma_bin.php/$fId/2009111910353670/$fName/navodilo+za+pisanje+dipl.+dela.pdf) (5. 4. 2010)
36. Novak, M. (1999), Starost – element družbene marginalizacije? V: Mandič, S. (ur.), Kakovost življenja – stanja in spremembe. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede (125–144).
37. Pečjak, V. (1998), Psihologija tretjega življenjskega obdobja. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
38. Pečjak, V. (2007), Psihologija staranja. Bled: Samozaložba.
39. Pogačnik-Toličič, S. (2000), Poti iz krize. Vzajemnost, 3.

40. Pojav zlorab v domovih za stare (elektronski vir): diplomska naloga.
http://www.fsd.uni-lj.si/ediplome/pdfs/kunstelj_branka_levstek_nina_N5122.pdf
(16. 4. 2010)
41. Požarnik, H. (1981), Umetnost staranja. Ljubljana: Cankarjeva založba.
42. Pravilnik o standardih in normativih socialno varstvenih storitev (2010), Uradni list RS, št. 52/95, 2/98, 61/98, 19/99, 28/99, 127/03, 125/04, 120/05, 90/08, 45/10. Ljubljana: Uradni list.
<http://www.mddsz.gov.si/1/objava.jsp?urlid=201045&stevilka=2321> (6. 6. 2010)
43. Predlog zakona o dolgotrajni oskrbi in zavarovanje za dolgotrajno oskrbo
http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/ZDO_ZDO_uvod_cleni_in_obrazlozitev_-_12.03.2101.pdf (22. 4. 2010).
44. Ramovš, J., Kladnik, T., Knific, B. in sodelavci. (1992), Skupine starih za samopomoč: Metodični priročnik. Ljubljana: Inštitut za socialno medicino in socialno varstvo.
45. Ramovš, J. (2003), Kakovostna starost. Socialna gerontologija in gerontagogika. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka in SAZU.
46. Regoršek, V. (2005), Stari ljudje v Sloveniji danes in jutri. V: Muršec, M. (ur.), Ali smo pripravljene na starost jutrišnjega dne?: zbornik referatov. Maribor: Splošna bolnišnica Maribor (1–6).
http://www.sb-mb.si/uploads/media/Zbornik_Geriatrija_03.pdf (10.4.2010)
47. Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2006–2010.
<http://www.uradni-list.si/1/content?id=72891> (26. 5. 2010)

48. Rotar, V. (2009), Mednarodni dan starejših s sloganom Dejavno staranje. http://www.primorske.info/novice/5385/mednarodni_dan_starejsih_s_sloganom_dejavno_staranje (12. 4. 2010)
49. Sporočilo Komisije – Zelena knjiga »Odziv na demografske spremembe: nova solidarnost med generacijami« /*KOM/2005/0094končno*/. Luxembourg: Urad za uradne publikacije Evropskih skupnosti: 2005. <http://eurLex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52005DC0094:SI:HTML> (10. 8. 2010)
50. Statistični urad RS (2007), 1. oktober – mednarodni dan starejših, 28. september http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=1180 (4. 6. 2010)
51. Strategija varstva starejših do leta 2010 – solidarnost, sožitje in kakovostno staranje prebivalstva (2006) Ljubljana: Vlada RS, Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/strategija-SI-starejsi.pdf (23. 4. 2010)
52. Zakon o enkratnem pokojninskem dodatku (2008), Uradni list RS, št. 68/08. Ljubljana: Uradni list.
53. Zakon o preprečevanju nasilja v družini (2008), Uradni list RS, št. 16/08. Ljubljana: Uradni list.
54. Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (2006), Uradni list RS, št. 106/99, 72/2000, 81/2000, 124/2000, 109/01, 108/02, 110/02, 63/03, 135/03, 2/04, 54/04, 63/04, 136/04, 75/05, 69/06, 109/06 – UPB4. Ljubljana: Uradni list.
55. Zakon o socialnem varstvu (2007), Uradni list RS, št. 54/92, 56/92, 13/93, 42/94, 1/99, 41/99, 36/2000, 54/2000, 26/01, 110/02, 2/04, 7/04, 21/06, 105/06, 3/07 – UPB2, 23/07, 41/07, 122/07, 62/10. Ljubljana: Uradni list.

56. Zakon o varstvenem dodatku (2008), Uradni list RS, št. 10/08, 61/2010. Ljubljana:
Uradni list
57. Winter, H. P., Kaiser, G. (2000), Domovi za starejše ljudi danes. Strokovno pravni
informativnik, 1, (6–42). Logatec: Firis d.o.o.

9. PRILOGE

Priloga A: Vprašalnik

Priloga B: Obdelava podatkov kvalitativne raziskave

Priloga C: Obdelava podatkov kvantitativne analize

Priloga A

Anketni vprašalnik za stanovalce DSO Grosuplje in Pegazov dom

SOBA: enoposteljna   dvoposteljna   večposteljna

KOPALNICA: lastna kopalnica   souporaba kopalnice   skupna kopalnica

Samostojno odločanje o zadevah, ki se nanašajo na skrb za osnovne vsakdanje potrebe

1. V kolikšni meri se lahko sami odločate kdaj greste spat in kdaj vstanete?
  - 0 – nimam možnosti izbire, v domu obstaja strogo določen hišni red
  - 1 – ne morem, odvisno od opravljanja nege
  - 2 – se ne odločam, ker mi je tako kot je, vseč
  - 3 – lahko, če osebje vnaprej obvestim
  - 4 – imam vse možnosti izbire

2. V kolikšni meri se lahko sami odločate kdaj boste jedli in koliko časa?
  - 0 – nimam možnosti izbire, v domu obstaja strogo določen hišni red
  - 1 – ne morem, odvisno od prisotnosti osebja
  - 2 – se ne odločam, ker mi je tako kot je, vseč
  - 3 – lahko, če osebje vnaprej obvestim
  - 4 – imam vse možnosti izbire

3. Ali se lahko zjutraj odločite, kaj boste jedli tisti dan?
  - 0 – nimam možnosti izbire
  - 1 – ne morem, imam dietno prehrano
  - 2 – ne izbiram, hrana mi je vseč
  - 3 – lahko, če osebje vnaprej obvestim
  - 4 – imam vse možnosti izbire

4. V kolikšni meri se lahko sami odločite kaj boste oblekli in obuli?

- 0 – nimam možnosti izbire
- 1 – ne morem, odloči se osebje
- 2 – ne izbiram, vseeno mi je kako sem oblečen
- 3 – lahko, v dogovoru z osebjem
- 4 – imam vse možnosti izbire

5. V kolikšni meri se lahko sami odločite kdaj se boste umili oz. kopali?

- 0 – nimam možnosti izbire, v domu obstaja strogo določen hišni red
- 1 – ne morem, odvisno od opravljanja nege
- 2 – se ne odločam, ker mi je tako kot je, vseč
- 3 – lahko, če osebje vnaprej obvestim
- 4 – imam vse možnosti izbire

6. V kolikšni meri se lahko sami odločite kdaj boste obiskali zdravnika?

- 0 – nimam možnosti izbire, obiski so vnaprej določeni
- 1 – ne morem, obiski pri zdravniku so omejeni
- 2 – se ne odločam, ko je potrebno me obvesti osebje
- 3 – lahko, če osebje vnaprej obvestim
- 4 – imam vse možnosti izbire

Samostojno odločanje o dnevni aktivnosti

7. Kdo odloča katerih aktivnosti se boste udeležili čez dan, kaj boste delali?

- 0 – strokovno osebje doma
- 1 – gospodinja
- 2 – svojci
- 3 – odločim se sam

8. Ali lahko zavrnete udeležbo?

- 0 – ne
- 1 – da

9. Ali se udeležujete dnevnih aktivnosti, ki jih organizira dom?

- 0 – ne
  - ker ne zmorem
  - ker me nič ne zanima

- ker nisem rad med drugimi
- drugo.....

1 – da

- delovna terapija
- fizioterapija
- telovadba
- delavnica za urjenje spomina
- ustvarjalne delavnice
- bralne urice
- pevski zbor
- molitvene urice
- različna predavanja
- skupina za samopomoč
- sprehod
- obiski različnih prireditev
- piknik
- različna praznovanja
- duhovna oskrba - maša
- drugo.....

Samostojno opravljanje gospodinjskih opravil

10. Ali lahko sami skuhate obrok (ne samo kavo) ali spečete pecivo?

- 0 – nimam nobene možnosti
- 1 – ne zmorem več
- 2 – lahko, a ne želim
- 3 – pri tem mi pomaga kdo od osebja
- 4 – to večkrat storim

11. Ali lahko pomagate pri pripravi posameznih obrokov?

- 0 – nimam nobene možnosti
- 1 – ne zmorem več
- 2 – lahko, a ne želim
- 3 – pri tem mi pomaga kdo od osebja
- 4 – to večkrat storim

12. Ali lahko sami operete in zlikate osebno perilo?

- 0 – nimam nobene možnosti
- 1 – ne zmorem več
- 2 – lahko, a ne želim
- 3 – pri tem mi pomaga kdo od osebja
- 4 – to večkrat storim

13. Ali lahko pomagate pri pripravi in pospravljanju mize?

- 0 – nimam nobene možnosti
- 1 – ne zmorem več
- 2 – lahko, a ne želim
- 3 – pri tem mi pomaga kdo od osebja
- 4 – to večkrat storim

14. Ali lahko pomagate pri pospravljanju in urejanju skupnih prostorov?

- 0 – nimam nobene možnosti
- 1 – ne zmorem več
- 2 – lahko, a ne želim
- 3 – pri tem mi pomaga kdo od osebja
- 4 – to večkrat storim

Samostojno urejanje svoje sobe

15. Ali lahko opremite svojo sobo z lastnim pohištvom in drugimi osebnimi predmeti?

- 0 – ne
- 1 – ne vem
- 2 – samo določena oprema
- 3 – da

16. Ali lahko sami pospravite svojo sobo?

- 0 – nimam nobene možnosti
- 1 – ne zmorem več
- 2 – lahko, a ne želim
- 3 – pri tem mi pomaga kdo od osebja
- 4 – to večkrat storim

17. Ali imate lahko v svoji sobi lončnice?

- 0 – tega mi ne dovolijo
- 1 – o tem nisem seznanjen
- 2 – je dovoljeno

18. Ali imate lahko v svoji sobi hišne ljubljence?

- 0 – tega mi ne dovolijo
- 1 – o tem nisem seznanjen
- 2 – je dovoljeno

Zagotovljena zasebnost

19. Ali imate možnost, da se lahko umaknete v svojo sobo, kadar želite?

- 0 – nimam možnosti
- 1 – ne hodim iz sobe
- 2 – imam možnost, a se ne zmorem sam
- 3 – imam možnost, a sem rad z drugimi
- 4 – imam vse možnosti

20. Ali so dovoljena intimna razmerja?

- 0 – niso dovoljena
- 1 – ne vem
- 2 – so dovoljena

21. Ali imate lasten ključ svoje sobe?

- 0 – nimam
- 1 – imam

22. Ali lahko izbirate sostanovalca v sobi?

- 0 – nimam sostanovalca
- 1 – osebje me nikoli ne vpraša
- 2 – osebje me včasih vpraša
- 3 – osebje me vedno vpraša
- 4 – vedno upoštevajo moje mnenje

23. Na kakšen način osebje vstopa v sobo?

- 0 – ne trkajo, v sobo kar vdrejo
- 1 – potrkaajo in nič ne počakajo
- 2 – potrkaajo in malo počakajo
- 3 – potrkaajo in vprašajo, če smejo vstopiti

Upravljanje s svojim denarjem

24. Ali veste koliko stane vaša oskrba v domu?
- 0 – sem natančno seznanjen
  - 1 – sem samo približno seznanjen
  - 2 – nisem seznanjen
25. Ali sami plačujete račune?
- 0 – sam
  - 1 – svojci
  - 2 – drugi
26. Ali imate pregled nad vašim finančnim stanjem?
- 0 – nimam
  - 1 – to zaupam svojcem
  - 2 – imam v celoti
27. Ali veste koliko denarja vam na mesec ostane?
- 0 – ne vem
  - 1 – samo približno
  - 2 – vem natančno

Priloga B:

1. Obdelava gradiva kvalitativne raziskave

Odprtost

		DSO GROSUPLJE					PEGAZOV DOM				
		1S	2S	3S			4S	5S	6S		
1	a	1	1	0	2	0,67	1	0,5	0,5	2	0,67
	b	1	0,5	1	2,5	0,83	1	1	1	3	1,00
	c	0,25	0,25	0,25	0,75	0,25	1		0,25	1,25	0,63
	d	0,5	0,5	1	2	0,67	1	1	0,5	2,5	0,83
	e	0,5	0,5	0,5	1,5	0,50	1	1	1	3	1,00
	f	0,5	0,5	0	1	0,33	0,5	0,5	0	1	0,33
	g	0	0	0	0	0,00	0			0	0,00
		0,54	0,46	0,39		0,46	0,79	0,80	0,54		0,71
2	a	1	0,5	1	2,5	0,83	1	1	1	3	1,00
	b	0,5	0,5		1	0,50	1	1	1	3	1,00
	c	0,5	0	0,5	1	0,33	1	1	1	3	1,00
	d	0,5		0,5	1	0,50	1	1	1	3	1,00
	e	0,75	0,75	0,75	2,25	0,75	1	0,5	1	2,5	0,83
	f	0,75	0,75	0,75	2,25	0,75	1	1	0,5	2,5	0,83
	g	1	0,5	1	2,5	0,83	1	1	1	3	1,00
		0,71	0,50	0,75		0,66	1,00	0,93	0,93		0,95
3	a	0,5	0,5	0,5	1,5	0,50	1	1	1	3	1,00
	b	1	1	1	3	1,00	1	1	1	3	1,00
	c	0,5		0,5	1	0,50	1	1	0,5	2,5	0,83
		0,67	0,75	0,67		0,69	1,00	1,00	0,83		0,94
4	a	0,5		0,5	1	0,50	1	1	0,5	2,5	0,83
	b	0,5		0	0,5	0,25	1	1	1	3	1,00
	c	0,5		0	0,5	0,25	0,5	1	1	2,5	0,83
		0,50		0,17		0,33	0,83	1,00	0,83		0,89
	12,25	7,75	9,75		0,55					0,86	

		DSO GROSUPLJE				PEGAZOV DOM				
		1Z	2Z			3Z	4Z	5Z		
1	a	1	1	2	1,00	1	1	1	3	1,00
	b	0,25		0,25	0,25	0,5	0,25	1	1,75	0,58
	c	1	1	2	1,00	1	1	1	3	1,00
	d		0,5	0,5	0,50	1	1	1	3	1,00
	e	0	0	0	0,00	0,5	0	0,5	1	0,33
		0,56	0,63		0,59	0,8	0,65	0,9		0,78
		0,75	0,75	1,5	0,75	1	1	1	3	1,00
2	b	0,5	0,5	1	0,50	1	1	1	3	1,00
	c	0,5	0,5	1	0,50	1	1	1	3	1,00
	d	0,5	0,5	1	0,50	1	1	1	3	1,00
	e	0,75	0,5	1,25	0,63	1	1	1	3	1,00
	f	0,75	0,75	1,5	0,75	0,5	0,5	0,5	1,5	0,50
	g	1	0,5	1,5	0,75	1	1	1	3	1,00
		0,68	0,57		0,63	0,93	0,93	0,93		0,93
		0,75	0,75	1,5	0,75	1	1	1	3	1,00
3	b	1	1	2	1,00	1	1	1	3	1,00
	c	1	0,5	1,5	0,75	1	0,5	1	2,5	0,83
	d	1	1	2	1,00	1	1	1	3	1,00
	e	0,5	1	1,5	0,75	1	1	1	3	1,00
		0,9	0,8		0,85	1	0,9	1		0,97
4	a	0,5	1	1,5	0,75	1	1	1	3	1,00
	b	0,5	0,5	1	0,50	1	1	1	3	1,00
	c	0,5	0,5	1	0,50	1	1	1	3	1,00
		0,5	0,67		0,58	1	1	1		1,00
	13,00	12,50		0,66					0,92	

Osebe	Pegazov dom							DSO Grosuplje						
	1	2	3	4		Skupaj	Indeks	1	2	3	4		Skupaj	Indeks
1	0,79	1,00	1,00	0,83		3,62	0,91	0,54	0,71	0,67	0,50		2,42	0,61
2	0,80	0,93	1,00	1,00		3,73	0,93	0,46	0,50	0,75			1,71	0,57
3	0,54	0,93	0,83	0,83		3,13	0,78	0,39	0,75	0,67	0,17		1,98	0,50
4	0,80	0,93	1,00	1,00		3,73	0,93	0,56	0,68	0,90	0,50		2,64	0,66
5	0,65	0,93	0,90	1,00		3,48	0,87	0,63	0,57	0,80	0,67		2,67	0,67
6	0,90	0,93	1,00	1,00		3,83	0,96							
Skupaj	4,48	5,65	5,73	5,66		21,52		2,58	3,21	3,79	1,84		11,42	
Povpr. vr.	0,75	0,94	0,96	0,94		3,59	0,90	0,52	0,64	0,76	0,46		2,28	0,60
	0,13	0,03	0,07	0,09		0,25	0,06	0,09	0,10	0,10	0,21		0,42	0,07

	1	2	3	4	Indeks
Razlika	0,23	0,30	0,20	0,48	0,30
St. napaka za razliko	0,0692	0,0438	0,0512	0,0933	0,0405
t	3,3317	6,8363	3,8511	5,1796	7,3441
p	0,00878	0,00008	0,00390	0,00058	0,00004

Statistično značilne razlike ($p < 0,05$) so pri:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.

Indeks

Sodelovanje

		DSO GROSUPLJE					PEGAZOV DOM				
		1S	2S	3S			4S	5S	6S		
5	a	0,5	0	0,5	1	0,33	1	1	1	3	1,00
	b	0,5	1	1	2,5	0,83	1	1	1	3	1,00
	c	0,5	0	0	0,5	0,17	0,5	0,75	0,5	1,75	0,58
	d	0,5	0,5	0,5	1,5	0,50	1	1	0,5	2,5	0,83
		0,50	0,38	0,50		0,46	0,88	0,94	0,75		0,85
6	a	0	0,5	0,5	1	0,33	1	1	1	3	1,00
	b	0	1	0,5	1,5	0,50	1	1	0,5	2,5	0,83
	c	0,5	0	0	0,5	0,17	1	1	1	3	1,00
	d		0,5	0	0,5	0,25	1	1	1	3	1,00
	e	0	0	0,5	0,5	0,17	1	1	1	3	1,00
	0,13	0,40	0,30		0,28	1,00	1,00	0,90		0,97	
7	a	0,75	0,5	0,75	2	0,67	1	1	1	3	1,00
	b	0,5	0,5	1	2	0,67	1	1	0,75	2,75	0,92
	c	0,5	0,5	0,5	1,5	0,50	1	1	0,5	2,5	0,83
	d	0	0,5	0	0,5	0,17			0,5	0,5	0,50
		0,44	0,50	0,56		0,50	1,00	1,00	0,69		0,90
8	a	0,5	0,5	1	2	0,67	0,5	1	0,5	2	0,67
	b	0,5	0	0,5	1	0,33	1	1	1	3	1,00
	c	0,5	0,5	0	1	0,33	1	0,5	1	2,5	0,83
		0,50	0,33	0,50		0,44	0,83	0,83	0,83		0,83
9	a	0,25	0,25	0	0,5	0,17	1	1	1	3	1,00
	b	0	0	0	0	0,00	1	0,5	0,5	2	0,67
	c	0	0,25	0	0,25	0,08	0,25	0,25		0,5	0,25
	d	0,5	0	0,5	1	0,33		1	0,5	1,5	0,75
	e	0	0,5	0,5	1	0,33	1	1	1	3	1,00
	0,15	0,20	0,20		0,18	0,81	0,75	0,75		0,77	
10	a	1	1	1	3	1,00	1	1	1	3	1,00
	b	1		1	2	1,00	1	1	1	3	1,00
	c	0,5	1	1	2,5	0,83	0,5	0,5	1	2	0,67
		0,83	1,00	1,00		0,94	0,83	0,83	1,00		0,89
11	a		0,5		0,5	0,50	1	0,5	0,5	2	0,67
	b		0,5		0,5	0,50	1		0,5	1,5	0,75
	c	0,25			0,25	0,25	0,5	1	0,5	2	0,67
	0,25	0,50			0,38	0,83	0,75	0,50		0,69	

		DSO GROSUPLJE				PEGAZOV DOM				
		1Z	2Z			3Z	4Z	5Z		
5	a	1	1	2	1,00	1	1	1	3	1,00
	b	0,5	0,5	1	0,50	1	0,5	1	2,5	0,83
	c	0,5		0,5	0,50		1	0,5	1,5	0,75
	d	0,5	0,5	1	0,50	1	1	1	3	1,00
	e	1	1	2	1,00	1	1	0,5	2,5	0,83
	f	0,5	1	1,5	0,75	0,75	0,75	0,75	2,25	0,75
	g	0,5	0,5	1	0,50	1	1	1	3	1,00
		0,64	0,75		0,70	0,96	0,89	0,82		0,89
6	a	0,5	0,5	1	0,50	1	1	0,5	2,5	0,83
	b	0,5	0,5	1	0,50	0,5	0,5	1	2	0,67
		0,5	0,5		0,50	0,75	0,75	0,75		0,75
7	a	1	1	2	1,00	1	1	1	3	1,00
	b	0,5	0,5	1	0,50	1	0,5	1	2,5	0,83
	c	1	0,5	1,5	0,75	1	1	1	3	1,00
		0,83	0,67		0,75	1,00	0,83	1,00		0,94
8	a	1	1	2	1,00	1	1	1	3	1,00
	b	0,5	1	1,5	0,75	1	1	1	3	1,00
		0,75	1		0,88	1	1	1		1,00
9	a	0,25	0,5	0,75	0,38	1	1	1	3	1,00
	b	0	0	0	0,00	0,5		1	1,5	0,75
	c	0,75	0,5	1,25	0,63	0,75	0,5	1	2,25	0,75
	d	0	0	0	0,00	0,5	0,75		1,25	0,63
	e	1	0,5	1,5	0,75	1	1	1	3	1,00
	0,4	0,3		0,35	0,75	0,81	1		0,85	
10	a	1	1	2	1,00	1	1	1	3	1,00
	b	1	1	2	1,00	1	1		2	1,00
	c	1	0,5	1,5	0,75	1	1	1	3	1,00
	1,00	0,83		0,92	1,00	1,00	1,00		1,00	
11	a	0,5	0,5	1	0,50	1	1	1	3	1,00
	b	1	1	2	1,00		1	1	2	1,00
	c	0,5	0,5	1	0,50	1		1	2	1,00
	d	0,25	0,5	0,75	0,38	1	1	1	3	1,00
	0,56	0,63		0,59	1,00	1,00	1,00		1,00	
				0,67					0,92	

Osebe	Pegazov dom									DSO Grosuplje								
	5	6	7	8	9	10	11	Skupaj	Indeks	5	6	7	8	9	10	11	Indeks	Indeks
1	0,88	1,00	1,00	0,83	0,81	0,83	0,83	6,18	0,88	0,50	0,13	0,44	0,50	0,15	0,83	0,25	2,80	0,40
2	0,94	1,00	1,00	0,83	0,75	0,83	0,75	6,10	0,87	0,38	0,40	0,50	0,33	0,20	1,00	0,50	3,31	0,47
3	0,75	0,90	0,69	0,83	0,75	1,00	0,50	5,42	0,77	0,50	0,30	0,56	0,50	0,20	1,00		3,06	0,44
4	0,96	0,75	1,00	1,00	0,75	1,00	1,00	6,46	0,92	0,64	0,50	0,83	0,75	0,40	1,00	0,56	4,68	0,67
5	0,89	0,75	0,83	1,00	0,81	1,00	1,00	6,28	0,90	0,75	0,50	0,67	1,00	0,30	0,83	0,63	4,68	0,67
6	0,82	0,75	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	6,57	0,94									
Skupaj	5,24	5,15	5,52	5,49	4,87	5,66	5,08	37,01		2,77	1,83	3,00	3,08	1,25	4,66	1,94	18,53	
Povpr. vr.	0,87	0,86	0,92	0,92	0,81	0,94	0,85	6,17	0,88	0,55	0,37	0,60	0,62	0,25	0,93	0,49	3,71	0,53
	0,08	0,12	0,13	0,09	0,10	0,09	0,20		0,06	0,14	0,16	0,15	0,26	0,10	0,09	0,17		0,13

	5	6	7	8	9	10	11	Indeks
Razlika	0,32	0,49	0,32	0,30	0,56	0,01	0,36	0,35
St. napaka za razliko	0,0676	0,0842	0,086	0,1137	0,0595	0,05461	0,1123	0,0585
t	4,722	5,8441	3,7203	2,6291	9,4405	0,20751	3,2192	6,013
p	0,00109	0,00025	0,00477	0,02740	0,00001	0,84023	0,01050	0,00020

Statistično značilne razlike ($p < 0,05$) so pri:

5

6

7

8

9

11

Indeks

2. Merila z ocenjevalno lestvico za stanovalce

ODPRTOST

1. Kakšni so vaši stiki s svojci in prijatelji?

a.) Kdo vas obiskuje in kako pogosto? Si želite, da bi vas pogosteje obiskovali?

1 – svojci in prijatelji, zadovoljstvo s številom obiskov

0.5 – svojci, želi si več obiskov

0 – redki obiski oz. brez obiskov

b.) Kdaj vas lahko obiščejo? Ali so obiski časovno omejeni?

1 – obiski so lahko kadarkoli, časovno neomejeni

0.5 – obiski so lahko kadarkoli, v času nege omejeni

0 – obiski samo ob določenih urah

c.) Ali imate možnost svojca v domu povabiti na kavo ali kosilo? Kje se lahko takrat zadržujeta?

1 – možnost kosila, druženje tudi v prostorih, ki omogočajo zasebnost

0.5 – možnost kosila, druženje v skupnem prostoru

0.25 – možnost kave, druženje v skupnem prostoru

0 – ni možnosti druženja

d.) Ali greste lahko čez vikend in ob praznikih domov k svojcem? Potrebujete za to posebno dovoljenje?

1 – izhodi brez omejitev

0.5 – izhodi s predhodno odobritvijo zaposlenih

0 – ni možnosti izhodov

e.) Ali vas zaposleni pri tem podpirajo ali izražajo nezadovoljstvo?

1 – podpirajo in se strinjajo

0.5 – nevtralen odnos zaposlenih

0 – ne podpirajo, ovirajo

f.) Ali vas svojci kdaj peljejo iz doma na sprehod, po manjših opravkih?

1 – pogosto peljejo

0.5 – poredko peljejo

0 – ne peljejo

g.) Ali lahko svojci prespijo v vaši sobi?

1 – lahko

0.5 – lahko le za krajši čas

0 – ne morejo

2. Ali lahko poveste kaj o vaših izhodih iz doma?

a.) Kam največkrat greste, koliko časa se zadržujete?

1 – lokacija in trajanje po lastni izbiri

0.5 – bližnje lokacije, omejen čas izhoda

0 – ni možnosti izbire lokacije

b.) Ali so na poti kakšne arhitekturne ovire (neravne površine, visoki robniki, rampe, ograje)?

1 – nobenih ovir

0.5 – nekatere ovire

0 – nepremagljive ovire

c.) Ali obiskujete tudi zunanje prireditve, organizirane izven doma? Vas kdo pri tem spremlja?

1 – obstaja možnost velike izbire, zagotovljeno spremstvo

0.5 – redke prireditve, zagotovljeno spremstvo

0 – redke prireditve, spremstvo običajno ni zagotovljeno

d.) Imate v bližini doma storitve, ki jih lahko obiščete (npr. trgovina, frizerski salon, pedikura, lekarna, bife)?

1 – večina storitev v neposredni bližini

0.5 – skoraj vse storitve v še dosegljivi oddaljenosti

0 – zelo malo storitev v bližnji okolici

e.) Ali svoj izhod komu javite? Pri tem poveste koliko časa vas ne bo?

1 – obveščanje zaradi lastne varnosti

0.75 – brez obveščanja

0.5 – obveščanje zaradi hišnega reda

0 – izhod samo z dovoljenjem zaposlenih

f.) Ali kdo nadzira vaše izhode in prihode obiskovalcev? Na kakšen način?

1 – ustne informacije o prihodih in izhodih

0.75 – brez obveščanja

0.5 – pisna evidenca o prihodih in izhodih

0 – popoln nadzor obiskovalcev, izhodi stanovalcev samo z dovoljenjem

g.) Ali se morate vrniti do določene ure in kaj se zgodi, če se ne?

- 1 – brez omejitve v času po hišnem redu, brez posledic izven tega časa
- 0.5 – omejen čas izhoda, brez posledic izven tega časa
- 0 – omejen čas izhoda, onemogočen vstop izven tega časa

3. Kako bi ocenili prireditve, ki jih v domu izvajajo zunanji izvajalci?

a.) Bi jih želeli še več? Jih radi obiskujete in zakaj?

- 1 – dovolj zanimivih prireditev, udeležba v okviru zmožnosti
- 0.5 – dovolj prireditev, niso zanimive
- 0 – premalo, želja po obiskih

b.) Lahko sodelujete pri teh prireditvah tako, da zraven kaj zapojete, poveste? Kaj če obisk prireditve odklonite?

- 1 – možnost sodelovanja, prosta izbira
- 0.5 – možnost sodelovanja, obvezna udeležba
- 0 – ni možnosti sodelovanja

c.) Ali se spomnite, kateri izvajalci vse so že bili v domu?

- 1 – pestra izbira izvajalcev
- 0.5 – izvajalci lokalnih ustanov
- 0 – vedno isti izvajalci

4. Kako je z obiski prostovoljcev?

a.) V katere aktivnosti se največ vključujejo (npr. osebno družabništvo, spremstvo, bralne urice..)?

- 1 – najrazličnejše aktivnosti
- 0.5 – le nekatere aktivnosti
- 0 – samo ena aktivnost

b.) Kdo so ti prostovoljci (mladi, starejši)? Vam je všeč, da vas obiskujejo?

- 1 – raznolikost prostovoljcev, zadovoljstvo z obiski
- 0.5 – samo določeni prostovoljci, premalo obiskov
- 0 – ni prostovoljcev

c.) Kako »dobite« prostovoljca? Na lastno željo ali se za to odločijo zaposleni? Kako ravnajo, če odklonite obiske prostovoljcev?

- 1 – samostojna izbira, brez posledic odklonitve
- 0.5 – brez vpliva na izbiro, brez posledic odklonitve
- 0 – ni prostovoljcev ali vsiljevanje prostovoljca

SODELOVANJE

5. Kako bi opisali odnose med vami in zaposlenimi?

a.) Imate občutek, da vas zaposleni spoštujejo? Kaj je tisto, kar vam daje ta občutek?

1 – visoka stopnja spoštovanja osebne integritete

0.5 – formalni nivo odnosov

0 – občutek zapostavljenosti, šikaniranje

b.) Ali ste imeli s kom od zaposlenih že kakšen konflikt? Če ja, kako ste ga rešili?

1 – brez konflikta ali blagi konflikt, rešen med vpletenima

0.5 – konflikt, rešen s posredovanjem strokovne osebe

0 – konflikt, nezadovoljstvo z rešitvijo

c.) Imate s kom od zaposlenih prijateljski odnos?

1 – z veliko večino

0.75 – z nekaterimi

0.5 – nevtralen odnos z veliko večino

0 – z nikomer

d.) Ali ste se na katerega izmed zaposlenih še posebej navezali? Zakaj?

1 – nevsiljiva navezanost zaradi prijaznosti

0.5 – običajen odnos brez posebne navezanosti

0 – pretirana navezanost ali samoizoliranost

6. Ko ste v stiski ali imate težavo, kako jo rešujete?

a.) Komu jo lahko zaupate? Jo zaposleni poskušajo rešiti? V kolikšni meri?

1 – komurkoli, pripravljenost zaposlenih za reševanje je velika

0.5 – samo določenim osebam, ki se potrudijo pri reševanju težav

0 – samo določenim, ni zaupanja v zaposlene

b.) Kdaj se lotijo reševanja? Ali že imate izkušnjo v domu z reševanjem stisk in težav? Ste bili z rešitvijo zadovoljni?

1 – hitro in uspešno reševanje

0.5 – občasno reševanje, ustrezna rešitev

0 – občasno reševanje, neustrezen način reševanja

c.) Imate občutek, da vaše težave povzročajo slabo voljo in nezadovoljstvo pri zaposlenih?

1 – ni slabe volje, velika pripravljenost zaposlenih

0.5 – ni slabe volje, nezainteresiranost pri zaposlenih

0 – slaba volja in nezadovoljstvo

d.) Kako sprejmejo informacijo o vaših težavah (prijazno, z razumevanjem, z nelagodjem, neprimernim komentiranjem)?

1 – na spoštljiv način, z razumevanjem

0.5 – nezainteresirano, pasivno, včasih z odporom

0 – praviloma z odporom

e.) Zaposleni poslušajo vaše mnenje? Imajo čas?

1 – zelo pogosto si vzamejo čas za izmenjavo mnenj

0.5 – poslušajo mnenje, vendar pogosto zelo na hitro

0 – zelo redko ali nikoli

7. Kakšna je komunikacija med vami in zaposlenimi?

a.) Ali so zaposleni do vas prijazni?

1 – skoraj vedno zelo prijazni

0.75 – pogosto prijazni

0.5 – prijaznosti ne posvečajo velike pozornosti

0 – aroganca, hlinjena prijaznost

b.) Ali ste kdaj doživeli, da so vas kregali, vpili na vas, bili do vas osorni? Če ja, kako ste se takrat počutili? Je to vplivalo na vaše razpoloženje?

1 – zelo human odnos do stanovalcev

0.75 – human odnos, zelo redko pride do nesporazuma

0.5 – občutek prizadetosti zaradi neupravičene kritike s strani zaposlenih

0 – neprimeren odnos zaposlenih, ponižanje in strah stanovalcev

c.) Kako vas zaposleni naslavljajo? Ste sami izrazili željo kako naj vas naslavljajo ali velja dogovor med zaposlenimi?

1 – spoštljivo z upoštevanjem želje stanovalca

0.5 – spoštljivo, na podlagi hišnih pravil, le redko na željo stanovalca

0 – želje stanovalca niso pomembne

d.) Ali vas vzpodbujajo k temu, da bi čim več stvari, ki jih še lahko, opravili sami? Vas pri tem priganjajo?

1 – veliko prizadevanje k vzpodbujanju samostojnosti, aktivnosti

0.5 – le občasno ali samo v določenih primerih

0 – pasiven odnos zaposlenih, raje naredijo sami

8. Če vam kaj ni všeč, npr. hrana, oskrba, nega, zaposlitvene dejavnosti ..., komu se lahko pritožite in na kakšen način?

a.) Ali ste seznanjeni, da se lahko pritožite? Ste seznanjeni, komu se lahko pritožite? Kdo vas je o tem obvestil?

1 – način pritožbe je transparenten, tako formalen kot neformalen

0.5 – stanovalcem so poznane samo osnovne informacije

0 – stanovalci niso seznanjeni s pritožbenimi postopki

b.) Ali se pritožbe upoštevajo? Kdaj, kako in kdo jih rešuje?

1 – vse pritožbe se rešujejo sproti, upoštevajo se v največji možni meri

0.5 – obravnavajo se občasno, rešitev je odvisna od administrativnih omejitev

0 – odzivni čas je dolg, večina pritožb se ne upošteva

c.) Ali ste se že kdaj pritožili? Če ja, ali lahko navedete primer?

1 – ni razloga za pritožbo

0.5 – da, zadovoljstvo z rešitvijo

0 – že večkrat, nezadovoljstvo z rešitvijo, vdanost v usodo

9. Kakšni se vam zdijo odnosi med stanovalci?

a.) Ali se veliko družite s sostanovalci? Kje, ob kakšnih priložnostih?

1 – pretežno druženje v stanovanjski skupini pri večini dnevnih aktivnosti

0.5 – občasno druženje z vsemi stanovalci na skupnih aktivnostih

0.25 – druženje samo pri dnevnih obrokih

0 – zelo poredko druženje, večje prireditve

b.) Kaj vas v zvezi z druženjem najbolj moti? Kaj vam je najbolj všeč?

1 – večinoma izražene pozitivne strani druženja

0.5 – enakomerno izražene pozitivne in negativne strani druženja

0 – večinoma izražene negativne strani druženja

c.) Ali ste v domu spoznali kakšnega novega prijatelja?

1 – zelo veliko

0.5 – nekaj

0.25 – enega

0 – nobenega

d.) Vas je že kdo od stanovalcev užalil, zmerjal, prizadel?

1 – nikoli

0.5 – redko

0 – že večkrat

- e.) Ali si stanovalci med seboj kaj pomagata? Pri katerih opravilih?
1 – zelo pogosto; gospodinjska opravila, pomoč pri gibanju, prinos stvari
0.5 – le v nujnih primerih; pomoč pri gibanju, prinos stvari
0 – skoraj nikoli

10. Ali mislite, da ste o dogajanju in raznih aktivnostih v domu dovolj obveščeni?

- a.) Kdo vas o tem obvešča? Kako, na kakšen način? Vas tudi osebno obvestijo?
1 – večkratno osebno in pisno povabilo zaposlenih
0.5 – pisna obvestilo, brez osebnega povabila zaposlenih
0 – slabo obveščanje

- b.) Kakšen način obveščanja vam je najbolj všeč? Zakaj?
1 – osebno povabilo zaposlenih
0.5 – obvestilo s strani stanovalcev
0 – pisno obvestilo na oglasni deski

- c.) Kako ravnajo zaposleni, če na kakšno aktivnost pozabite?
1 – večkratno osebno obvestilo
0.5 – obvestilo tik pred prireditvijo
0 – ni dodatnega obvestila

11. Na kakšen način se svojci vključujejo v življenje doma?

- a.) Ali lahko svojci sodelujejo pri hranjenju, preoblačenju, sprehodih?
1 – vzpodbujanje k sodelovanju pri vseh aktivnostih
0.5 – občasno sodelovanje pri nekaterih aktivnostih
0 – sodelovanje v izjemnih primerih

- b.) Ali lahko podajajo svoja mnenja in pripombe glede oskrbe in nege? Ali lahko vplivajo na izvajanje vaše oskrbe in nege? Kako?
1 – vplivanje in sodelovanje od sprejema in v času bivanja
0.5 – upoštevanje mnenj v okviru možnosti
0 – pripombe svojcev se ne upoštevajo

- c.) Ali so v domu organizirane oblike druženja in izobraževanja za svojece?
1 – periodično, večkrat letno
0.5 – samo občasno, po potrebi
0.25 – zelo redko
0 – ne

3. Merila z ocenjevalno lestvico za zaposlene

ODPRTOST

1. Kako bi opisali stike stanovalcev z njihovimi svojci, prijatelji, znanci?

a.) Kdaj jih lahko obiščete? Ali so obiski časovno omejeni?

1 – obiski so lahko kadarkoli, časovno neomejeni

0.5 – obiski so lahko kadarkoli, v času nege omejeni

0 – obiski samo ob določenih urah

b.) Imajo stanovalci možnost svojca v domu povabiti na kavo ali kosilo? Kje se lahko takrat zadržujeta?

1 – možnost kosila, druženje tudi v prostorih, ki omogočajo zasebnost

0.5 – možnost kosila, druženje v skupnem prostoru

0.25 – možnost kave, druženje v skupnem prostoru

0 – ni možnosti druženja

c.) Ali gredo stanovalci lahko čez vikend in ob praznikih domov k svojcem? Potrebujete za to posebno dovoljenje? Potrebujete svojci za to dodatne vzpodbude osebja?

1 – izhodi brez omejitev in dodatne vzpodbude

0.75 – potrebna je dodatna vzpodbuda

0.5 – izhodi s predhodno odobritvijo zaposlenih

0 – ni možnosti izhodov

d.) Kako pogosto se dogaja, da svojci peljejo stanovalca iz doma na sprehod, po manjših opravkih?

1 – pogosto peljejo

0.5 – poredko peljejo

0 – ne peljejo

e.) Ali lahko svojci prespijo pri svojcu v domu?

1 – lahko

0.5 – lahko le za krajši čas

0 – ne morejo

2. Kakšne možnosti izhodov iz doma imajo stanovalci?

a.) Kam največkrat grejo, koliko časa se zadržujejo?

1 – lokacija in trajanje po lastni izbiri

0.75 – bližnje lokacije, trajanje po lastni izbiri

0.5 – bližnje lokacije, omejen čas izhoda

0 – ni možnosti izbire lokacije

b.) Ali so na poti kakšne arhitekturne ovire (neravne površine, visoki robniki, rampe, ograje)?

1 – nobenih ovir

0,5 – nekatere ovire

0 – nepremagljive ovire

c.) Ali obiskujete s stanovalci tudi zunanje prireditve, organizirane izven doma?

1 – obstaja možnost velike izbire, zagotovljeno spremstvo

0.5 – redka izbira, zagotovljeno spremstvo

0 – redka izbira, spremstvo običajno ni zagotovljeno

d.) Ali imate v bližini doma storitve, ki jih stanovalci lahko obiščejo? (npr. trgovina, frizerski salon, pedikura, lekarna, bife)?

1 – večina storitev v neposredni bližini

0.5 – skoraj vse storitve v še dosegljivi oddaljenosti

0 – zelo malo storitev v bližnji okolici

e.) Ali stanovalci svoj izhod komu javijo? Morajo pri tem povedati koliko časa jih ne bo?

1 – obveščanje zaradi lastne varnosti

0.75 – brez obveščanja

0.5 – obveščanje zaradi hišnega reda

0 – izhod samo z dovoljenjem zaposlenih

f.) Ali kdo nadzira izhode stanovalcev in prihode obiskovalcev? Na kakšen način?

1 – obveščanje zaradi lastne varnosti

0.75 – brez obveščanja

0.5 – obveščanje zaradi hišnega reda

0 – izhod samo z dovoljenjem zaposlenih

g.) Ali se morajo stanovalci vrniti do določene ure in kaj storite, če se ne?

1 – brez omejitve v času po hišnem redu, brez posledic izven tega časa

0.5 – omejen čas izhoda, brez posledic izven tega časa

0 – omejen čas izhoda, onemogočen vstop izven tega časa

3. Kakšna je povezanost doma z zunanjim okoljem?

a.) Ali so v domu organizirane prireditve, ki jih izvajajo zunanji izvajalci? Lahko poveste za katere prireditve gre?

1 – pestra izbira prireditev in izvajalcev

0.5 – izvajalci lokalnih ustanov

0 – vedno isti izvajalci

b.) Ali lahko stanovalci na teh prireditvah tudi sodelujejo, tako da zraven kaj zapojejo, povejo?

1 – možnost sodelovanja

0 – ni možnosti sodelovanja

c.) Ali menite, da stanovalci radi obiskujejo prireditve?

1 – da, udeležba v okviru zmožnosti stanovalcev

0.5 – da, potrebna vspodbuda

0 – ne

d.) Ali imajo možnost odkloniti obisk prireditve?

1 – prosta izbira

0 – obvezna udeležba

e.) Kakšno je mnenje stanovalcev o pogostosti prireditev, jih je dovolj, preveč ali premalo?

1 – dovolj zanimivih prireditev

0.5 – malo

0 – premalo

4. Ali so v delo doma vključeni tudi prostovoljci?

a.) V katere aktivnosti so vključeni?

1 – najrazličnejše aktivnosti

0.5 – le nekatere aktivnosti

0 – samo ena aktivnost

b.) Kdo so ti prostovoljci (mladi, starejši)? Vam je všeč, da vas obiskujejo?

1 – raznolikost prostovoljcev, zadovoljstvo z obiski

0.5 – samo določeni prostovoljci, premalo obiskov

0 – ni prostovoljcev

c.) Kakšne aktivnosti izvajate v pridobivanju prostovoljcev? Ali jim posvečate kakšno posebno pozornost?

1 – kontinuirano delo in osebni kontakti, velika pozornost

0.5 – občasna objava v javnosti, običajna pozornost

0 – ni posebne aktivnosti

SODELOVANJE

5. Kako bi opisali odnose med vami in stanovalci?

a.) Ali stanovalci lahko povejo svoje mnenje o delu zaposlenih?

1 – da, ob različnih priložnostih

0.5 – da, v skladu s hišnim redom

0 – načeloma ne

b.) Ali se osebje zadržuje v svojih prostorih, se zaklepa?

1 – ni posebnih prostorov za osebje v oskrbi in negi, stalna prisotnost med stanovalci

0.5 – delno zadrževanje v ločenih prostorih vendar dosegljivi za stanovalce

0 – pogosta nedosegljivost za stanovalce

c.) Koliko časa posvečate stanovalcem pri skupnih aktivnostih?

1 – zelo pogosto si vzamejo čas za stanovalce

0.5 – vzamejo si čas, a ne toliko, kot bi si stanovalci želeli

0 – zelo malo ali zelo na hitro

d.) Ali imate občutek, da je vaš odnos do stanovalcev spoštljiv? Zakaj imate ta občutek?

1 – visoka stopnja spoštovanja osebne integritete

0.5 – formalni nivo odnosov

0 – občutek zapostavljenosti

e.) Ali ste imeli s kom od stanovalcev že kakšen konflikt? Če ja, kako ste ga rešili?

1 – brez konflikta ali blagi konflikt, rešen med vpletenima

0.5 – konflikt, rešen s posredovanjem strokovne osebe

0 – konflikt, nezadovoljstvo z rešitvijo

f.) Ali imate s kom od stanovalcev prijateljski odnos?

1 – z veliko večino

0.75 – z nekaterimi

0.5 – nevtralni odnos z veliko večino

0 – z nikomer

g.) Ali ste se na katerega izmed stanovalcev še posebej navezali? Zakaj?

1 – nevsiljiva navezanost zaradi prijaznosti

0.5 – običajen odnos brez posebne navezanosti

0 – pretirana navezanost ali izoliranost stanovalcev

6. Kako rešujete stiske in težave stanovalcev?

a.) Komu jih stanovalci lahko zaupajo? Ali konflikte zaposleni poskušate rešiti?

1 – komurkoli, pripravljenost zaposlenih za reševanje je velika

0.5 – samo določenim osebam, ki se potrudijo pri reševanju težav

0 – nikomur, ni zaupanja v zaposlene

b.) Kdaj se lotite reševanja, takoj ali ko imate čas zato? Ali so stanovalci z rešitvami zadovoljni?

1 – hitro in uspešno reševanje

0.5 – občasno reševanje, ustreznost rešitev

0 – dolgotrajen in neustrezen način reševanja

7. Kakšna je komunikacija med vami in stanovalci?

a.) Kakšen poudarek dajete besednemu sporočanju? Posvečate posebno pozornost nebesednemu sporočanju?

1 – velik poudarek, zelo pogosta besedna in nebesedna komunikacija

0.5 – večji poudarek na besedni komunikaciji

0 – pomanjkanje besedne kot nebesedne komunikacije

b.) Kako naslavljate stanovalce? Ali za to velja dogovor v domu ali upoštevate individualne želje posameznika?

1 – spoštljivo z upoštevanjem želje stanovalca

0.5 – spoštljivo, na podlagi hišnih pravil, le redko na željo stanovalca

0 – želje stanovalca niso pomembne

c.) Ali vzpodbujate stanovalce k čim večji udeležbi pri opravljanju tistih opravil, ki jih še zmorejo sami? Je za to dovolj časa?

1 – veliko prizadevanje k vzpodbujanju samostojnosti, aktivnosti

0.5 – le občasno ali samo v določenih primerih

0 – pasiven odnos zaposlenih, raje naredijo sami

d.) V kolikšni meri ste pozorni na nebesedno sporočanje?

8. Če stanovalci niso zadovoljni s hrano, oskrbo, nego, zaposlitvenimi dejavnostmi,..... komu se lahko pritožijo in na kakšen način?

a.) Ali so stanovalci seznanjeni z možnostjo pritožbe? So seznanjeni komu se lahko pritožijo? Kdo jih je o tem obvestil?

1 – način pritožbe je transparenten, tako formalen kot neformalen

0.5 – stanovalcem so poznane samo osnovne informacije

0 – stanovalci niso seznanjeni s pritožbenimi postopki

b.) Ali upoštevate pritožbe? Kdaj, kako in kdo jih rešuje?

1 – vse pritožbe se rešujejo sproti, upoštevajo se v največji možni meri

0.5 – obravnavajo se občasno, rešitev je odvisna od administrativnih omejitev

0 – odzivni čas je dolg, večina pritožb se ne upošteva

9. Kakšni se vam zdijo odnosi med stanovalci?

a.) Ali se stanovalci med seboj veliko družijo? Kje, ob kakšnih priložnostih?

1 – pretežno druženje v stanovanjski skupini pri večini dnevnih aktivnosti

0.5 – občasno druženje z vsemi stanovalci na skupnih aktivnostih

0.25 – druženje samo pri dnevnih obrokih

0 – zelo poredko druženje, večje prireditve

b.) Kaj stanovalce v zvezi z druženjem najbolj moti? Kaj jim je najbolj všeč?

1 – večinoma izražene prednosti

0.5 – enakomerno izražene prednosti in slabosti

0 – večinoma izražene slabosti

c.) Ali pogosto navezujejo prijateljske stike? Dovolite stanovalcem intimne odnose?

1 – pogosti prijateljski stiki, dovoljeni intimni odnosi

0.75 – nekaj prijateljskih stikov, dovoljeni intimni odnosi

0.5 – nekaj prijateljskih stikov omejeni intimni odnosi

0 – ni prijateljskih stikov, prepovedani intimni odnosi

d.) Ali se pogosto zgodi, da se stanovalci med seboj sprejo ali fizično obračunavajo?

1 – nikoli

0.75 – redko, za manj pomembne stvari

0.5 – redko

0 – že večkrat

e.) Ali si stanovalci med seboj kaj pomagajo? Pri katerih opravilih?

1 – zelo pogosto; gospodinjska opravila, pomoč pri gibanju, prinos stvari

0.5 – le v nujnih primerih; pomoč pri gibanju

0 – skoraj nikoli

10. Ali mislite, da so stanovalci o dogajanju in raznih aktivnostih v domu dovolj obveščeni?

a.) Kdo jih o tem obvešča? Kako, na kakšen način? Jih tudi osebno obvestite? Ali se obveščajo tudi med seboj?

1 – osebno in pisno povabilo zaposlenih, medsebojno obveščanje

- 0.5 – pisna obvestilo, slabo medsebojno obveščanje
- 0 – slabo obveščanje

b.) Kakšen način obveščanja jim je najbolj všeč? Zakaj?

- 1 – osebno povabilo zaposlenih
- 0.5 – obvestilo s strani stanovalcev
- 0 – pisno obvestilo na oglasni deski

c.) Ali jih o katerih aktivnostih obveščate več kot o drugih?

- 1 – vse aktivnosti so enako poudarjene
- 0.5 – določene aktivnosti so bolj poudarjene
- 0 – ni pretiranega obveščanja

11. Na kakšen način se svojci vključujejo v življenje doma?

a.) Ali se vključujejo v načrtovanje skrbi za svojca?

- 1 – veliko vključevanje pri sprejemu in individualnem načrtu
- 0.5 – posamezno vključevanje pri sprejemu in individualnem načrtu
- 0 – osnovne informacije pri sprejemu

b.) Ali lahko svojci sodelujejo pri hranjenju, preoblačenju, sprehodih?

- 1 – vzpodbujanje k sodelovanju pri vseh aktivnostih
- 0.5 – možno sodelovanje pri nekaterih aktivnostih
- 0 – sodelovanje v izjemnih primerih

c.) Lahko podajajo svoja mnenja in pripombe glede oskrbe in nege?

- 1 – celovito upoštevanje mnenj in pripomb v okviru možnosti
- 0.5 – delno upoštevanje mnenj in pripomb, minimalni vpliv na izvajanje
- 0 – pripombe svojcev se ne upoštevajo

d.) Ali so v domu organizirane oblike druženja in izobraževanja za svojce?

- 1 – periodično, večkrat letno
- 0.5 – samo občasno, po potrebi
- 0.25 – zelo redko
- 0 – ne

Priloga C:

Obdelava gradiva kvantitativne analize

H1: Osnovne vsakdanje potrebe

Osebe	Pegazov dom								DSO Grosuplje							
	1. Spanje/ vstajanje	2. Prehranjevanje	3. Izbira hrane	4. Izbira obleke/ obutve	5. Izbira umivanja	6. Obisk zdravnika	Skupaj	Indeks	1. Spanje/ vstajanje	2. Prehranjevanje	3. Izbira hrane	4. Izbira obleke/ obutve	5. Izbira umivanja	6. Obisk zdravnika	Skupaj	Indeks
1	0,5	0,5	0,5	1	1	0,5	4	0,67	1	0	0	1	1	1	4	0,67
2	0,5	0,5	0,25	1	1	0,5	3,75	0,63	0	0	0,25	0,5	0,25	0,75	1,75	0,29
3	0,5	0,5	0,25	1	1	0,75	4	0,67	0	0	0	1	0,25	0,25	1,5	0,25
4	1	1	1	1	0,25	1	5,25	0,88	0	0	0	1	0,25	0,75	2	0,33
5	1	1	0,25	1	1	1	5,25	0,88	1	0	0	1	1	1	4	0,67
6	1	1	1	1	1	1	6	1,00	1	0	0	1	1	1	4	0,67
7	1	1	1	1	1	1	6	1,00	0,25	0	0	1	0	0,5	1,75	0,29
8	1	1	1	1	0,5	1	5,5	0,92	1	0	0	1	1	1	4	0,67
9	0,25	0,5	0,5	1	0,25	0,75	3,25	0,54	1	0	0	1	1	0,75	3,75	0,63
10	1	0,5	0,5	1	1	0,75	4,75	0,79	0	0	0	0,5	0,25	0,5	1,25	0,21
11	1	0,5	0,75	1	1	1	5,25	0,88	0,5	0,5	0,5	0,75	0,5	0,5	3,25	0,54
12	0,25	0,5	0,25	1	1	0,5	3,5	0,58	1	0	0,25	0,5	0,25	0,25	2,25	0,38
13	1	0,5	0,5	1	1	1	5	0,83	0,25	0,25	0,25	0,5	0,25	0	1,5	0,25
14	1	0,5	0,25	0,75	1	0,5	4	0,67	0,25	0	0,5	0,75	0,25	0,25	2	0,33
15	0,5	0,5	0,5	1	1	1	4,5	0,75	0,5	0	0,25	1	0,5	0,5	2,75	0,46
16	1	1	1	1	1	1	6	1,00	0,75	0,5	0,5	1	0,75	0,5	4	0,67
17	0,25	0,5	0,25	0,5	0,5	0,5	2,5	0,42	1	0	0,5	1	1	0,25	3,75	0,63
18	1	0,75	0,75	1	1	0,75	5,25	0,88	0,75	0,25	0,25	1	0,5	0,5	3,25	0,54
19	0,5	0,5	0,75	1	1	0,5	4,25	0,71	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0	1,25	0,21
20	1	1	1	1	1	0,75	5,75	0,96	1	0,5	0	1	1	0,25	3,75	0,63
21	1	0,5	0,25	1	1	0,5	4,25	0,71	0	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	1,25	0,21
22	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	3	0,50	0,5	0,5	0	1	0,5	0,5	3	0,50
23	1	1	0,75	1	0,75	0,75	5,25	0,88	0	0	0,5	0,5	0,25	0,5	1,75	0,29
24	1	1	1	1	1	0,5	5,5	0,92	1	0,25	0,25	1	1	0,75	4,25	0,71
25	1	0,5	0,5	1	1	0,75	4,75	0,79	0,5	0	0,25	0,75	0,5	0,25	2,25	0,38
26	1	0,5	0,25	1	0,5	0,5	3,75	0,63	0,25	0	0	0,25	0	0	0,5	0,08
27	1	1	0,25	1	1	1	5,25	0,88	0	0,5	0,5	1	0,25	0,25	2,5	0,42
28	1	1	0,75	1	1	0,5	5,25	0,88	0	0	0	0,5	0	0,25	0,75	0,13
29	1	0,5	0,5	0,5	1	0,5	4	0,67	0,5	0,5	0,25	0,75	0,25	0	2,25	0,38
30	1	1	0,5	1	1	0,25	4,75	0,79	0	0	0	0,75	0,25	0,25	1,25	0,21
Skupaj	24,75	21,25	17,50	28,25	26,25	21,50	139,50		14,25	4,25	5,50	23,50	14,50	13,50	75,50	
Povpr. vr.	0,83	0,71	0,58	0,94	0,88	0,72	4,65	0,78	0,48	0,14	0,18	0,78	0,48	0,45	2,52	0,42
	0,28	0,25	0,29	0,16	0,24	0,23	0,93	0,15	0,41	0,20	0,20	0,27	0,35	0,31	1,15	0,19

Lestvica vrednosti: vprašanja od 1–6

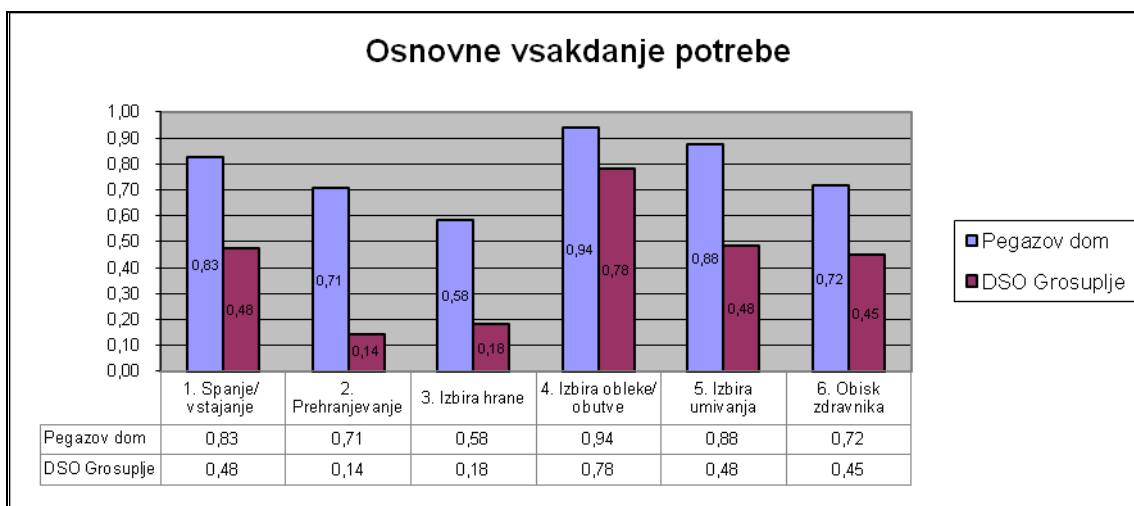
0 = zelo slabo, onemogoča avtonomijo

0,25 = slabo, ovira avtonomijo

0,5 = neodločeno, niti podpira niti ovira, onemogoča avtonomijo

0,75 = dokaj dobro, podpira avtonomijo

1 = zelo dobro, vzpodbuja avtonomijo

	1. Spanje/ vstajanje	2. Prehranjevanje	3. Izbira hrane	4. Izbira obleke/ obutve	5. Izbira umivanja	6. Obisk zdravnika	Skupaj	Indeks
Razlika	0,35	0,57	0,40	0,16	0,39	0,27	2,13	0,36
St. napaka za razliko	0,090892762	0,05843587	0,063728351	0,056751964	0,07831132	0,071048524	0,269507142	0,044917857
t	3,850691637	9,697240104	6,276641332	2,789918121	5,001405503	3,753303415	7,915683856	7,915683856
p	0,0002964297	0,0000000000	0,0000000475	0,0071225284	0,0000055899	0,0004058783	0,0000000001	0,0000000001

Statistično značilne razlike ($p < 0,05$) so pri:

1. Spanje/vstajanje
  2. Prehranjevanje
  3. Izbira hrane
  4. Izbira obleke/
obutve
  5. Izbira umivanja
  6. Obisk zdravnika
- Indeks

H2: Dnevne aktivnosti

Osebe	Pegazov dom					DSO Grosuplje				
	7. Odločanje	8. Zavrnitev	9. Udeležba	Skupaj	Indeks	7. Odločanje	8. Zavrnitev	9. Udeležba	Skupaj	Indeks
1	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	1,00	0,99	0,00	1,99	0,66
2	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00
3	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00
4	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00
5	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00
6	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00
7	1,00	1,00	0,00	2,00	0,67	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00
8	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00
9	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00
10	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	1,00	1,00	0,00	2,00	0,67
11	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	0,20	1,00	0,00	1,20	0,40
12	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00
13	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	1,00	1,00	0,00	2,00	0,67
14	1,00	1,00	0,00	2,00	0,67	1,00	1,00	0,00	2,00	0,67
15	1,00	1,00	0,00	2,00	0,67	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00
16	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00
17	1,00	1,00	0,00	2,00	0,67	0,20	1,00	0,00	1,20	0,40
18	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	1,00	1,00	0,00	2,00	0,67
19	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	0,00	1,00	0,00	1,00	0,33
20	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00
21	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	1,00	1,00	0,00	2,00	0,67
22	1,00	1,00	0,00	2,00	0,67	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00
23	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	1,00	1,00	0,00	2,00	0,67
24	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	0,20	1,00	1,00	2,20	0,73
25	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00
26	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	0,00	1,00	0,00	1,00	0,33
27	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	1,00	1,00	0,00	2,00	0,67
28	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	1,00	1,00	0,00	2,00	0,67
29	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00
30	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00
Skupaj	30,00	30,00	25,00	85,00		25,60	29,99	17,00	72,59	
Povpr. vr.	1,00	1,00	0,83	2,83	0,94	0,85	1,00	0,57	2,42	0,81
	0,00	0,00	0,38	0,38	0,13	0,34	0,00	0,50	0,70	0,23

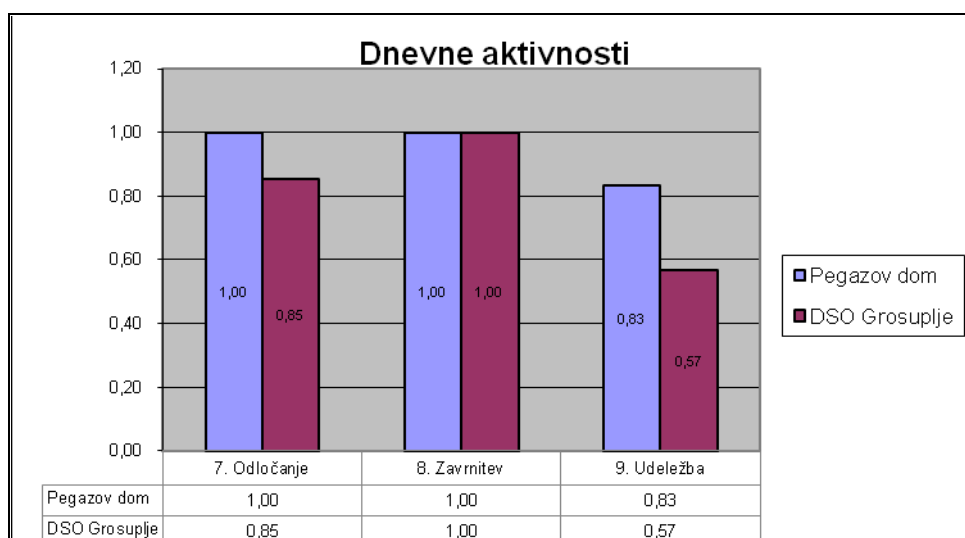
Lestvica vrednosti: vprašanje 7

- 0 = zelo slabo, onemogoča avtonomijo
- 0,10 = slabo, ovira avtonomijo
- 0,20 = dokaj slabo, ne podpira avtonomije
- 1 = zelo dobro, vzpodbuja avtonomijo

Lestvica vrednosti: vprašnji 8 in 9

- 0 = zelo slabo, onemogoča avtonomijo
- 1 = zelo dobro, vzpodbuja avtonomijo

		Št. Odgovorov	
		Pegazov dom	DSO Grosuplje
Ne	ker ne zmorem	2	8
	ker me nič ne zanima	2	2
	ker nisem rad med drugimi	0	2
	drugo	0	0
Da	delovna terapija	11	6
	fizioterapija	10	2
	telovadba	19	7
	delavnica za urjenje spomina	12	0
	ustvarjalne delavnice	6	7
	bralne urice	7	8
	pevski zbor	11	3
	molitvene urice	10	10
	različna predavanja	9	6
	skupina za samopomoč	7	10
	sprehod	19	3
	obiski prireditelj	9	7
	piknik	10	6
	praznovanja	18	9
	duhovna oskrba - maša	11	11
	drugo: zvočna kopel	4	0
	športne igre	2	0
	terapija s psom	1	0
računalnik	1	0	

	7. Odločanje	8. Zavrnitev	9. Udeležba	Skupaj	Indeks
Razlika	0,15	0,00	0,27	0,41	0,14
St. napaka za razliko	0,06135	0,0003	0,11514	0,14465	0,04822
t	2,3906	1	2,31607	2,85981	2,85981
p	0,02009	0,3215	0,02411	0,00588	0,00588

Statistično značilne razlike ($p < 0,05$) so pri:

7. Odločanje

9. Udeležba

Indeks

H3: Gospodinjstva opravila

Osebe	Pegazov dom							DSO Grosuplje						
	10. Samostojno kuhanje	11. Pomoč pri obrokih	12. Pranje, likanje	13. Priprava mize	14. Urejanje skupnih prostorov	Skupaj	Indeks	10. Samostojno kuhanje	11. Pomoč pri obrokih	12. Pranje, likanje	13. Priprava mize	14. Urejanje skupnih prostorov	Skupaj	Indeks
1	0,50	0,50	1,00	1,00	0,50	3,50	0,70	0,00	0,00	0,00	0,50	0,50	1,00	0,20
2	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	1,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	1,25	0,25
3	0,25	0,25	0,25	0,75	0,25	1,75	0,35	0,25	0,00	0,25	0,25	0,25	1,00	0,20
4	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	1,25	0,25	0,25	0,00	0,25	0,25	0,25	1,00	0,20
5	0,75	1,00	0,25	1,00	1,00	4,00	0,80	0,00	0,00	1,00	0,00	1,00	2,00	0,40
6	0,25	0,25	0,25	0,25	0,75	1,75	0,35	0,00	0,00	1,00	0,00	0,50	1,50	0,30
7	1,00	1,00	0,50	1,00	1,00	4,50	0,90	0,25	0,00	0,25	0,25	0,25	1,00	0,20
8	0,50	0,50	0,25	0,25	0,75	2,25	0,45	0,00	0,00	1,00	0,50	0,50	2,00	0,40
9	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	1,25	0,25	0,00	0,00	1,00	0,50	0,50	2,00	0,40
10	0,50	0,50	1,00	1,00	0,50	3,50	0,70	0,00	0,00	0,00	0,25	0,25	0,50	0,10
11	0,75	1,00	0,50	1,00	0,50	3,75	0,75	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	1,25	0,25
12	0,75	0,50	0,50	0,75	0,75	3,25	0,65	0,00	0,25	0,25	0,50	0,50	1,50	0,30
13	1,00	0,75	1,00	0,50	0,50	3,75	0,75	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
14	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50	2,50	0,50	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	1,25	0,25
15	0,25	0,25	0,25	0,75	0,75	2,25	0,45	0,00	0,00	0,00	0,50	0,50	1,00	0,20
16	0,50	1,00	1,00	1,00	0,50	4,00	0,80	0,00	0,00	0,00	0,50	0,00	0,50	0,10
17	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	1,25	0,25	0,00	0,00	0,00	0,50	0,25	0,75	0,15
18	0,50	0,75	1,00	1,00	0,50	3,75	0,75	0,00	0,00	0,00	0,25	0,00	0,25	0,05
19	0,25	0,75	0,50	1,00	1,00	3,50	0,70	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	1,25	0,25
20	0,50	0,50	0,75	1,00	1,00	3,75	0,75	0,00	0,00	0,00	0,50	0,50	1,00	0,20
21	1,00	1,00	0,50	1,00	0,75	4,25	0,85	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	1,25	0,25
22	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	1,25	0,25	0,00	0,00	0,00	0,75	0,50	1,25	0,25
23	0,50	0,50	0,75	1,00	1,00	3,75	0,75	0,00	0,00	0,25	0,25	0,00	0,50	0,10
24	0,50	0,50	1,00	0,50	1,00	3,50	0,70	0,00	0,00	0,00	0,50	0,00	0,50	0,10
25	1,00	0,75	0,50	1,00	0,50	3,75	0,75	0,25	0,25	0,00	0,25	0,25	1,00	0,20
26	0,25	0,25	0,25	0,75	0,75	2,25	0,45	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	1,25	0,25
27	0,50	0,50	0,75	1,00	1,00	3,75	0,75	0,00	0,00	0,25	0,50	0,50	1,25	0,25
28	1,00	0,75	0,50	1,00	0,50	3,75	0,75	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	1,25	0,25
29	0,50	1,00	1,00	1,00	0,75	4,25	0,85	0,00	0,00	0,00	0,50	0,50	1,00	0,20
30	0,50	0,75	0,50	1,00	1,00	3,75	0,75	0,00	0,00	0,00	0,50	0,50	1,00	0,20
Skupaj	15,75	17,25	16,50	22,25	19,25	91,00		2,75	2,25	7,25	10,25	9,75	32,25	
Povpr. vr.	0,53	0,58	0,55	0,74	0,64	3,03	0,61	0,09	0,08	0,24	0,34	0,33	1,08	0,22
	0,27	0,28	0,30	0,32	0,28	1,08	0,22	0,12	0,12	0,32	0,18	0,22	0,47	0,09

Lestvica vrednosti: vprašanja od 10 - 14

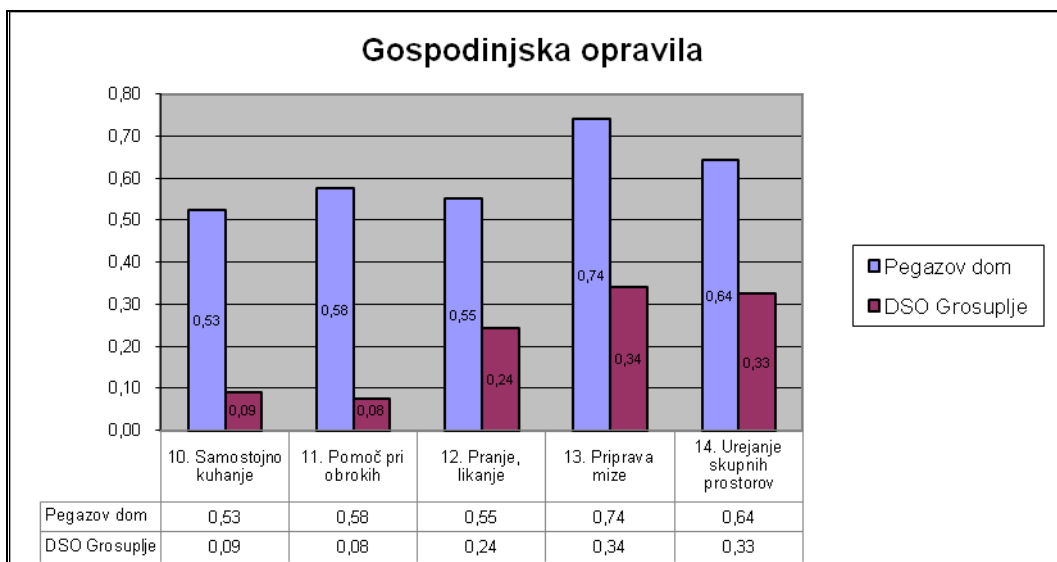
0 = zelo slabo, onemogoča avtonomijo

0,25 = slabo, ovira avtonomijo

0,5 = neodločeno, niti podpira niti ovira, onemogoča avtonomijo

0,75 = dokaj dobro, podpira avtonomijo

1 = zelo dobro, spodbuja avtonomijo

	10. Samostojno kuhanje	11. Pomoč pri obrokih	12. Pranje, likanje	13. Priprava mize	14. Urejanje skupnih prostorov	Skupaj	Indeks
Razlika	0,43	0,50	0,31	0,40	0,32	1,96	0,39
St.napaka za razliko	0,053381803	0,055320383	0,080304139	0,066702577	0,064363967	0,215386359	0,043077272
t	8,117622701	9,038259835	3,839569616	5,996769852	4,919937027	9,092188312	9,092188312
p	0,000000000039	0,000000000001	0,000307322906	0,000001137978	0,000007501792	0,000000000001	0,000000000001

Statistično značilne razlike ($p < 0,05$) so pri:

- 10. Samostojno kuhanje
- 11. Pomoč pri obrokih
- 12. Pranje, likanje
- 13. Priprava mize
- 14. Urejanje skupnih prostorov
- Indeks

H4: Urejanje svoje sobe

Osebe	Pegazov dom						DSO Grosuplje					
	15. Lastno pohištvo	16. Pospravljanje	17. Lončnice	18. Hišni ljubljenci	Skupaj	Indeks	15. Lastno pohištvo	16. Pospravljanje	17. Lončnice	18. Hišni ljubljenci	Skupaj	Indeks
1	1,00	1,00	1,00	0,50	3,50	0,88	1,00	1,00	1,00	1,00	4,00	1,00
2	1,00	0,25	1,00	0,50	2,75	0,69	0,25	0,25	1,00	0,00	1,50	0,38
3	0,75	0,25	1,00	0,50	2,50	0,63	0,75	0,25	1,00	0,00	2,00	0,50
4	1,00	0,25	1,00	1,00	3,25	0,81	0,75	0,25	1,00	0,00	2,00	0,50
5	1,00	1,00	1,00	1,00	4,00	1,00	0,75	1,00	1,00	0,00	2,75	0,69
6	1,00	1,00	1,00	1,00	4,00	1,00	1,00	1,00	1,00	0,00	3,00	0,75
7	1,00	1,00	1,00	1,00	4,00	1,00	1,00	0,25	1,00	0,00	2,25	0,56
8	1,00	1,00	1,00	1,00	4,00	1,00	1,00	1,00	1,00	0,00	3,00	0,75
9	1,00	0,25	1,00	1,00	3,25	0,81	1,00	1,00	1,00	0,00	3,00	0,75
10	1,00	0,50	1,00	1,00	3,50	0,88	0,75	0,25	0,50	0,50	2,00	0,50
11	1,00	1,00	1,00	1,00	4,00	1,00	0,25	0,25	1,00	0,00	1,50	0,38
12	1,00	0,75	1,00	1,00	3,75	0,94	0,75	0,25	1,00	0,50	2,50	0,63
13	1,00	1,00	1,00	1,00	4,00	1,00	0,25	0,25	0,50	1,00	2,00	0,50
14	0,75	0,50	1,00	0,50	2,75	0,69	1,00	0,25	1,00	0,50	2,75	0,69
15	1,00	0,25	1,00	1,00	3,25	0,81	0,75	0,50	1,00	0,50	2,75	0,69
16	1,00	1,00	1,00	1,00	4,00	1,00	1,00	0,50	0,50	0,50	2,50	0,63
17	1,00	0,25	0,50	0,50	2,25	0,56	0,25	0,50	1,00	0,00	1,75	0,44
18	1,00	0,75	1,00	1,00	3,75	0,94	1,00	0,25	1,00	0,50	2,75	0,69
19	1,00	1,00	1,00	1,00	4,00	1,00	0,25	0,25	1,00	0,00	1,50	0,38
20	1,00	1,00	1,00	0,50	3,50	0,88	1,00	0,50	1,00	1,00	3,50	0,88
21	1,00	0,75	1,00	1,00	3,75	0,94	0,25	0,25	1,00	1,00	2,50	0,63
22	0,25	0,25	0,50	0,50	1,50	0,38	0,75	0,75	1,00	0,00	2,50	0,63
23	1,00	0,75	1,00	0,50	3,25	0,81	1,00	0,25	1,00	0,50	2,75	0,69
24	1,00	1,00	1,00	0,50	3,50	0,88	1,00	1,00	1,00	0,00	3,00	0,75
25	1,00	1,00	1,00	1,00	4,00	1,00	0,75	0,25	1,00	0,50	2,50	0,63
26	0,75	1,00	1,00	1,00	3,75	0,94	0,25	0,25	0,00	0,50	1,00	0,25
27	1,00	0,50	1,00	1,00	3,50	0,88	0,75	0,50	1,00	0,00	2,25	0,56
28	1,00	0,50	1,00	1,00	3,50	0,88	0,25	0,25	0,50	0,50	1,50	0,38
29	1,00	1,00	1,00	1,00	4,00	1,00	0,25	0,50	1,00	0,00	1,75	0,44
30	1,00	1,00	1,00	1,00	4,00	1,00	0,75	0,50	1,00	0,00	2,25	0,56
Skupaj	28,50	21,75	29,00	25,50	104,75		20,75	14,25	27,00	9,00	71,00	
Povpr. vr.	0,95	0,73	0,97	0,85	3,49	0,87	0,69	0,48	0,90	0,30	2,37	0,59
	0,15	0,32	0,13	0,23	0,61	0,15	0,31	0,30	0,24	0,36	0,66	0,16

Lestvica vrednosti: vprašanje 15

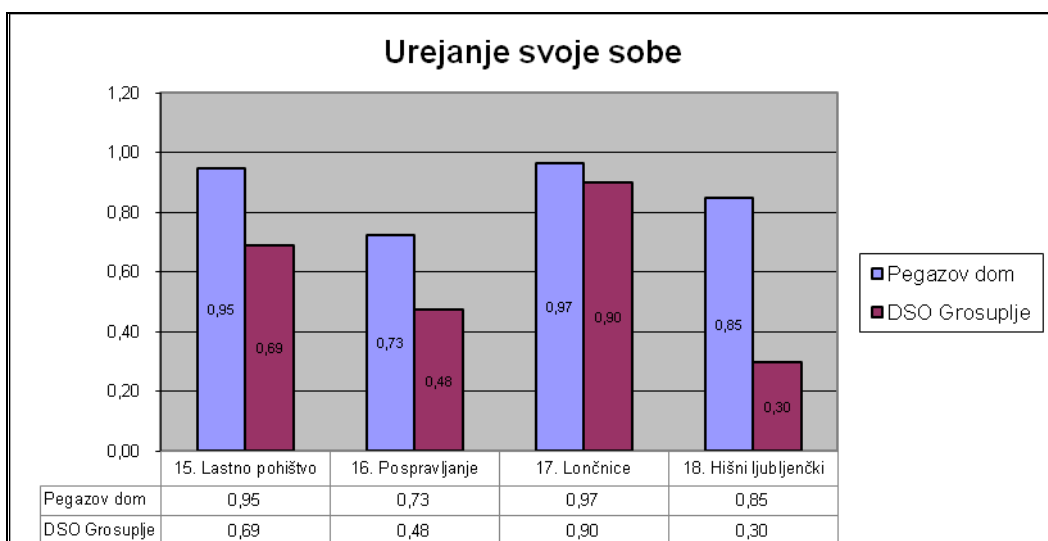
- 0 = zelo slabo, onemogoča avtonomijo
- 0,5 = neodločeno, niti podpira, niti ovira avtonomijo
- 0,75 = dokaj dobro, podpira avtonomijo
- 1 = zelo dobro, vzpodbuja avtonomijo

Lestvica vrednosti: vprašanje 16

- 0 = zelo slabo, onemogoča avtonomijo
- 0,25 = slabo, ovira avtonomijo
- 0,5 = neodločeno, niti podpira niti ovira, onemogoča avtonomijo
- 0,75 = dokaj dobro, podpira avtonomijo
- 1 = zelo dobro, vzpodbuja avtonomijo

Lestvica vrednosti: vprašanja 17 in 18

- 0 = zelo slabo, onemogoča avtonomijo
- 0,5 = neodločeno, niti podpira niti ovira, onemogoča avtonomijo
- 1 = zelo dobro, vzpodbuja avtonomijo

	15. Lastno pohištvo	16. Pospravljanje	17. Lončnice	18. Hišni ljubljenci	Skupaj	Indeks
Razlika	0,26	0,25	0,07	0,55	1,13	0,28
St. napaka za razliko	0,06352135	0,07923847	0,04990412	0,07860128	0,16444642	0,04111116
t	4,06687421	3,15503303	1,33589498	6,99734169	6,8411341	6,8411341
p	0,000145536	0,002543693	0,186801921	0,000000003	0,000000005	0,000000005

Statistično značilne razlike ($p < 0,05$) so pri:

- 15. Lastno pohištvo
  - 16. Pospravljanje
  - 18. Hišni ljubljenci
- Indeks

H5: Zagotovljena zasebnost

Osebe	Pegazov dom							DSO Grosuplje						
	19. Umik v sobo	20. Intimna razmerja	21. Lasten ključ	22. Izbira sstanovalca	23. Vstop osebja	Skupaj	Indeks	19. Umik v sobo	20. Intimna razmerja	21. Lasten ključ	22. Izbira sstanovalca	23. Vstop osebja	Skupaj	Indeks
1	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	5,00	1,00	0,25	1,00	1,00	0,50	0,75	3,50	0,70
2	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	5,00	1,00	0,50	0,50	0,00	0,00	0,25	1,25	0,25
3	1,00	0,00	1,00	0,50	1,00	3,50	0,70	0,50	0,50	0,00	0,00	0,25	1,25	0,25
4	1,00	0,50	0,00	0,00	0,75	2,25	0,45	0,50	0,50	0,00	0,00	0,25	1,25	0,25
5	1,00	0,50	1,00	0,00	0,75	3,25	0,65	1,00	1,00	0,00	0,25	0,75	3,00	0,60
6	1,00	0,50	1,00	0,00	0,75	3,25	0,65	1,00	1,00	1,00	0,50	0,75	4,25	0,85
7	1,00	0,50	1,00	0,00	0,75	3,25	0,65	1,00	0,50	0,00	0,25	0,25	2,00	0,40
8	1,00	0,50	1,00	0,00	0,75	3,25	0,65	1,00	0,50	1,00	0,50	0,25	3,25	0,65
9	1,00	0,50	1,00	0,50	0,75	3,75	0,75	1,00	0,50	1,00	0,50	0,25	3,25	0,65
10	1,00	0,50	1,00	0,50	1,00	4,00	0,80	0,25	0,50	0,00	0,00	0,00	0,75	0,15
11	1,00	1,00	1,00	0,50	1,00	4,50	0,90	0,50	0,00	0,00	0,25	0,25	1,00	0,20
12	0,75	1,00	1,00	0,50	0,75	4,00	0,80	0,50	1,00	1,00	0,50	0,75	3,75	0,75
13	1,00	0,50	1,00	0,50	0,75	3,75	0,75	0,50	0,50	0,00	0,25	0,25	1,50	0,30
14	1,00	1,00	1,00	0,25	0,75	4,00	0,80	0,50	0,50	1,00	0,00	0,75	2,75	0,55
15	0,75	0,50	1,00	0,25	0,25	2,75	0,55	0,75	0,00	0,00	0,00	0,75	1,50	0,30
16	1,00	1,00	1,00	0,00	0,75	3,75	0,75	0,00	1,00	0,00	0,25	0,25	1,50	0,30
17	0,25	0,50	1,00	0,25	0,75	2,75	0,55	0,75	0,50	1,00	0,50	0,75	3,50	0,70
18	1,00	1,00	1,00	0,50	0,25	3,75	0,75	0,25	0,50	0,00	0,00	0,75	1,50	0,30
19	1,00	0,50	1,00	0,75	0,75	4,00	0,80	0,25	0,50	0,00	0,00	0,00	0,75	0,15
20	1,00	1,00	1,00	0,50	0,25	3,75	0,75	1,00	1,00	1,00	0,50	0,75	4,25	0,85
21	1,00	1,00	1,00	0,50	0,75	4,25	0,85	0,25	0,50	0,00	0,00	0,25	1,00	0,20
22	0,25	0,50	1,00	0,00	0,25	2,00	0,40	1,00	1,00	0,00	0,25	0,75	3,00	0,60
23	1,00	1,00	1,00	0,25	0,75	4,00	0,80	0,50	0,00	0,00	0,00	0,25	0,75	0,15
24	1,00	1,00	1,00	0,50	0,75	4,25	0,85	1,00	0,50	1,00	0,50	0,75	3,75	0,75
25	1,00	1,00	1,00	0,50	1,00	4,50	0,90	0,50	0,50	0,00	0,25	0,25	1,50	0,30
26	1,00	0,50	1,00	0,00	0,75	3,25	0,65	0,25	0,50	0,00	0,00	0,00	0,75	0,15
27	0,75	1,00	1,00	0,50	0,75	4,00	0,80	0,50	0,50	0,00	0,00	0,25	1,25	0,25
28	0,75	0,50	1,00	0,50	0,75	3,50	0,70	0,50	0,50	0,00	0,00	0,75	1,75	0,35
29	1,00	1,00	1,00	0,25	0,75	4,00	0,80	0,75	1,00	1,00	0,50	0,25	3,50	0,70
30	1,00	1,00	1,00	0,50	0,75	4,25	0,85	0,50	0,50	0,00	0,00	0,25	1,25	0,25
Skupaj	27,50	22,00	29,00	11,00	22,00	111,50		17,75	17,50	10,00	6,25	12,75	64,25	
Povpr. vr.	0,92	0,73	0,97	0,37	0,73	3,72	0,74	0,59	0,58	0,33	0,21	0,43	2,14	0,43
	0,20	0,29	0,18	0,28	0,22	0,70	0,14	0,30	0,30	0,48	0,22	0,28	1,18	0,24

Lestvica vrednosti: vprašanje 19

0 = zelo slabo, onemogoča avtonomijo
 0,25 = slabo, ovira avtonomijo
 0,5 = niti podpira niti ovira, onemogoča avtonomijo
 0,75 = dokaj dobro, podpira avtonomijo
 1 = zelo dobro, spodbuja avtonomijo

Lestvica vrednosti: vprašanje 20

0 = zelo slabo, onemogoča avtonomijo
 0,5 = niti podpira niti ovira, onemogoča avtonomijo
 1 = zelo dobro, spodbuja avtonomijo

Lestvica vrednosti: vprašanje 21

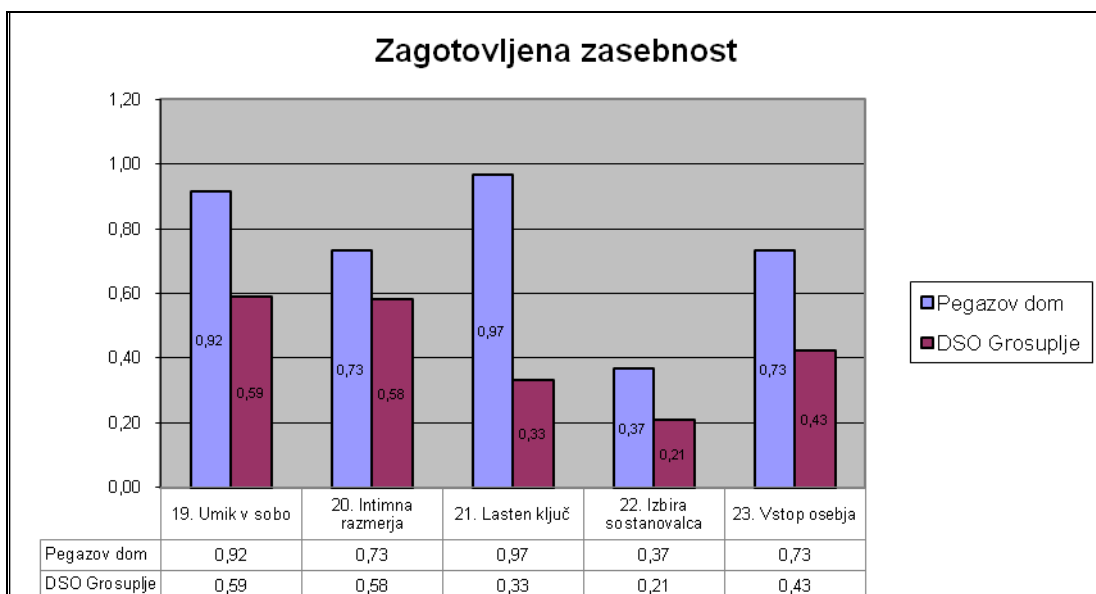
0 = zelo slabo, onemogoča avtonomijo
 1 = zelo dobro, spodbuja avtonomijo

Lestvica vrednosti: vprašanje 22

0 = zelo slabo, onemogoča avtonomijo
 0,25 = slabo, ovira avtonomijo
 0,5 = niti podpira niti ovira, onemogoča avtonomijo
 0,75 = dokaj dobro, podpira avtonomijo
 1 = zelo dobro, spodbuja avtonomijo

Lestvica vrednosti: vprašanje 23

0 = zelo slabo, onemogoča avtonomijo
 0,5 = niti podpira, niti ovira avtonomijo
 0,75 = dokaj dobro, podpira avtonomijo
 1 = zelo dobro, spodbuja avtonomijo

	19. Umik v sobo	20. Intimna razmerja	21. Lasten ključ	22. Izbira sstanovalca	23. Vstop osebja	Skupaj	Indeks
Razlika	0,33	0,15	0,63	0,16	0,31	1,58	0,32
St. napaka za razliko	0,0654523	0,07511167	0,09366935	0,0654523	0,0646424	0,25040676	0,050081351
t	4,96544797	1,99702665	6,76137244	2,4190644	4,76983117	6,28976637	6,289766368
p	0,00000637	0,05052168	0,00000001	0,01871812	0,00001284	0,00000005	0,00000005

Statistično značilne razlike ($p < 0,05$) so pri:

- 19. Umik v sobo
- 21. Lasten ključ
- 22. Izbira sstanovalca
- 23. Vstop osebja
- Indeks

H6: Upravljanje z denarjem

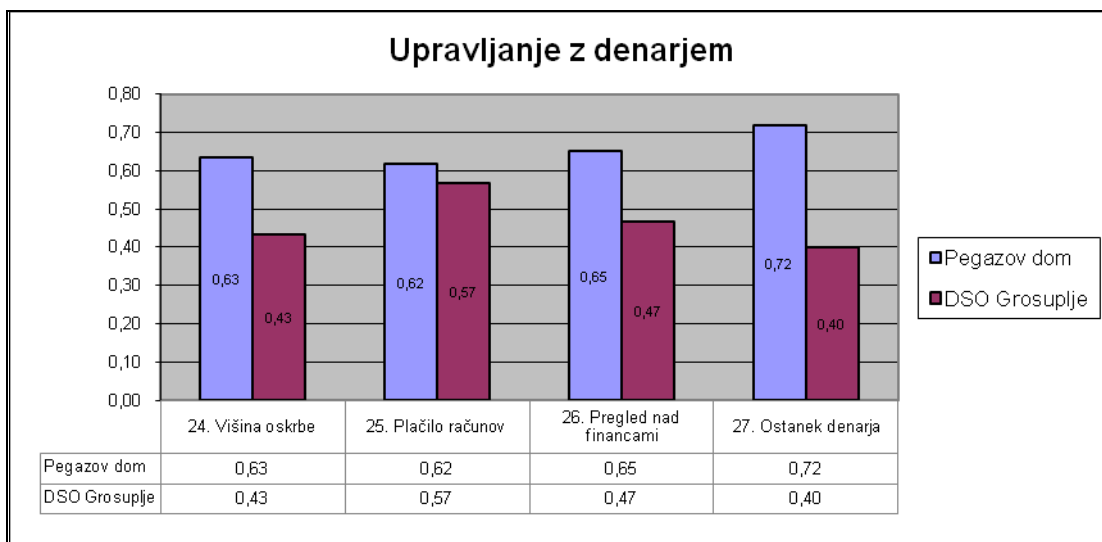
Osebe	Pegazov dom						DSO Grosuplje					
	24. Višina oskrbe	25. Plačilo računov	26. Pregled nad financami	27. Ostanek denarja	Skupaj	Indeks	24. Višina oskrbe	25. Plačilo računov	26. Pregled nad financami	27. Ostanek denarja	Skupaj	Indeks
1	1,00	1,00	1,00	1,00	4,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	4,00	1,00
2	1,00	0,50	1,00	1,00	3,50	0,88	0,50	1,00	0,00	0,00	1,50	0,38
3	1,00	1,00	0,50	1,00	3,50	0,88	0,50	0,50	0,50	0,00	1,50	0,38
4	0,00	0,50	1,00	1,00	2,50	0,63	0,50	0,50	0,00	0,50	1,50	0,38
5	1,00	1,00	0,50	1,00	3,50	0,88	1,00	1,00	1,00	1,00	4,00	1,00
6	1,00	1,00	1,00	1,00	4,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	4,00	1,00
7	1,00	1,00	1,00	1,00	4,00	1,00	0,00	0,50	0,50	0,50	1,50	0,38
8	0,00	0,00	0,00	0,50	0,50	0,13	1,00	1,00	1,00	1,00	4,00	1,00
9	1,00	0,50	1,00	1,00	3,50	0,88	0,50	0,50	1,00	0,50	2,50	0,63
10	0,50	0,50	0,50	0,00	1,50	0,38	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
11	0,50	0,50	0,50	0,50	2,00	0,50	0,50	0,50	0,50	0,00	1,50	0,38
12	1,00	1,00	1,00	1,00	4,00	1,00	1,00	0,50	0,50	1,00	3,00	0,75
13	0,50	0,50	1,00	1,00	3,00	0,75	0,50	0,50	0,50	1,00	2,50	0,63
14	0,50	0,50	0,50	0,50	2,00	0,50	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
15	0,00	0,00	0,50	0,50	1,00	0,25	0,50	0,50	0,50	0,50	2,00	0,50
16	1,00	1,00	0,50	1,00	3,50	0,88	0,50	0,50	0,50	0,50	2,00	0,50
17	0,00	0,50	0,00	0,50	1,00	0,25	0,00	0,50	0,50	0,00	1,00	0,25
18	0,50	0,50	0,50	0,50	2,00	0,50	0,50	0,50	0,00	0,00	1,00	0,25
19	0,50	0,50	0,50	0,50	2,00	0,50	0,00	0,50	0,50	0,00	1,00	0,25
20	1,00	1,00	1,00	1,00	4,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	4,00	1,00
21	0,50	0,50	0,50	0,50	2,00	0,50	0,00	0,50	0,00	0,00	0,50	0,13
22	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,50	1,00	1,00	0,50	3,00	0,75
23	1,00	1,00	1,00	1,00	4,00	1,00	0,00	0,00	0,00	0,50	0,50	0,13
24	1,00	0,50	1,00	1,00	3,50	0,88	1,00	1,00	1,00	0,50	3,50	0,88
25	0,50	0,00	0,00	0,00	0,50	0,13	0,50	0,50	0,50	0,00	1,50	0,38
26	0,00	0,50	0,50	0,50	1,50	0,38	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
27	0,50	0,50	0,50	0,50	2,00	0,50	0,00	0,50	0,00	0,00	0,50	0,13
28	1,00	1,00	1,00	1,00	4,00	1,00	0,00	0,50	0,50	0,50	1,50	0,38
29	0,50	0,50	0,50	0,50	2,00	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50	2,00	0,50
30	1,00	1,00	1,00	1,00	4,00	1,00	0,00	0,50	0,00	0,00	0,50	0,13
Skupaj	19,00	18,50	19,50	21,50	78,50		13,00	17,00	14,00	12,00	56,00	
Povpr. vr.	0,63	0,62	0,65	0,72	2,62	0,65	0,43	0,57	0,47	0,40	1,87	0,47
	0,39	0,34	0,35	0,34	1,26	0,32	0,39	0,31	0,39	0,40	1,31	0,33

Lestvica vrednosti: vprašanja od 24–27

0 = zelo slabo, onemogoča avtonomijo

0,5 = neodločeno, niti podpira niti ovira, onemogoča avtonomijo

1 = zelo dobro, vzpodbuja avtonomijo

	24. Višina oskrbe	25. Plačilo računov	26. Pregled nad financami	27. Ostanek denarja	Skupaj	Indeks
Razlika	0,20	0,05	0,18	0,32	0,75	0,19
St .napaka za razliko	0,10076	0,08447	0,09614	0,09614	0,33271	0,08318
t	1,98485	0,59189	1,9069	3,29374	2,25418	2,25418
p	0,0519	0,55622	0,06149	0,00169	0,02798	0,02798

Statistično značilne razlike ($p < 0,05$) so pri:
 27. Ostanek denarja
 Indeks

10. POVZETEK

V diplomski nalogi sem raziskovala, v kolikšni meri Pegazov dom ustreza nekaterim dimenzijam socialne usmerjenosti institucije, in sicer: odprtosti, sodelovanju in avtonomiji. Raziskava je bila izvedena v Pegazovem domu in v DSO Grosuplje. Naloga je sestavljena iz dveh delov.

V prvem, teoretičnem delu, sem predstavila osnovna spoznanja o starosti in staranju ter politični skrbi za stare ljudi, institucionalno varstvo starih ljudi in usmerjenost institucije ter nazadnje domove četrte generacije.

V drugem, raziskovalnem delu, sem predstavila analizi, ki sem ju opravila v prej omenjenih domovih. Namen raziskave je bil ugotoviti, v kolikšni meri Pegazov dom zadošča nekaterim dimenzijam socialne usmerjenosti institucije po Mali (2008), in sicer dimenziji odprtosti, sodelovanja in avtonomije. Pri tem so me zanimale značilnosti stikov stanovalcev s svojci in drugimi obiskovalci ter kakšen je nadzor nad njimi, značilnosti odnosov med zaposlenimi in stanovalci ter med stanovalci samimi, vključevanje svojcev v življenje doma in koliko samostojnosti imajo stanovalci pri odločanju o svojem življenju v domu.

Rezultati raziskave so pokazali, da so v obeh domovih prisotni elementi medicinske in socialne usmerjenosti institucije. V Pegazovem domu je socialnih elementov veliko več kot v DSO Grosuplje in kazalci kažejo, da je Pegazov dom socialno usmerjena institucija. Raziskava je tudi pokazala, da so pomemben dejavnik socialne usmerjenosti prostorske možnosti, ki omogočajo uporabnikom ohranjati samostojnost in skrbeti za svoj osebni razvoj. Ključnega pomena pri tem so medsebojni odnosi stanovalcev, svojcev in zaposlenih, katerim v Pegazovem domu posvečajo zelo veliko pozornost. Zaposleni svojce načrtno usmerjajo v sodelovanje in vključevanje življenje doma preko kluba svojcev in individualnih pogovorov. Iz rezultatov je razvidno tudi, da je Pegazov dom navzven odprta institucija.

Rezultate raziskave bom predstavila strokovnemu timu Pegazovega doma z namenom odpravljanja napak tam, kjer so se pokazale slabosti, in kot spodbudo za praktično delovanje tam, kjer so rezultati dobri.

IZJAVA O AVTORSTVU

Študentka Helena Čampa, prvič vpisana na Fakulteto za socialno delo v študijskem letu 1998/99 kot izredna študentka, izjavljam, da sem diplomsko delo z naslovom Pegazov dom kot socialno usmerjena institucija napisala samostojno, s korektnim navajanjem virov in ob pomoči mentorja.

Datum: 14. 9. 2010

Podpis: